

Ο ΣΕΡΒΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ

ΛΑΖΑΡΟΣ Κ. ΛΑΖΑΡΕΒΙΤΣ

Μεγαλειότητες, Ὑψηλότητες,
Κύριοι καὶ Κυρίαί.

Ὁ πολυτρόπως τὴν τε ἐκπολιτιστικὴν καὶ τὴν κοινωνικὴν ζωὴν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς νέας Ἑλλάδος εὐεργετήσας ἀξιόλογος φιλολογικὸς σύλλογος *Παρασσὸς* ἠξίωσέ με πρὸ ἐνιαυτοῦ τῆς τιμῆς τοῦ νὰ ὀνομάσῃ με ἐπίτιμον μέλος αὐτοῦ.

Καίτοι δὲ φανερὸν εἶνε ὅτι τοιαύτη τις ἐκτίμησις οὐχὶ εἰς τὸ πρόσωπον ἐμοῦ ἐγένετο, ἀλλ' εἰς τὴν φιλικὴν χώραν, τὴν ὁποίαν ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἐκπροσωπῶ, — ὅμως καθῆκον ἐμὸν ἐθεώρησα διὰ τὴν πρὸς τὴν πατρίδα μου προσενεχθεῖσαν ταύτην τιμὴν νὰ εὐχαριστήσω.

Διὰ νὰ πράξω δὲ τοῦτο ἐπαξίως, σκοπιμώτατον ἐθεώρησα νὰ ἀφοσιώσω πάντα τὸν ἐλεύθερον χρόνον μου, ὅπως ἐργασθῶ πρὸς στενοτέραν γνωριμίαν ἀμφοτέρων τῶν λαῶν ἡμῶν. Οὗτοι βεβαίως εἶνε μὲν στενὰ συνδεδεμένοι διὰ τῶν κοινῶν σκληρῶν τυχῶν τοσοῦτων αἰώνων, διὰ τῶν κοινῶν θρησκευτικῶν τε καὶ ἄλλων συμφερόντων καὶ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος — νομίζω δ' ὅμως ὅτι ὁ τοιοῦτος σύνδεσμος πολὺ θὰ ἐκέρδαιεν ἀμοιβαίως κατ' ἀγάπην ἐγκάρδιον, ἂν ὁ ἕτερος τῶν λαῶν ἠδύνατο νὰ εἰσχωρήσῃ βαθύτερον διὰ τοῦ βλέμματός εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἑτέρου παρ' ὅσον μέχρι τοῦδε συνέβη.

Λοιπὸν ἠρξάμην ἀπὸ τῆς μεταφράσεως ποιημάτων τινῶν τῆς ἑλλήνικης φιλολογίας εἰς τὴν γλῶσσαν τὴν σερβικὴν, καὶ σήμερον θέλω νὰ δοκιμάσω νὰ γνωρίσω εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινὸν τὰ ἔργα ἑνὸς τῶν καλλιτέρων Σέρβων ποιητῶν.

Δὲν εἶνε σύμπτωσις ἀπλῆ ὅτι ἠρξάμην ἀπὸ τοῦ δράματος καὶ τοῦ διηγήματος διὰ νὰ φθάσω εἰς τὸ σκοπούμενον.

Ἄν θέλῃ τις βασίμως νὰ γνωρίσῃ λαόν τινα, δὲν ἀρκοῦσιν εἰς τοῦτο μόνον αἱ ἱστορικαί, ἐθνογραφικαί, στατιστικαί, οἰκονομολογικαὶ καὶ πο-
τομος 18'. Μάρτιος.

λιτικάι σπουδαί, ἀλλ' εἶν' ἀνάγκη νὰ γνωρίσῃ καὶ τὴν ἠθικὴν ζωὴν τοῦ λαοῦ, περὶ τοῦ ὁποίου πρόκειται.

Ποῦ δ' ὅμως δύναται τις νὰ σπουδάσῃ κάλλιον αὐτὴν ἢ ἐν τῇ καλλιλογίᾳ αὐτοῦ; εἰς πάσας τῆς ἐκπολιτιστικῆς ἱστορίας τὰς ἐποχὰς καὶ εἰς πᾶν πεπαιδευμένον ἔθνος ἡ καλλιλογία αὐτοῦ εἶνε ἡ πιστὴ εἰκὼν συμπάσης τῆς πνευματικῆς ζωῆς, διότι ἐν τῇ ποιήσῃ εὐρίσκεται ἡ ἀθάνατος τοῦ ἔθνους ψυχὴ.

Σήμερον ὅτε διάστασις ὑπάρχει μεταξὺ τῆς φύσεως καὶ τῆς ἐκπολιτίσεως, σήμερον ὅτε ὁ πεπαιδευμένος ἄνθρωπος εἶνε εἰς τὴν ἀμφιβολίαν, βλέπων τὰς προόδους τὰς γιγαντιαίας τῆς ἐκπολιτίσεως, ἀλλὰ καὶ τὸν ὀσημέραι ἀυξάνοντα ὄλεθρον τῶν ἠθῶν, καὶ ἠναγκασμένος εἶνε νὰ ἐρωτήσῃ ἑαυτὸν, ἂν τοῦ λαοῦ ἡ ἐκπαίδευσις προσφέρῃ τι καὶ ὀσονδῆποτε εἰς τὴν εὐτυχίαν τῆς ἀνθρωπότητος—σήμερον τὸ δῶραμα, ἡ μυθιστορία καὶ τὸ διήγημα, τὸ ἐκ τῆς ἐθνικῆς ζωῆς ἀπορρέον, ἔχουσιν ἔτι μείζονα σημασίαν.

Εἰς ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας τοῦ λόγου ἐν μόνον παράδειγμα. Ἐκ τῶν ποιήσεων τοῦ Τολστοί δύναται τις νὰ γνωρίσῃ κάλλιον σύμπαντα τὸν βίον τοῦ ρωσικοῦ ἔθνους παρ' ὅσον ἐξ ὀλόκληρων βιβλιοθηκῶν, αἱ ἑποῖαι ἐγράφησαν περὶ τοῦ κολοσσαίου τούτου κράτους.

Βεβαίως πάντα τὰ λεχθέντα ἰσχὺν ἔχουσι μόνον διὰ τοὺς ἀληθῶς μεγάλους ποιητὰς, ὧν τὰ ἔργα, παρὰ τὸν ἐθνικὸν χαρακτήρα αὐτῶν, ἐγένοντο ἤδη κτῆμα τῆς ὅλης ἀνθρωπότητος. Οἱ μεγάλοι τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ποιηταὶ—καὶ δὲν χρῆζει νὰ ὀνομάσω τούτους πρὸς ἡμᾶς—μετ' αὐτοὺς δὲ ὁ Σαίξπηρος, ὁ Ρακίνας, ὁ Δάντης, ὁ Γκαίτης, ὁ Τολστοί καὶ πολλοὶ ἄλλοι, σήμερον πλέον δὲν εἶνε μόνον Ἑλληνας, Ἀγγλοί, Γάλλοι, Ἴταλοί, Γερμανοὶ καὶ Ρῶσοι, ἀλλ' εἶνε οἱ ἀθάνατοι ποιηταὶ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἀσχέτως πρὸς πάντα ὅσα χωρίζουσι τοὺς ἀνθρώπους κατὰ φυλὰς, ἔθνη, θρησκείας καὶ κράτη.

Ἴσως μετ' ἐκπλήξεως θὰ μὲ ἐρωτήσητε, ἂν ἐγὼ τάσω μεταξὺ τῶν προμνημονευθέντων μεγάλων ποιητῶν καὶ τὸν Σέρβον Λάζαρον Κ. Λαζάρεβιτς, ὅστις μόνον ὀκτῶ διηγήματα ἔγραψε, καὶ τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα νῦν πρῶτον πιθανῶς ἀκούετε.

Εἰς τὸ τοιοῦτον ἐρώτημα ἀποφεύγω κατὰ τὸ παρὸν νὰ ἀπαντήσω ὀριστικῶς, ἂν καὶ πρὸ δύο ἐνιαυτῶν, ἐπὶ τοῦ ἀνοικτοῦ τοῦ Λαζάρεβιτς τάφου, καὶ ἐκ πόνου, ὅτι ἀπωλέσαμεν αὐτὸν τόσο νεαρόν, εἶχον ἐκφράση παρόμοιόν τι. Ἄλλ' ὅ,τι δύναμαι νὰ εἶπω σήμερον, καὶ περὶ οὗ θὰ δύνασθε νὰ ἔχητε ἰδίαν γνώμην μετὰ τὴν παροῦσαν ἀνακοίνωσιν, ἴνε τὸ ὅτι ὁ Λαζάρεβιτς ἐτόλμησε νὰ προσεγγίσῃ εἰς τὰ μεγάλα τῆς

ἀνθρωπίνης ψυχῆς προβλήματα καὶ νὰ λύσῃ αὐτὰ, ἂν μὴ καλλίτερον, ἀλλὰ βεβαίως καινοφανέστερον ἢ τινες τῶν ἐνδοξοτάτων ποιητῶν.

«Ἐν τοιαύτῃ ἐργασίᾳ τὸ διακρίνον δὲν εἶνε τὸ ποσόν, ἀλλὰ τὸ ποιόν. Ὁ Τουργένιεφ ἦτο εἰς τῶν ἐνδοξοτέρων ρώσων ποιητῶν ὅτε δὲν εἶχεν ἔτι γράψῃ πλοίονας τῶν πέντε θηρευτικῶν εἰκόνων αὐτοῦ⁴.»

Κατὰ ταῦτα, καὶ τὰ ὀλίγα ἄνθη τῆς ἀληθῶς ποιητικῆς ψυχῆς τοῦ Λαζάρεβιτς, δὲν ἀποτελοῦσι μόνον τὸ καλλίτερον κόσμημα τῆς νέας σερβικῆς φιλολογίας, ἀλλὰ καὶ κηρύττουσιν ἤδη εἰς πάσας σχεδὸν τὰς γλώσσας τὰς εὐρωπαϊκὰς ὅτι, τὸ ἔθνος τὸ σερβικὸν οὐχὶ μόνον ποίησιν ἔχει ἐθνικὴν, τὴν ὅποιαν οἱ ἀρμοδιώτεροι ἐμοῦ ἔθεσαν παράλληλον πρὸς τὴν τοῦ Ὀμήρου, ἀλλὰ καὶ τεχνικούς ποιητὰς, οἱ ὁποῖοι θὰ ἀνεφέροντο μετ' εὐφημίας καὶ ἐν ταῖς πλουσιωτέραις φιλολογίαις.

Κατ' ἀρχὰς λίαν σκόπιμον ἐθεώρησα νὰ παρασχω εἰς ὑμᾶς συνοπτικὴν περιλήψιν πάντων τῶν διηγημάτων τοῦ Λαζάρεβιτς· μεγάλην ὅμως ἠσθανόμην λύπην καὶ τὸ ἐλάχιστον αὐτῶν μέρος νὰ παραλίπω· τόσο καλὰ μοι ἐφαίνοντο πάντα. Ὅθεν, ἐξ ἀνάγκης ἀπεφάσισα: ἐν μὲν αὐτῶν ὀλόκληρον νὰ μεταφράσω, ἐξ ἄλλου δὲ περικοπήν τινα μόνον, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς δυσκολίας περὶ τὴν προτίμησιν, προσδιώρισα τέλος ἐπὶ τούτῳ τὸ ἐπιγραφόμενον: «*Πρώτη φορά μὲ τὸν πατέρα ἔς τὸν ὄρθρον*» καὶ τὸ μέρος ἐξ ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἐπιγράφεται: «*Ἐς τὸ πηγάδι*».

Καὶ προστίμησα μὲν, ὡς ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν βλέπετε, τὴν μετάφρασιν αὐτῶν εἰς τὸ κοινὸν τῶν Ἑλλήνων ἰδιῶμα, ἐξ ἑνὸς μὲν, ἀπὸ τῆς σκέψεως ὅτι, προχειρότερον αὐτὸ εἰς ἐμὲ ὄν, θὰ καθίστα μοι εὐχερεστέραν τὴν πιστὴν ἀπόδοσιν τῶν χαρίτων τῶν διηγημάτων, ἐξ ἑτέρου δὲ καὶ ἀπὸ τῆς πεποιθήσεως, τὴν ὅποιαν ἐσχημάτισα κατόπιν παραστάσεως τοῦ ἔτι τὴν ἑλληνικὴν διδάσκοντός με, ὅτι ἐκεῖνο, καὶ μεθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς παραμορφώσεις, ἀρετῶν ἐστερημένον δὲν εἶνε. Εἶνε μὲν ἀληθές ὅτι ἀπὸ ἀλλοεθνῶν κατακτητῶν καὶ δουλείας μακρᾶς παρεσιέπεσον εἰς τὴν καθωμιλημένην καὶ ξέναι λέξεις· αἱ πλήρεις ὅμως ζωῆς καὶ κινήσεως ἑλληνικαὶ καταλήξεις ὑπέβαλον καὶ ταύτας εἰς τὸν ζυγὸν τῆς γλώσσης τῆς ἐθνικῆς, τὸ δὲ καταληπτὸν αὐτῆς τοσαύτην δύναμιν περιποίησε, καὶ τόσο γνῶριμον εἰς πάντας ἀνεξαιρέτως αὐτὴν κατέστησεν, ὥστε οὐδ' αὐτοὶ οἱ λόγιοι, λαλοῦντες ἢ γράφοντες, ἠδυνήθησαν νὰ ἐκφύγωσι τὸ κράτος αὐτῆς.

Ἐκτὸς τῶν ἄνω λόγων εἰς τὴν προτίμησιν τοῦ κοινῆς ἰδιώματος διὰ τὴν μετάφρασιν ἠγαγόν με καὶ τὰ παρὰ Σέρβοις συμβάντα κατὰ τὴν

⁴ Desiderius, «Narodne Novine,» 1883, Biogradske Kujizevne studije.

ἀρχὴν τῆς νέας ἡμῶν φιλολογίας. Ὁ ἐπισημότατος *Bošk Karađžica*, ὁ θεμελιωτὴς τῆς νέας σερβικῆς φιλολογίας, προκειμένου περὶ ἐκλογῆς τοῦ καταλληλοτέρου εἰς αὐτὴν ἰδιώματος, ἐξελέξεν ὡς τοιοῦτον τὴν γλῶσσαν τὴν κοινὴν τοῦ λαοῦ, καὶ μεγάλως ἀπὸ τούτου ἠγχορηγήθη εἰμῆθα, καθόσον καὶ ὁ μόνος ἀναγινώσκων Σέρβος καταλαμβάνει πάντα τὰ γεγραμμένα.

Τοσαῦτα ὡς πρὸς τὴν προτίμησιν τῆς κοινῆς τῶν Ἑλλήνων γλώσσης, εἰς ἣν προσφέρομεν ὑμῖν τὰ τοῦ Λαζάρεβιτς διηγήματα.

Ἔχει δὲ τὸ πρῶτον ὡς ἐξῆς:

«Ἦμουν τότε—εἶπεν αὐτός—μόλις ἐννέα χρονῶν· δὲν ἐνθυμοῦμαι σωστὰ τὰ καθέκαστα· θὰ διηγηθῶ ὅσα ἐνθυμοῦμαι· ἡ ἀδελφὴ μου ἢ μεγαλητέρα γνωρίζει τὸ ὅλον· ὁ ἀδελφός ὁ μικρότερος τίποτε· δὲν ἐτρέλλάθηκα νὰ τοῦ διηγηθῶ τέτοια πράγματα.

Ἡ μητέρα μου, ὅταν ἐμεγάλωσα καὶ ἐσυχνορώτησα, μοῦ διηγήθηκε πολλὰ καὶ διάφορα. Ὁ πατέρας μου, φυσικά, οὐδὲ ἓνα λογάκι.

Αὐτός, ὁ πατέρας μου δηλαδὴ, ἐφοροῦσε τὰ φορέματα τὰ τούρκικα· μοῦ φαίνεται πῶς τὸν βλέπω νὰ ἵνυνεται· τὸ τσεμάντανι τὸ κόκκινο τὸ βελουδένιο μὲ μερικαῖς σειραῖς χρυσογαϊτάνου· ἐπάνω εἰς αὐτὸ τὸ ρούχινο πράσινο μιτάνι· τὸ σιλάχι του ἦτο χρυσοκέντητο· εἰς αὐτὸ μέτα εἶχε τὸ χαρμπι μὲ τὸ χέρι τὸ φιλιδισένιο καὶ ἓνα μαχαιράκι μὲ φηκάρι ἀσημένιο καὶ μὲ χεράκι ἀπὸ σεντέφι· ἀπ' ἐπάνω ἔς τὸ σιλάχι του τὸ μεταξωτὸ ζουνάρι μὲ τὰ κρόσσια· ποῦ τοῦ κτυποῦσαν τὰριστερὸ τὸ μερί. Τὸ ρούχινο πουτουῆρι του ἦτο κεντημένον μὲ μεταξωτὸ γαϊτάνι καὶ ἔς τὸ ποδοστράγαλο ἐτελείωνε μὲ γλώσσαις τρεῖς, ποῦ τοῦ ἐσκέπαζαν τὸ μισὸ τὸ πόδι, μὲ τὰ ποδόχτυπα τὰ ἄσπρα καὶ τὰ ποδήματα τὰ ξέχυστα· εἰς τὸ κεφάλι θέτει τὸ φέσι του τὸ τουνεζίνικο γυρμένο ἔς τὰριστερά. Εἰς τὰ χέρια του ἓνα τσιμποῦκι ἀμπανόζικο μὲ τὸ στόμα κιχλιμπαρένιο, δεξιὰ δὲ καὶ ἀπὸ κάτω ἔς τὸ ζουνάρι εἶχε τὴν καπνοσακκούλα τὴν κεντημένη μὲ χρυσάφι καὶ μὲ χάνδραις. Σωστός λεβέντης.

Ὁ τρόπος του ἦτο περιεργός. Ἀλήθεια, εἶνε πατέρας μου· ἀλλ' ἀφοῦ ἀπεφάσισα νὰ τὰ διηγηθῶ ὅλα, δὲν ὠφελεῖ νὰ διστάζω. Ἦτο πολὺ, πολὺ βαρὺς· μόνον ἐπρόσταζε, καὶ μόνον μίαν φοράν ἂν ἔλεγε καὶ δὲν τὸ ἔκαμνες, κρῦφου. Ἐθύμωνε διὰ τὸ τίποτε, καὶ ἤθελε πάντα νὰ ἔχη τὸ δίκιο. Κάνεις δηλαδὴ δὲν ἐτολμοῦσε νὰ τοῦ ἀντιμιλήσῃ. Ὅταν ἐθύμωνε πολὺ, ἔβριζε τὸ ἀλληλοῦα. Ἐκτυποῦσε μόνον μὲ τὸ χέρι, καὶ μίαν μόνον φοράν, ἀλλ' ἀδελφέ, μὲ ἓνα του κτύπημα σὲ ἐξάπλωνε.

Ἐθύμωνε πολὺ εὐκόλα, ἐκατσούφιαζε, ἐδάγκανε τὸ κατώχειλό του, ἀνέσερνε τὸ μουστάκι του τὸ δεξιό, τὰ φρύδια του σύσπαναν εἰς τὸ μέτωπόν του, καὶ ἄστραπταν τὰ μαῦρά του τὰ μάτια. Ἀλλοίμονον, ἂν ἤρχετο τότε δά κάνεις καὶ τοῦ ἔλεγε ὅτι ἐγὼ δὲν ἐγνώριζα τὸ μάθημά μου. Δὲν ἤξεύρω διὰ τί τὸν ἐφοβοῦμουν τόσο. Καὶ τέλος, ἂν μίαν φοράν μ' ἐκτυποῦσε, τί μὲ τοῦτο; ἀλλὰ μ' ἐφόβιζαν ἐκεῖνα τὰ μάτια· ὁσάκις ἐγύριζεν αὐτά, ἦσαν ὡς καθὼς νὰ ἔρριχνε μὲ τὴν σφενδόνα, καὶ χωρὶς νὰ ξεύρης πῶς καὶ διὰ τί, τρέμεις ὡς καλάμι τρεμολιάρικο.

Ποτὲ δὲν ἐγέλασε· τοῦλάχιστον ὄχι καθὼς ὁ ἄλλος κόσμος. Ἐνθυμοῦμαι πῶς μίαν φοράν ἐκρατοῦσε τὸν μικρόν μου ἀδελφόν εἰς τὰ γόνατά του. Τοῦ εἶχε δῶση τὸ ὠρολόγι του διὰ νὰ παίξῃ, καὶ ὁ Γεωργάκις μας ἤθελε νὰ τὸ βάλῃ μὲ τὴν βίαν εἰς τοῦ πατέρα τὸ στόμα, καὶ ἐφώναζε μὲ ὄλα του τὰ δυνατά, διότι αὐτός δὲν τὸ ἄνοιγε. Ἐγὼ καὶ ἡ ἀδελφὴ ἔξεκαρδισθήκαμε γελῶντας, ἀλλὰ καὶ ἔς τὸν πατέρα ἤρχετο ὀλίγο γέλιο καὶ ἔσερνε συχνὰ τὸ ἀριστερὸ μέρος τοῦ στόματος, ἐνῶ τὸ δέρμα γύρω ἔς τὸ μάτι του ἐσοῦφρωνεν. Αὐτὸ ἦτο σπανιώτατο πρᾶγμα, καὶ νὰ πῶς αὐτός ἐγελοῦσεν ἐκεῖ, ὅπου ἓνας ἄλλος θὰ γελοῦσε μὲ τόσο ξεφωνητό, ὥστε νὰ τὸν ἀκούουν εἰς τὸ καπελιὸ τοῦ Τέτρεμπ.

Ἦξεύρω πάλιν ὅτι, ὅταν ἀπέθανεν ὁ θεὸς μου, τὸν ὅποιον εἶχε σύντροφον εἰς τὸ ἐμπόριον, καὶ τὸν ὅποιον ἀγαποῦσε πολὺ—ἡ θεία μου, ἡ μητέρα μου, ὅλοι οἱ συγγενεῖς καὶ ἐμεῖς τὰ παιδιὰ φωναίς, κλάυματα, μυρολόγια, ὅλο ξεφωνητό—καὶ ὁ πατέρας τίποτε· οὐδὲ ἓνα δάκρυ, οὐδὲ ἓνα ὄχ! Μόνον ὅταν τὸν ἐσήκωσαν διὰ νὰ τὸν βγάλουν ἀπὸ τὸ σπίτι, τὸ κάτω χεῖλι τοῦ πατέρα ἤρχισε νὰ τρέμῃ, νὰ ἔξανατρέμῃ. Ἐστυλώθηκε ἔς τὴν θύρα· ἦτο κίτρινος, ἀλλ' ἐσιωποῦσε.

Ὅταν ἔλεγε κάτι τι, καὶ ἂν ἐπρόκειτο διὰ τὸ κεφάλι του, δὲν ὑποχωροῦσεν· ἀκόμα καὶ ὅταν ὁ ἴδιος μετενοοῦσεν. Ἦξεύρω ὅταν ἔβγαλε τὸν δοῦλον Πρόκα ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν. Ἐβλεπα πῶς μετανοεῖ, πῶς λυπεῖται, ἀλλὰ δὲν θὰ ὑποχωρήσῃ. Τὸν δοῦλον αὐτόν, τὸν Πρόκα, τὸν ἀγαποῦσε περισσότερο ἀπὸ ὅλους. Ἦξεύρω ὅτι τὸν ἐκτύπησε μίαν μόνον φορά, διότι, ὅταν ἐπιασε ρακί, δὲν ἐκλείσει τὴν κάνουλα τοῦ βαρελίου, καὶ ἔτρεξεν ἀπ' αὐτὸ πολὺ. Ὅζω ἀπ' αὐτὴ τὴν φορά, ποτὲ ἄλλοτε δὲν τὸν ἀγγίξει οὐδὲ μὲ τὸ δάχτυλο. Τοῦ ἐμπιστεύετο ὅλα καὶ τὸν ἐστελεν εἰς τὰ χωριά νὰ συνάξῃ τὰ χρεωστούμενα καὶ ἄλλα διάφορα. Ἦξεύρετε διὰ τί τὸν ἐδίωξε; διὰ τὸ τίποτε. Τὸν εἶδε νὰ παίξῃ τῆς πεντάραις... Ἐπειτα θὰ ἀρχίσετε νὰ θαυμάζετε.

Αὐτὸ ἦτο εἰς τῆς ἡμέραις τοῦ ἀγίου Γεωργίου. Ὁ Πρόκας ἦλθεν εἰς τὸ ἐργαστήρι, διὰ νὰ ἀνανεώσῃ τὸ φυλλάδι τῆς ὑπηρεσίας του. Ὁ πα-

τέρας ἔβγαλεν ἐνενήντα γρόσια καὶ λέγει: «Λάβε τὴν δούλεψί σου· δὲν σὲ χρειάζομαι περισσότερο· πήγαινε νὰ εὕρης θέσιν ἐκεῖ ποῦ παίζουν τῆς πεντάραις.» Ὁ Πρόκας ἔβαλε τὸ φέσι του ἔς τὰ μάτια, τὰ ὅποια ἔτρεχαν ὡσάν βροχὴ καὶ ἐπαρακαλοῦσεν. Αὐτὸ ἐπήραξε τὸν πατέρα· τὸ εἶδα καλὰ· ἀλλὰ θαρρεῖτε πῶς ὑπεχώρησε; Θεὸς νὰ φυλάξῃ· ἔβγαλεν ἀκόμη καὶ τοῦ ἔδωσε ἓνα φλωρί: «Λάβε, εἶπε, καὶ φύγε τὸ γρηγορώτερον.» Ὁ Πρόκας ἔφυγε καὶ ὁ πατέρας ἔμεινε μετάνοημένος διότι ἔδιωξε τὸν καλλίτερο δούλο διὰ τὸ τίποτε.

Ποτὲ δὲν ἀστείζετο· οὔτε μὲ μᾶς τὰ παιδιὰ, οὔτε μὲ τὴν μητέρα, οὔτε μὲ ἄλλον κανένα. Δὲν ἦτο, νὰ εἰπῆς ἀπ' ἐκείνους ὅπου κτυποῦν—ὡς καθὼς ὑπάρχουν— Θεὸς νὰ φυλάξῃ! Ἀλλὰ κᾄπως ἔτσι: πάντα κρύος, πάντα θυμώδης· σοῦ ἦτο χειρότερος ἀπὸ ξένον. Τέτοιος ἦτο· καὶ αὐτὴ ἡ καυμένη καλὴ, ἀδελφέ, καλὴ, καθὼς ἀγία, καὶ τὸν κυττάζει καθὼς τὸ στρουθὶ κυττάζει τ' αὐγὸ του. Ὅταν τῆς λέγῃ κᾄτι τι μὲ θυμό, αὐτὴ σακίζει ἀπὸ τὰ κλάυματα καὶ εἶν' ἀναγκασμένη νὰ κρύβῃ τὰ δάκρυά της καὶ ἀπ' αὐτὸν καὶ ἀπ' ἐμᾶς. Ποτὲ δὲν ἐπῆγε μ' αὐτὴν πουθενά, οὐδ' αὐτὴ ἐτολμοῦσε νὰ τοῦ ζητήσῃ τέτοιο πρᾶγμα. Δὲν ἐδέχετο ὥστε αὐτὴ νὰ ἀνακατῶνεται εἰς τὴν πραγμάτῃα του καὶ εἰς τῆς δουληαῖς του. Μίαν φορὰν τοῦ εἶπε «Μῆτρο, διὰ τί δὲν διδεις τὸ ρακὶ εἰς τὸν Στάνογιε; καὶ αὐτὸς νὰ καὶ τῆς ἐξεφώνησε.» Μήπως καὶ πεινάς ἐσὺ; μὴ καὶ σοῦ λείπει τίποτε; τὰ χρήματα εἶνε ἔς τὰ χέρια σου. Ὅταν δὲν θὰ σὲ φθάσουν, τότε νὰ μοῦ εἰπῆς· ἀλλ' εἰς τὴν δουληά μου νὰ μὴ ἀνακατῶνεσαι.»

Ἡ μητέρα τὰ χρειάζεται καὶ σιωπᾷ.

Μὲ τὸν κόσμον ὠμιλοῦσε τὸ ἴδιο· εἰς τὸν καφενὲ εἶχε τὴν συντροφιά του, καὶ μόνον μ' αὐτοὺς ἔλεγε κανένα λόγο. Μόνον τὸν κουμπάρον του τὸν Ἡλία τὸν ἐτιμοῦσεν ὅσον ἠμποροῦσε περισσότερο. Αὐτὸς ἦτο ὁ μόνος ἄνθρωπος, ὁ ὅποιος ἐτολμοῦσε νὰ τοῦ εἰπῆ ὅ,τι θέλει, ἐπειδὴ μόνον αὐτὸν κᾄπως ἐφοβεῖτο.

Ἐμᾶς τὰ παιδιὰ καὶ τὴν μητέρα, μᾶς ἀγαποῦσε, ἔχω νὰ τὸ εἰπῶ, καὶ ἦτο φανερόν· ἀλλὰ μᾶς ἐκρατοῦσε πολὺ σφικτὰ. Δὲν ἐνθυμοῦμαι ποτὲ οὐδὲ τὸ παραμικρὸ σημεῖο τῆς ἀγάπης του. Ἀλήθῃα, τὴν νύχτα, ὁσάκις ἐξεσκεπαζόμεθα, μᾶς ἐσκέπαζε· δὲν μᾶς ἄφινε νὰ σκύφωμεν εἰς τὸ πηγᾶδι, ν' ἀναιθαινώμεν εἰς τὴ μουριά. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν σημαίνει τίποτε· τὸ κάμνουν καὶ οἱ πατέρες οἱ ἄλλοι· αὐτοὶ ὅμως ἀγοράζουν εἰς τὰ παιδιὰ τους καὶ ζαχαρωτά, καὶ χρυσόχαρτο, καὶ τόπι ποῦ πετᾷ ὡς εἰς τὴν κορφὴ τῆς λεύκης.

Εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐπήγαινε μόνον τοῦ ἀγίου Γεωργίου, εἰς τὸν κα-

φενὲ κάθε βράδυ. Δειπνίζομεν· αὐτὸς βάλλει τὸ τσιμποῦκι ἔς τὴν ἀμασχάλη τὴν ἀριστερά. σπρώχνει τὴν καπνοσακκούλαν ἀπὸ κάτω ἔς τὸ ζουνάρι, καὶ δρόμο. Τὸ καλοκαῖρι γύριζεν εἰς τῆς ἐννιά, τὸν χειμῶνα καὶ προτῆτερα· ἀλλὰ κάποτε περνοῦν καὶ τὰ μεσάνυχτα καὶ δὲν ἔρχεται. Αὐτὸ ἔκαιγε τὴν καυμένη τὴν μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴ μου. Ἐγὼ δὲν ἤξευρα τότε ἀκόμα τὸ τί θὰ εἰπῆ ξεφάντωμα. Αὐταὶ ποτὲ δὲν ἐπλάγιασαν προτοῦ ὁ πατέρας νὰ ἔλθῃ, καὶ ἄς ἦτο ἔς τὰ ζήμερώματα. Καθίζουν εἰς τὰ κρεβάτια καὶ δὲν τολμοῦν ν' ἀνάψουν οὐδὲ τὰ κεριά. Νὰ ἤξευρες, καυμένη, πόσον ἐθύμωνεν, ὅταν ἔβλεπε τὸ κερὶ νὰ καίῃ. Ἄκουσα μίαν φορὰ, ὅταν ἦλθεν ἀργὰ εἰς τὸ σπίτι, ὅτι ἐμουρμούριζε:

— Τί θέλει τὸ κερὶ εἰς τέτοιαν ὥρα;

— Διὰ νὰ ἰδῆς, Μῆτρο, νὰ ξεντυθῆς—λέγει ἡ μητέρα μου.

— Καὶ δὲν ἤξεύρω γὰρ ν' ἀνάψω τὸ κερὶ; ἢ θαρρεῖς πῶς εἶμαι μεθυσμένος καὶ δὲν θὰ ἠμπορέσω νὰ τὸ εὔρω;

— Ὅχι, Μῆτρο—μαζεύεται ἡ μητέρα μου—ἀλλ' ἤθελα νὰ εἰπῶ..

— Τί νὰ εἰπῆς; θέλεις ἡ γειτονιά νὰ νομίσῃ πῶς εἰς τὸ σπίτι μου κοιτάται πεθαμμένος;

Τί πεθαμμένος; θαρρεῖται πῶς ἐπίστευεν ὅ,τι ἔλεγε; πολὺ ποῦ τὸν μέλει διὰ τὴν γειτονιά! Δὲν θέλει αὐτὸς ὥστε ἡ μητέρα νὰ κρατῆ λογαριασμὸ πότε βγαίνει καὶ πότε γυρίζει, καὶ ἀπὸ τὸ κακό του δὲν ἤξεύρει πῶς νὰ ἀρχινήσῃ. Αὐτὸς ἤθελε νὰ κοιμᾶται ἡ μητέρα καὶ ὅταν ἀκόμη ὑπνον δὲν ἔχει· καὶ τοῦτο, μόνον διὰ νὰ ἠμπορῇ αὐτὸς νὰ ξεφαντῶνῃ χωρὶς βάσανα. Αὐτὸ καὶ μόνον τὸν ἔκαιγε· τοῦτο ἦτο φανερό.

Ἐπινε πολλὰ ὀλίγο, καὶ μόνον κρασί. Τὸ ρακί, καὶ ὅταν τὸ ἐδοκίμαζε διὰ νὰ ἀγοράσῃ, τὸ ἔφτυνε καὶ ἐμάζεψε τὸ πρόσωπό του. Καὶ τὸν καφεὲ δὲν τὸν ἀγαποῦσε. Μὰ τότε τί ἔκαμνε ἔς τὸν καφενὲ ὅλη τὴν νύχτα;—θὰ ῥωτήσετε. Ἐδῶ σοῦ εἶνε ἡ ἀτυχία. Ἄν ἔπινε, θαρρῶ, θὰ ἦτο μισὴ δυστυχία· ἀλλά. . . Θὰ ἰδῆτε.

Αὐτὸ ἔφαγε τῆς μητέρας τὴν μισὴ τὴ ζωὴ. Ἐκλαιγε πολλαῖς φοραῖς ἕως νὰ σκάσῃ καὶ εἰς κανένα δὲν ἐπαραπονέθη.

Μίαν φορὰν ἔρχεται εἰς τὸ σπίτι ἔτσι ἀργά. Τίποτε. [Τὴν ἡμέρα τὴν ἄλλη, πάλι τίποτε. Ἀλλ', ἀδελφέ μου, ἡ μητέρα βλέπει πῶς αὐτὸς δὲν ἔχει τὸ ὠρολόγι του. Αὐτὸ τὴν ἔκοψε, καὶ τὸν ἐρωτᾷ:

— Μῆτρο, ποῦ τῶχεις τὸ ὠρολόγι;

Αὐτὸς ἀγριεψε, κυττάζει πλάγια καὶ λέει:

— Τὸ ἔστειλα ἔς τὸ Βελιγράδι διὰ νὰ τὸ διορθώσουν.

— Μὰ καλὰ ἐπήγαινε, Μῆτρο;

— Και μήπως είμαι τυφλός ή τρελλός να μην ήξεύρω πότε πηγαίνει και πότε δέν πηγαίνει τὸ ὠρολόγι ;

Τί να κάμη ή μητέρα ; σιωπᾶ. Ἐπειτα με τὴν ἀδελφὴ ξεφωνίζει· « Ἀχ ! ἀλλοίμονον εἰς ἐμένα. Θὰ δώση ὅ,τι ἔχομε και 'ς τὰ γεράματα θὰ ξενοπλένω.»

Μίαν ἄλλη φορά, ἦτο και δέν ἦτο ή ὥρα δέκα, να κ' ἔρχεται ἀπὸ τὸν καφενέ. Ἐφερεν 'ς τὸ κεφάλι λοξὰ βαλμένο ἕναν ἀστραχανένιο σκοῦφο, εἰς τὰ στήθια ἐπάνω ἀλυσίδα μεγάλη και χονδρὴ ὡς ἕνα δάκτυλο, εἰς τὸ σιγάχι ἀσημένιο πιστόλι στολισμένο με χρυσάφι και με πετράδια. Ἦλθε μέσα και ὄσαν να ἦτο μαζεμένο τὸ δέμα του γύρω 'ς τὸ μάτι του τὸ ἀριστερό. Εἶχε κάπως διάθεσι καλή. Ἄμα ἔμπηκε ἔβγαλεν ἀπὸ τὸ ζουνάρι τὸ ὠρολόγι, τάχα διὰ να ἰδῆ τί ὥρα εἶνε ;

— Τὸ ξενακέρδησες ; — ἐρώτησεν ή μητέρα· ἀλλ' εὐθὺς ἐπῆρε πίσω τὸ λόγο—σου τὸ διώρθωσαν πλέον τὸ ὠρολόγι ;

— Διωρθωμένον εἶνε—λέγει αὐτός.

— Και τί ἀλυσίδα εἶνε αὐτή ;

— Μία ἀλυσίδα ὄσαν κάθε ἀλυσίδα—λέγει αὐτὸς κάπως μαλακά και χωρὶς να ξεφωνίζει.

— Ἦξεύρω—λέγει ή μητέρα—ἀλλ' ἀπὸ ποῦ τὴν ἔχεις ;

— Τὴν ἀγόρασα.

— Και τὸ σκοῦφο ; τέτοιο ἔχει μόνον ὁ Μίχος ὁ ταμίας ;

— Και αὐτὸν τὸν ἀγόρασα.

— Σοῦ τὸν ἐπούλησε ;

— Τὸν ἐπούλησε.

— Και τί εἶνε...

Ἄλλ' ἐδῶ ὁ πατέρας ἀγριεύει και αὐτὴ ἐσιώπησεν.

Αὐτὸς ἄρχισε να ξεγνύνεται. Ἐγὼ ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ πάπλωμα κυττάζω. Ἐβγαλε ἀπὸ τὸ ζουνάρι ἕνα δέμα τόσο μεγάλο, ὅσον ή φούχτα και τὸ ἔρριξεν εἰς τὸ τραπέζι, και ἐκεῖνο ἐθρόντησε. Μόνον φλωριά, ἀδελφέ !

— Να—λέγει— τοποθέτησε αὐτά, και ἐβγήκεν εἰς τὸ μαγεργό.

Ἡ μητέρα πῆρεν ἐκεῖνο τὸ δέμα κάπως με τὰ δύο τὰ δάκτυλα, καθὼς σηκώνουν τὰ πανιά τῶν παιδιῶν τὰ λερωμένα.

— Τί να κάμη—λέγει τῆς ἀδελφῆς—μ' αὐτὰ τὰ χρήματα ; αὐτὰ εἶνε καταραμένα. Αὐτὰ εἶνε τοῦ διαβόλου. Αὐτὰ θὰ τὰ πάρη ὁ διάβολος ὅπως και τὰ ἔφερε.

Καθὼς βλέπετε, αὐτοῦ δέν ἦτο πλέον οὔτε εὐτυχία οὔτε ζωή. Ἄλλοτε, μοῦ διηγείτο ή μητέρα μου, αὐτὸς ἦτο ὅλως διόλου διαφορετι-

κός. Και ἐγὼ ἐνθυμοῦμαι, ἀλλὰ σκοτεινά, πῶς με κρατοῦσεν εἰς τὰ γόνατα, ὅταν ἤμουν πολὺ μικρός· μοῦ ἔκαμνε φλογέρας, με ἔπαιρνε μαζί του εἰς τὸ ἀμάξι, ὅταν ἐπήγαινε εἰς τὸ χωράφι· ἀλλὰ, λέγει ή μητέρα, ἀφ' ὅτου ἄρχισε τὴν συντροφιά με τὸν Μίχον τὸν ταμιά, με τὸν Κώστα ἀπὸ τὸ δρόμο τῆς Μακεδίας, με τὸν Ἄλβρεχτον τὸν φαρμακοποιὸν και με καμπόσους ἄλλους—ὅλα ἐγύρισαν και πηγαίνουν ὡς καθὼς δέν πρέπει. Ξεφωνίζει, δέν βαστάζει τὰ ῥωτήματα, εὐθὺς ἀναγρυπώνει « τήραξε τὴ δουλιὰ σου » ή τὸ πολὺ πολὺ « δέν ἔχεις ἄλλα βάσανα. » Ἐτσι εἶνε, ὡς καθὼς σὰς εἶπα. Ἐβλεπεν αὐτὸς ὅτι δέν ἀξίζει ὅ,τι κάμνει, ἀλλὰ τὸν ἐπῆρεν ὁ ἐξαποδῶ 'ς τὰ δικά του τὰ χέρια και δέν τὸν ἀφήνει. Και μ' ὅλα αὐτὰ—εἶνε ἀστεῖο να τὸ εἶπη τις — και μ' ὅλα αὐτὰ ἦτο καλὸς ἄνθρωπος. Ἄλλὰ ἔτσι.

Μίαν φοράν ἦλθε 'ς τὸ σπίτι, τί καιρὸ νομίζετε ; δέν εἶνε μοναχός· θαυμάζει ή μητέρα. Ἐπέρασε με κάποιον πλησίον τῆς θύρας και συχνὰ ἐμουρμούριζαν. Ἐπῆγαν εἰς τὴν αὐλήν. Ὀλίγον ὕστερα ἀκούομεν πατήματα ἀλόγου και χλημιντρισιμούς. Δέν ἤξεύραμε τί ἦτο αὐτό.

Ἄν αὐτὸς ἐμπῆκεν, ἐγὼ ἄρχισα να ρουχαλιζῶ και ή ἀδελφὴ μου ἔκαμνε τὸν κοιμισμένο. Εἶπε « καλή σπέρα » και ἐσιώπησε. Σιωπᾶ αὐτός, σιωπᾶ ή μητέρα, περιμένω ἐγὼ.

Ἄρχισε τότε ή μητέρα με φωνὴ βραχνή.

— Ἐπῆραν τὸ ἄλογο ;

— Τὸ ἐπῆραν—λέγει αὐτός.

Ἐσιώπησαν πάλιν. Ἡ μητέρα μόνον κάθε στιγμὴν ἐσφουγγίζε τὴν μύτη και ἐγὼ ἐκατάλαβα ὅτι κλαίει.

— Μῆτρο, με τὸν Θεό σου, με τὰ παιδιὰ μας αὐτὰ, ἄφησε, ἀδελφέ μου, τὴν συντροφιά με τὸν διάβολον. Ὅποιος ἀπ' αὐτὸν πιάνεται, χάνει και τοῦτον τὸν κόσμον και τὸν ἄλλο. Κῦτταξε τὸν Γιάννη τὸν χαρτοπαίκτη. Τί ἔμπορος ὅπου ἦτο, και ἐκατάντησε να δουλεύη και ν' ἀγοράζῃ τομάρια εἰς τὰ χωριά διὰ τοὺς ἑβραίους. Διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, δέν λυπεῖσαι να περιμένω ἐγὼ 'ς τὰ γεράματά μου ἀπ' ἄλλον ἕνα κομμάτι ψωμί και τὰ παιδιὰ μας αὐτὰ να δουλεύουν ξένους ; — και τότε ἄρχισε να κλαίῃ με πνίξιμο.

Ὁ πατέρας ἀγριεψε πάλιν.

— Και τί ἄρχισες να μ' ἐξορκίζης με τὰ παιδιὰ και να με κλαίης ζωντανό ; τί μυξοκλαίεις δι' ἕνα βρωμάλογο ; δέν ἐκέρδισεν αὐτὸ ἐμένα, ἐγὼ ἐκέρδισα αὐτό. Ἄν θέλῃς αὔριο να σοῦ ἀγοράσω δέκα.

Κλαίει ή μητέρα δυνατώτερα.

— Ἦξεύρω, Μῆτρο, ἀδελφέ, — λέγει αὐτὴ τρυφερά — με οἱ ἔχθροί

θά τὰ 'πάρουν ὅλα· μὰ τὰ παιδιὰ μας τὰ ἀδύνατα· ἄφησε, ἀδελφέ, τὰ καταραμένα τὰ χαρτιά. Ἐξέρεις ὅτι μὲ τὴ ράχι μας καὶ μὲ 'ματωμένον ἰδρώτα ἐκερδίσαμεν ὀλίγη στέγη, διὰ νὰ βάλωμε τὸ κεφάλι μας, καὶ τόρα νὰ μὲ διώξουν ἀπὸ τὰ καλὰ μου τιποτένοι φαγάδες;

— Καὶ ποῖός σέ διώχνει;

— Δὲν μὲ διώχνει κανεὶς, ἀδελφέ μου, ἀλλὰ θὰ μὲ διώξῃ, ἂν ἀκουλούθησῃ τὰ ἴδια. Αὐτὸ εἶνε τέχνη ἀπὸ τὸ Θεὸ καταραμένη.—

— Μὰ ἐγὼ σοῦ εἶπα ἑκατὸ φοραὶς νὰ μὴ μοῦ διαβάζῃς ὡς ὁ παπᾶς, καὶ νὰ μὴ μυζοκλαίῃς χωρὶς ἀνάγκη. Δὲν μοῦ 'πῆρε τὸ νοῦν ὁ κόρακας, διὰ νὰ μοῦ χρειάζεταιαι γυναῖκα ἐπίτροπος.—

Ἡ ἀγαθὴ ψυχὴ σιωπᾷ. Πνίγεται. Δάκρυα περισσότερα δὲν ἔχει. Αὐτὰ τρέχουν εἰς τὰ στήθια, πέφτουν ἐπάνω 'ς τὴν καρδιά, καὶ πετρώνουν.

Ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέραν αὐτὸς ὅλο τὰ παληὰ. Πολλαὶς φοραὶς ἔφερνεν ὀλόκληρα φυσεῖα γεμάτα χρήματα, ἀλλὰ καὶ ἔχανεν πολλαὶς φοραὶς ἤρχετο χωρὶς δακτυλίδια, χωρὶς ὠρολόγι καὶ χωρὶς τὸ συλάχι τὸ χρυσοκέντητο. Ἄλλοτε ἔφερνεν ἀπὸ τρία ὠρολόγια καὶ ἀπὸ κᾶμποσα δακτυλίδια. Μίαν φορὰν ὑποδήματα, γούναν, ἄλλη φορὰ σέλλα, ἔπειτα δωδεκάδα χουλιαρῶν ἀσημένιων καὶ μίαν φορὰ βαρέλι γεμάτο λακέρδα, καὶ πολλαὶς τέτοιαις τρελλαμάδαις. Ἐνα βράδῳ ἔφερε τὸ ἴδιο τὸ ἄλογο, τὸ 'δικό μας. Τὴν ἡμέρα τὴν ἄλλη τοῦ ἀγόρασε χάμουρα καινούρια. Τὰ λουριά ἔπεφταν ἕως εἰς τὰ γόνατα καὶ τὰ κρόσσια τοῦ ἐκτυποῦσαν τὰ μάγουλα. Τὸ ἔζεψεν εἰς τὸ ἀμάξι, ἔβαλε τὸ κάθισμα ἐμπρὸς εἰς τὸ ἐργαστήρι, καὶ τρεχάλα μέσα 'ς τὴν πόλι, ὥστε 'ποῦ καὶ ἡ πέτρες ἐπετοῦσαν ἀπὸ τὸ λιθόστρωτο. Ἐμεῖς εἴχαμε πλέον συνηθισθόνον ἢ μητέρα ἔκλαιγε καὶ ἔβασανίζετο.

Καλέ, καὶ πῶς ὄχι; τὸ ἐμπόριο χαλασμένον, οἱ δούλοι ἕνας ὑστερον ἀπὸ τὸν ἄλλο διώχονται· ὅλα 'πηγαίνουν καθὼς εἰς δύστυχο σπίτι, καὶ τὰ λεπτὰ ἐξοδεύονται ὡσάν βροχὴ. Μὰ νὰ ἰδῆτε. Αὐτοὶ οἱ κακοσύντροφοι ἀρχίνησαν νὰ ἔρχονται καὶ 'ς τὸ σπίτι μας· κλείνονται 'ς τὸ μεγάλο δωμάτιο· ἀναύουν κᾶμποσα κερῖα· βροντοῦν τὰ φλωριά· καπνίζει ὁ καπνός, γλιστρᾷ τὸ χαρτί, καὶ ὁ δούλος μας ὁ Στόγιαν δὲν παύει νὰ τοὺς ψαίνη καφέδες, καὶ τὴν ἄλλη τὴν ἡμέρα μᾶς δείχνει κᾶμποσα φλωριά, τὰ ὅποια τοῦ ἔδωσαν διὰ πιστό. Καὶ ἡ μητέρα μας κάθεται μαζί μ' ἐμᾶς εἰς τὸ ἄλλο τὸ δωμάτιο· ἔχει τὰ 'μάτια κόκκινα, κίτρινο τὸ πρόσωπο, τὰ χέρια κατάστεγνα, καὶ κᾶπου—κᾶπου λέγει: «Θεέ, σὺ νὰ μᾶς εἶσαι φίλος.»

Καὶ ἔτσι αὐτὸς ἐξεχώρησεν ὅλως διόλου ἀπὸ τὸ σπίτι. Σιωπᾷ μόνον.

Τὴν μητέρα ποτὲ δὲν τὴν ἐκύτταξε 'ς τὰ 'μάτια. Ἐμᾶς τὰ παιδιὰ δὲν μᾶς χαῦδεύει, δὲν μᾶς λέγει κανένα λόγον μὲ θυμὸ, καὶ ποῦ νὰ μᾶς εἰπῇ κανένα καλό; ὀλονὲν φεύγει ἀπὸ τὸ σπίτι· μόνον χρήματα μᾶς δίδει ὅσα καὶ ἂν θέλωμεν. Ἄν ζητήσω ν' ἀγοράσω πετροκόνδυλο, μοῦ δίδει ὀλόκληρη σφάντσικα. Διὰ τροφὴν ἀγόραζε τὸ καλλίτερο 'ποῦ ἦτο 'ς τὴν πόλι. Τὰ φορέματά μου τὰ καλλίτερα 'ς τὸ σχολεῖον, ἀλλὰ καὶ μ' ὅλα αὐτά, ἦτο κᾶτι τι βαρὺ, ὅταν ἔβλεπα τὴν μητέρα καὶ τὴν ἀδελφή. Ἐγήρασαν, κίτρινες, λυπημένες, βαρύγγνωμες. Πουθενὰ δὲν ἔβγαιναν οὐδὲ διὰ τῆς σλάβας τὴν ἑορτὴν, καὶ 'ς ἐμᾶς ἢ γυναῖκες ἤρχοντο 'λιγοστά. Μόνον ἄνδρες καὶ μάλιστα οἱ διαφθαρμένοι καὶ οἱ λωποδύτες, ὅπως τοὺς ἔλεγε ἡ μητέρα μου. Τὸ ἐργαστήρι μας σχεδὸν δὲν ἐδούλευε «Μπᾶ! — ἔλεγον ὁ πατέρας μου—ἐγὼ νὰ κάθωμαι νὰ ζυγιάζω διὰ τὸν χωριάτη εἰκοσι παραδιῶν λουλάκι; ἄς ὑπάγῃ 'ς τὸν ἔβραϊο.»

Ἡ μητέρα δὲν τολμᾷ πλέον οὐδὲ τὸ στόμα ν' ἀνοιξῇ. Λέγει 'πῶς τῆς εἶπε μίαν φορὰ. «Ἄκουσε σὺ καὶ κατάλαβε καλὰ τί θὰ σοῦ 'πῶ καθαρὰ 'ς τὰ σερβικά. Ἄν ἀκόμη μοῦ εἰπῆς ἕνα λόγο δι' αὐτά τὰ πράγματα, θὰ 'πάρω ἄλλο σπίτι, καὶ θὰ μετακομισθῶ· σὺ τότε 'μπορεῖς νὰ διαβάζῃς ὡς παπᾶς ὅποιον θέλεις. Ἐν-θυ-μῆ-σου-κα-λά.»

Ἐκεῖν' ἡ καυμένη σιωπᾷ ὡσάν νὰ ἐμολυβώθη· σφίγγει τὴν καρδιά, λυώνει ἀπὸ ἡμέραν εἰς ἡμέραν, καὶ μόνον τὸν Θεὸ παρακαλεῖ «Θεέ μου, σὺ νὰ μὲ βοηθήσῃ!

Βλέπετε τόρα πλέον τί θὰ 'βγῇ ἀπ' ὅλα αὐτά.

Ἐνα βράδῳ ἦλθαν ἐκεῖνοι ὄλοι. Μ' αὐτοὺς ἦλθε καὶ κάποιος Πέτρος Ἐλενμπάτσκις, χοιρέμπορος, ὁ ὁποῖος εἶχε, καθὼς ἔλεγαν, ἐργασίαις μὲ τὴν Πίσταν· μὲ τὸ μουστάκι ἀνασηκωμένο 'ς τὰ ἔξω, μὲ τὰ μαλλιά 'πίσω χωρισμένα, μὲ τὰ τσουλούφια ὡς εἰς τὰ μάγουλα καταibaσμένα. Χοντρόσωμος καὶ παχουλοπρόσωπος, μὲ τὸ καπέλλο λοξά, καὶ μὲ χρυσὴν ἀλυσίδα 'πάνω 'ς τὸ γέλεκι· τὴν ἴδια τὴν ὁποίαν εἶχε ὁ πατέρας. Εἶχε 'ς τὸ χέρι δακτυλίδι τὸ ὁποῖον, ἀδελφέ, τόσον ἄστραφτε, ὥστε νὰ μὴ 'μπορῆς νὰ τὸ βλέπῃς. Ὅταν περιπατῇ, σῆτάι, ὀμιλεῖ χοντρά καὶ βραχνιασμένα καὶ ὀλονὲν γελᾷ μὲ 'κεῖνα τὰ μικρὰ τὰ 'μάτια καὶ πρασινωπὰ 'σάν τὴ χολή, ἀπὸ τὰ ὅποια σὲ 'πιάνει τρεμούλα, καθὼς νὰ εἶνε τῆς κουκουβάϊας.

Τὸ λοιπὸν ἦλθαν, λέγω. Ὁ Στόγιανος ὁ δούλος εἰς τὴν ἐστία ψαίνει καφέ. Ἄναψαν τέσσερα κερῖα. Ὁ καπνὸς ἀπὸ τὰ σιγᾶρα ξεπετάχθηκε καθὼς ἀπὸ καπνοδόχο. Πίνουν καφέ, σιωποῦν ὡς οἱ Τοῦρκοι· μόνον 'γλιστροῦν τὰ χαρτάκια καὶ ἀκοῦς πῶς βροντᾷ τὸ φλωρί. Αὐτὸ ἦτο νύχτα τρομερὴ· ἐμεῖς μὲ τὴν μητέρα σφαλισθήκαμεν εἰς τὸ ἄλλο

τὸ δωμάτιον. Αὐτὴ δὲν κλαίει πλέον, οὐδ' ἡ ἀδελφὴ. Τὰ πρόσωπά των ὅσων ρουφιγμένα, τὰ ῥάτια τῶν βαθουλωμένα καὶ κυττάζου σκιαγμένα, τρομερά. Ἐκεῖνο, ὅταν ἀπέθανεν ὁ θεῖος, ἔμπρὸς εἰς τοῦτο δὲν ἦτο τίποτε.

Πολλαὶς φορὰς ὁ πατέρας ἦλθεν εἰς τὸ δωμάτιόν μας. Ἦτον ὄλος ἰδρωμένος, ξεστηθιασμένος μὲ τὸ ῥουκάμισο ξεκουμπωμένο, ὥστε νὰ βλέπωνται ἡ πυκνὴ καὶ μαῦρες τρίχες τῶν στηθῶν του. Ἦτο κατσοφιασμένος ὡς Τούρκος. «Δῶσε ἀκόμα» λέγει εἰς τὴν μητέρα. Αὐτὴ σφίγγει τὴν καρδιά, σιωπᾷ καθὼς πέτρα, ἀνοίγει τὸ κιβῶτι, καὶ μὲ τὴ φούχτα τῆς χύνει ἔς τὴν ἰδικὴν του, καὶ αὐτὸς δένει εἰς τὸ μαντήλι.

Κυττάζει ἀγριεμμένους παράπλευρα καὶ συχνοκινεῖ τὰ πόδια καθὼς ἐγώ, ὅταν μὲ περιμένουν ἔξω τὰ συντρόφια, καὶ καρτερῶ ἕως ὅτου ἡ ἀδελφὴ νὰ μοῦ κόψῃ ἓνα κομμάτι ψωμί. Πέρνει τὰ χρήματα, γυρίζει τὸ κεφάλι πρὸς τὸ μέρος τὸ ἄλλο, καὶ ὅταν ξεκινῇ, μουρμουρίζει διὰ τὸν ἑαυτὸν του. «Μόνον αὐτὰ ἀκόμη.» Φεύγει τότε ἀπὸ τὸ δωμάτιο μὲ τὰ σωστά του.

Ἄλλὰ μὲ τὸ «ἀκόμ' αὐτὰ» καὶ «ἀκόμ' αὐτὰ» σοῦ ἦλθεν εἰς τὸ δωμάτιον καὶ πέμπτη φορὰ, ἔτσι ἔς τῆς τρεῖς ὕστερον ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα.

— Δῶσε—λέγει τῆς μητέρας μου, καὶ τὸ πρόσωπό του ἐγένειεν ὡσάν τὸ χῶμα.

Ἡ μητέρα κινήθηκε πρὸς τὸ κιβῶτι, ἀλλὰ τὰ πόδια τῆς ἐτρέκλιζαν. Εἶδα τότε ἀπὸ τὸ πάπλωμ' ἀπὸ κάτω πῶς ὁ μέγας ὁ πατέρας μου ῥεμούλιαξε καὶ πιάσθηκεν ἀπὸ τὴν θερμάστρα.

— Γλήγορα — λέγει τῆς μητέρας μου, συχνοκινεῖ τὰ πόδια του καὶ σφουγγίζει μὲ τὸ μανίτι τὸν ἰδρωτά.

Ἡ μητέρα τοῦ προτείνει.

— Δῶσε τὸ ὄλο—λέγει αὐτός.

— Τὰ τελευταῖα δέκα φλωριά — εἶπεν αὐτὴ. Ἄλλ' αὐτὸ δὲν ἦτο πλέον φωνή, οὔτε ψιθύρισμα· ἦτο πνιγμός.

Αὐτὸς ἀρπάζει τὰ χρήματα καὶ ἔγαινει τρέχωντας.

Ἡ μητέρα μου πέφτει λιποθυμένη κοντὰ ἔς τὸ κιβῶτι. Ἡ ἀδελφὴ ξεφωνίζει, ἐγὼ πετάχθηκα ἀπὸ τὸ κρεβάτι· ἐπετάχθη καὶ ὁ Γιωργάκις. Ἐκαθήσαμεν εἰς τὸ πάτωμα πλησίον αὐτῆς, τῆς φιλοῦμε τὸ χέρι καὶ φωνάζουμε «Μάνα, μανούλα!»

Αὐτὴ ἔβαλεν εἰς τὸ κεφάλι μου τὸ χέρι τῆς καὶ ἐψιθύριζε κάτι τι. Ἐπειτα ξεπετάχθηκεν, ἀναψεν ἀγιοκέρι καὶ ἀναψε τὸ καντήλι ἔμπρὸς εἰς τὸν ἅγιον Γιώργη.

— Ἐλάτε, παιδιὰ — εἶπεν αὐτὴ— παρακαλέσετε τὸν Θεό, νὰ μὰς σώσῃ ἀπ' αὐτὸ τὸ κακό!

Ἡ φωνὴ τῆς ἦτο ὡσάν κουδοῦνι. Τὰ ῥάτια τῆς ἦσαν λαμπυρὰ ὡσάν τὸ ἄστρο τὸ ὄπερινό.

Ἐμεῖς ἐτρέξαμεν ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν εἰκόνα καὶ ἐγονάτισαμεν ὄλοι.

Ὁ Γιωργάκις ἐγονάτισεν ἔμπρὸς ἀπὸ τὴν μητέρα καὶ μὲ τὸ πρόσωπο γυρμένο πρὸς αὐτήν. Κάμνει τὸν σταυρό, τὸ καυμένο, καὶ διαβάζει τὸ πρῶτο τὸ μισὸ τοῦ «Πάτερ ἡμῶν,» τὸ ὁποῖον εἶχε μάθη. Ἐπειτα ξανακάμνει τὸν σταυρό, φιλεῖ τῆς μητέρας τὸ χέρι καὶ ξανά τὴν κυττάζει.

Ἀπὸ τὰ ῥάτια τῆς τὰ δυὸ τὰ δάκρυα τρέχουν βρῦσι. Αὐτὰ ἐκύτταζαν τὸν οὐρανὸ καὶ τὸν ἅγιον. Ἐκεῖ ἐπάνω ἦτο κάτι τι, τὸ ὁποῖον ἔβλεπεν αὐτὴ μόνη. Ἐκεῖ ἦτο ὁ Θεὸς τῆς, τὸν ὁποῖον ἐκύτταζεν αὐτὴ, καὶ ὁ ὁποῖος ἔβλεπεν αὐτήν. Καὶ τότε ἐχύθηκεν εἰς τὸ πρόσωπό τῆς κάποια εὐτυχία καὶ κάποιον φῶς καὶ μοῦ ἐφάνη ὡσάν ὁ Θεὸς νὰ τὴν ἐχάδευε μὲ τὸ χέρι του, ὡσάν νὰ ἐγλυκογέλα ὁ ἅγιος, καὶ τὸ στοιχρὸ ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ κοντάρι του ὡσάν νὰ ξεψύχισε.

Θαμβώθηκα ἔπειτα τὰ ῥάτια μου καὶ ἔπεσα πρόμουτα εἰς τὴν ἄκρη τοῦ φορέματός τῆς καὶ εἰς τὸ χέρι τῆς τὸ ἀριστερό, μὲ τὸ ὁποῖο μ' ἐκράτησε καὶ παρακάλεσα διὰ ἑκατοστὴν φορὰν:

— Θεε, ἐσὺ βλέπεις τὴν μητέρα μου. Θεε, σὲ παρακαλῶ διὰ τὸν μπαμπά μου. — καὶ ἔπειτα, δὲν ἤξεύρω διὰ τί ἐπρόσθεσα: «Θεε, νὰ σκοτώσῃς ἐκεῖνον τὸν Ζελενμπάτσι!

Πολὺν καιρὸν ἐμείναμεν ἔτσι παρακαλῶντας. Ἡ μητέρα μου ἔπειτα ἐσηκώθη, ἀνέβηκεν εἰς τὴν καρέκλα, διὰ νὰ φιλήσῃ τὸν ἅγιον Γιώργη, τὸ ἴδιο ἔκαμεν ἡ ἀδελφὴ μου, καὶ ἀκολούθως ἐσήκωσαν ἐμένα καὶ τὸν Γιωργάκι, διὰ νὰ τὸν φιλήσωμε καὶ ἐμεῖς. Ἐλαβεν ἡ μητέρα μετ' αὐτὰ τὸ δεμάτι τοῦ βασιλικῆ, τὸ ὁποῖον ἦτο ἀπ' ὀπίσω ἀπὸ τὴν εἰκόνα, καὶ τὸ γιαλὶ μὲ τὸ ἅγιασμα, τὸ ὁποῖον ἦτο κρεμασμένο ἀπὸ κάτω ἀπ' αὐτήν, ἔβρεξε τὸ βασιλικὸ ἔς τὸν ἅγιασμό, καὶ μουρμουρίζουσα κάτι τι, ἐσταύρωσε μ' αὐτὸν τὸ δωμάτιο. Ἄνοιξε τότε τὴ θύρα, καὶ πατώντας εἰς τὰ δάχτυλα, ἐπῆγεν ἕως εἰς τὴν θύρα τοῦ μεγάλου δωματίου, καὶ ἐσταύρωσε καὶ αὐτήν μὲ τὸ ἅγιασμα.

Ἐ! Πόσον ἐλαφρωμένον ἐνόησα τὸν ἑαυτὸν μου! Πόσον ἤμου εὐτυχής. Ὡσάν νὰ ἐπῆρα λουτρό. Διατί ποτὲ τότε δὲν ἤμπορῶ νὰ αἰσθάνωμαι τὰ ἴδια;

Εὐθὺς ὅπου ἡ μητέρα ἐσταύρωσε τὴν θύρα τοῦ δωματίου τοῦ μεγάλου, ἐσηκώθη μέσα θόρυβος. Δυνατὸ δὲν ἐστάθη νὰ καταλάβωμεν τίποτε· μόνον ὁ Ζελενμπάτσις ἐφώναξε μίαν φορὰν ὅσον ἤμπόρσεε. «Καὶ

ποιός ἤμπορεῖ νὰ μὲ βιάσῃ νὰ παίξω ἀκόμα ; ποῦ εἶν' αὐτός ; » Ἐπειτα πάλιν ἀκατανόητος θόρυβος καὶ μαλώματα. Τότε ἀκούσαμεν πῶς ἀνοίξαν τὴν θύρα, πατήματα, μουγγρίσματα.

Ἄλλ' ὁ πατέρας εἰς τὸ δωμάτιο δὲν μᾶς ἦλθε. Ἄδικα τὸν ἐπεριμέναμεν· ἐξημέρωσε πλέον, ἐγὼ καὶ ὁ Γιωργάκις ἀπεκοιμήθημεν, καὶ αὐτὸς ἀκόμα δὲν ἦλθεν.

*
* *

Ὅταν ἐξύπνησα, ὁ ἥλιος ἦτο πλέον πολὺ ψηλά. Ἐκαταλάμβανα πῶς εἶμαι φοβερὰ κοπιασμένος καὶ ξεκομμένος· ἀλλ' ἀδύνατον ἐστάθη νὰ κλείσω τὰ μάτια. Ἐσηκώθηκα.

Τὸ ὄλον εἶχεν ὄψιν ἐπίσημη, ἀλλὰ καὶ θλιθερή. Ἐξω ἡσυχία. Δροσερὸς ἀέρας ἔμπαινε ἀπὸ τὸ παράθυρο καὶ ἔς τὴν εἰκόνα ἔμπροστὰ ἔτρεμεν ἀκόμα τὸ φῶς τῆς καντήλας. Ἡ μητέρα μου καὶ ἡ ἀδελφὴ πανιασμένες, μὲ τὰ μάτια βρεγμένα καὶ μὲ τὰ πρόσωπά των ὡσὰν τὸ κερί, τρίζουσαν τὰ δάχτυλα, πηγαίνουν ἀκροπάτητα, καὶ ψιθυρίζουσαν κάποια λόγια θρησκευτικά. Δὲν μᾶς ἔφεραν νὰ προγευθοῦμεν, οὐδὲ μᾶς ἐρώτησαν ἂν πεινάμεν ἢ ὄχι. Ἡ μητέρα δὲν μὲ στέλνει ἔς τὸ σχολεῖο!

Τί σιμαίνει αὐτὸ ;—ἠρώτησα τὸν ἑαυτὸν μου—εἶν' ἐδῶ ἔς τὸ σπῆτι κανένας πεθαμμένος ἢ γύρισε ὁ μακαρίτης ὁ θεῖος, καὶ πρέπει νὰ τὸν ξαναθάψωμεν ;

Ἐσκιαχθήκα τότε καὶ ἐνθυμήθηκα τὰ τῆς περασμένης νύχτας, καὶ μηχανικὰ ἐμουρμούρισα «Θεέ, ἀμὰ νὰ σκοτώσης ἐκεῖνον τὸν Ζελενμπάτσιν.»

Χωρὶς νὰ ἔχω τίποτε ἔς τὸν νοῦν μου, ἐντύθηκα καὶ ἐβγήκα ἀπὸ τὸ δωμάτιο. Χωρὶς νὰ θέλω, ἐκίνησα πρὸς τὴν θύρα τοῦ μεγάλου δωματίου, ἀλλ' ἀπεσύρθηκα, ἐπειδὴ ἐκατάλαβα πῶς ἡ μητέρα μ' ἐπίασεν ἀπὸ τὸ χέρι.

Ἐγύρισα. Ἄλλ' αὐτὴ δὲν εἶπε τίποτε. Μόνον καὶ μόνον ἔβαλε τὸ δάχτυλό της εἰς τὸ στόμα. Τότε μ' ἔφερον ὡς εἰς τὴν θύραν τοῦ σπιτιοῦ καὶ μὲ ἀπόλυσε. Αὐτὴ ἐγύρισε πίσω εἰς τὸ δωμάτιον, καὶ ἐγὼ ἔμεινα εἰς τὴν θύρα. Κυττάζω κατόπιν αὐτῆς καὶ δὲν ἤξεύρω τί νὰ σκεφθῶ. Τότε πάλιν ἐκρυφοζύγωσα πατῶντας εἰς τὰ δάχτυλα ἕως εἰς τὸ μεγάλο δωμάτιο καὶ ἔρριξα μέσα μιὰ ματιά ἀπὸ τὴν κλειδαριά. Βλέπω:

Εἰς τὴν μέση τοῦ δωματίου τραπέζι· ὀλόγυρά του ἡ καρέκλες ἀτακτα βαλμένες καὶ δυὸ ἢ τρεῖς ἀνάποδα. Εἰς τὸ πάτωμα χιλιάδ' ἀπὸ χαρτάκια τοῦ παιγνιδιοῦ κι' ἀπὸ πατημένα καὶ ἀπάτητα σιγαρέτα. Ἐνα σπασμένο φιλζάνι καὶ ἀπὸ κάτω εἰς ἕνα χαρτάκι ἐμισοφαινετο ἕνα φλωρί. Τὸ τραπέζομάντηλο ἦτο κατὰ τὸ μισὸ καταιθασμένο. Εἰς τὸ

τραπέζι σκορπισμένα χαρτάκια, φιλζάνια πεσμένα, πολλὴ σκόνη καὶ στάχτη τοῦ καπνοῦ. Μένουν ἀκόμη μερικὰ πινάκια ἀθηνά. Μόνον εἰς ἕνα σωρὸς καπνοῦ, τιναγμένος ἀπὸ λουλαῖ. Τέσσαρα πηγοκέρια χωρὶς κερία· μόνον εἰς ἕνα καίγει μὲ φλόγα μεγάλη τὸ χαρτί τὸ χοντρό, μὲ τὸ ὁποῖον ἦτο τυλιγμένο τὸ κερί. Μαῦρος καπνὸς ἐσηκωνετο ἕως εἰς τὰ ἐπάνω τοῦ δωματίου.

Εἰς ἕνα κάθισμα, εἰς τὸ τραπέζι κοντὰ, μὲ τὴν πλάτη γυρισμένη πρὸς τὴν θύρα, ἐκάθητο ὁ πατέρας μου· καὶ τὰ δυὸ του τὰ χέρια ἔς τὸ τραπέζι, καὶ μὲ τὸ μέτωπον ἐπάνω ἔς αὐτὰ πλαγιασμένος, ἀκίνητος. Τὸν ἐβλεπα πολὺν καιρὸν. Ἄλλ' αὐτὸς ἄσειστος. Εἶδα μόνον ὅτι τὰ λαγυρά του ἀνεβοκαταβαίνουν. Ἐθαύμαζα καὶ ἐσκέφθηκα πολλὰ μαῦρα... Μοῦ ἐφαίνετο ὅτι εἶναι πεθαμμένος, καὶ ἐθαύμαζα, πῶς ὁ πεθαμμένος ἤμπορεῖ νὰ ἔχῃ ἀναπνοή! Μοῦ ἐφαίνετο ὅτι τὸ χέρι του ἦτο ἀπὸ χοντρόχαρτο, καὶ ὅτι δὲν ἤμπορεῖ πλέον μ' αὐτὸ νὰ κτυπήσῃ—καὶ τέτοιες τρέλλες.

Ὁ Θεὸς τὸ ἤξευρε ἕως πότε θὰ ἐκύτταζα ἀπὸ τὴν κληδαριά, ἂν πάλι δὲν μ' ἄγγιζε τῆς μητέρας τὸ χέρι. Δὲν μοῦ εἶπε τίποτε. Μόνον μοῦ ἔδειξε μ' ἐκεῖνα τὰ καλὰ τὰ μάτια τὴν θύραν. Ἐγὼ, δὲν ἤξεύρω διὰ τί—διὰ μιᾶς ἐβγαλα τὸ καπέλλο, τῆς ἐφίλησα τὸ χέρι, καὶ ἐβγήκα ἔξω.

Ἡ ἡμέρα ἦτο σάββατον· ὅταν ἐβγήκα ἔς τὸ δρόμο, ὁ κόσμος ἐπήγαινε κατὰ τὴ συνήθεια, καὶ ὁ καθένας ἐκύτταζε τὴν ἐργασίαν του. Πολλοὶ χωριάτες ἔφεραν, καθένας, εἰς τὴν ἀγορὰν κάτι τι· οἱ πραγματευτάδες βλέπουσαν εἰς τὰ σακκιά μέσα, καὶ ψάχνουσαν ἄλλοι τ' ἀρνάκια. Ὁ Νοβάκος ὁ κλητήρας, φωνάζει καὶ προστάζει ποῦ καὶ πῶς νὰ σταθοῦν τὰ ἀμάξια. Ὁ Σρέτενος ὁ γραμματικὸς πηγαίνει μὲ τὸν τυμπανιστὴν εἰς τὴν πόλιν ὅλη καὶ διαβάζει πῶς ἐμποδίζεται νὰ ἀπολύουν τοὺς χοίρους εἰς τοὺς δρόμους. Ὁ Τρίφκος ἐβγαλε τὸ ἀρνὶ καὶ φωνάζει «Ἐλάτε, ζεστό» καὶ ὁ Ἰόζας ὁ μεθυσμένος χορεύει μέσα εἰς μίαν γούρνα.

— Διατί, βρέ, τάργαστῆρι εἶναι κλησμένο;—μὲ ρώτησεν ὁ Ἰγνατος ὁ γούναρις, ὁ ὁποῖος ἐπέραςεν ἐκεῖνη τὴ στιγμή.

— Ἐτσι—λέγω ἐγώ.

— Νὰ μὴν εἶναι ἄρρωστος ὁ Μῆτρος;

— Ὅχι—λέγω ἐγώ.

— Μήπως ἐπῆγε πουθενά;

— Εἰς τὸ χωριὸ—εἶπα ἐγὼ καὶ ἔτρεξα εἰς τὴν αὐλήν.

Νὰ τοὺς μετ' αὐτὰ οἱ δυὸ, ποῦ τοὺς λέγουσαν νυφοδηγούς, δηλαδὴ δυὸ ἀπὸ τὰ συντρόφια μου, τὰ ὁποῖα ἔστειλεν ὁ διδάσκαλος διὰ νὰ ἰδοῦν διὰ τί δὲν ἐπῆγα εἰς τὸ σχολεῖο.

Μόλις τότε ἐσκέφθηκα πῶς ἔπρεπε νὰ ὑπάγω εἰς αὐτό. Ἐπῆρα τὰ βιβλία καὶ ἔς τὸ χέρι κομμάτι ψωμί, καὶ κυττάζω τὴν μητέρα καὶ τοὺς συντρόφους.

— Νὰ εἰπῆτε ἔς τὸν Κύριον πῶς ὁ Μίσχος δὲν ἠμπόρεσε νὰ ἔλθῃ προτῆτερα. Εἶχε δουλειά.

Ὅχι! Ἐκεῖνο τὸ χέρι. Νὰ ἦτο τρόπος νὰ τὸ χορτάσω φίλημα, ὅταν αὐτὴ κοιμάται, ὥστε νὰ μὴ μὲ ἰδῇ.

Τὶ ἦτο ἔς τὸ σπίτι μας τὸν καιρὸν ὅπου ἐγὼ ἔλειπα εἰς τὸ σχολεῖο, δὲν ἤξεύρω· δηλαδὴ τὸ ἤξεύρω, ἐπειδὴ, ὅτε ἀπ' αὐτὸ ἐγύρισα, εὐρῆκα ὅλα ὡς καθὼς τὰ ἀφῆκα. Ἡ μητέρα καὶ ἡ ἀδελφὴ μου μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα. Οὐδὲ τὸ γεῦμα ἔγεινε μαγεῖρευμα. Περνοῦν πατῶντας εἰς τὰ δάχτυλα κοντὰ ἀπὸ τὸ μεγάλο τὸ δωμάτιο, καὶ μόνον χουχουλίζουν. Σωστὰ τὰ ἴδια καθὼς ἔκαμαν ὅταν ἀπέθανεν ὁ θεῖος. Ὁ Γιωργάκις εἰς τὴν αὐλὴν ἔδρασε εἰς τὴν οὐρὰ τῆς γάτας ἕνα μπρικάκι καὶ εὐχαριστεῖτο ἀπὸ τὰ τρεχάματά της. Οἱ καλφάδες ράφουν εἰς τὸ δωμάτιόν των. Ὁ Στόγιανος ἐπλάγιασε μέσα ἔς τ' ἄχυρα καὶ κοιμάται ὡσὰν νὰ εἶναι μεσάνυχτα.

Ὁ πατέρας μου κάθεται ἀκόμη ὅπως ἐκάθητο καὶ δὲν κινεῖται. Τὸ μιτάνι ἦτο ἀνασυρμένο ἔς τὴν πλατεῖα του τῆ ράχι, καὶ μὲ τὴν ἀναπνοὴν ἀνεβοκαταβαινε γύρω ἔς τὴ ζώνη.

Ἀπὸ πολλὴν ὥραν εἶχε σημάνει ὁ ἑσπερινός. Ἡ ἡμέρα τελειώνει καὶ εἰς τὴν ψυχὴν μας τὸ ἴδιο τὸ πελάγισμα — καὶ παντοῦ τὸ ἀτελειωτό· μόνον τὰ σύννεφα σωρεύονται πυκνότερα. Τὸ ὄλον γίνεται περισσότερον ἀνυπόφορο, περισσότερο φοβερό, καὶ πλειότερον ἀπελπιστικόν. Θεέ, ἐσὺ νὰ τὰ γυρίσης εἰς τὸ καλό.

Ἐγὼ καθόμουν εἰς τὸ κατῶφλι τοῦ σπιτιοῦ· κρατοῦσα ἔς τὸ χέρι ἕνα βιβλίον τοῦ σχολείου, ἀλλὰ δὲν ἐδιάβαζα. Εἶχα ἰδῆ εἰς τὸ παράθυρο τὸ πρόσωπο τὸ κίτρινο τῆς μητέρας μου στηριγμένον εἰς τὸ κατάστεγνό της χεράκι. Τ' αὐτιά μου ἐβούιζαν. Δὲν ἤμουν εἰς κατάστασιν οὔτε κὰν νὰ σκεφθῶ.

Διὰ μιᾶς ἡ κλειδαριὰ ἔκαμε κράκ· ἡ μητέρα ἤκαθη ἀπὸ τὸ παράθυρο· ἐγὼ ἐτρόμαξα.

Ἡ θύρα τοῦ μεγάλου δωματίου ἀνοίχθηκεν. Εἰς τὸ κατῶφλι ἐστέκετο αὐτός — ὁ πατέρας μου.

Εἶχε τὸ φέσι του σπρωχμένο λίγο πρὸς τὰ πίσω, καὶ ἔπεφταν ἀπὸ κάτω ἀπ' αὐτὸ τὰ μαλλιά ἔς τὸ ψηλὸ του τὸ μέτωπο. Τὰ μουστάκια κρεμασμένα, τὸ πρόσωπό του σκουντουφλιασμένο καὶ γερασμένο. Ἀλλὰ τὰ μάτια, τὰ μάτια! Ὅλος διόλου διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ προηγουμένα.

Ἐσὺ νὰ ρουφίχτηκαν καὶ νᾶφυγαν εἰς τὸ κεφάλι, μισοσκεπασμένα ἀπὸ τὰ βλέφαρα, κινοῦνται σιγά, ἄστατα καὶ κυττάζουν ἀνόητα· τίποτε δὲν ζητοῦν, δὲν σκέπτονται τίποτε. Ἦτον εἰς αὐτὰ κάτι τι ἄδικο· ἦσαν ὅμοια μὲ τὸ τελεσκοπί, τοῦ ὁποῖου εἶνε σπασμένα τὰ γυαλιά. Εἰς τὸ πρόσωπό του κάποιον λυπηρὸ καὶ συμπαθητικὸ χαμῶγελο, τὸ ὁποῖον ποτὲ προτῆτερα δὲν ἦτο. Ἔτσι ἐφαίνετο ὁ θεῖός μου, ὅταν ἐζήτησε νὰ τὸν μεταλάβουν.

Ἐπέρασε σιγὰ τὸ προδόμι, ἀνοίξε τὴν θύρα τοῦ δωματίου μας, ἐπρόβαλε τὸ κεφάλι μέσα καὶ χωρὶς νὰ εἰπῆ οὐδὲ ἕνα λόγον, ἀπεσύρθηκε. Ἐκλήσε τὴν θύρα καὶ βγήκεν εἰς τὸν δρόμο, καὶ σιγαλὰ διευθύνθη εἰς τοῦ κουμπάρου τοῦ Ἡλία τὸ σπίτι.

Μοῦ διηγεῖτο ἔπειτα ὁ Θωμάς, ὁ υἱὸς τοῦ κουμπάρου, πῶς ὁ πατέρας μου μὲ τὸν ἰδικόν του ἐκλήσθησαν εἰς ἕνα δωμάτιον, πῶς ὠμίλησαν κάτι τι πολλὴν ὥραν καὶ σιγαλὰ, πῶς ἔπειτα τοὺς ἔφεραν χαρτὶ καὶ μελάνι, πῶς ἔγραψαν κάτι τι, ἔβαλαν τῆς σφραγίδαις καὶ τὰ λοιπά. Ἀλλὰ τί ἦτον αὐτό, δὲν εἶνε γνωστὸν οὐδὲ θὰ τὸ μάθῃ ποτὲ κανεὶς.

Κατὰ τὰς ἐννεὰ καὶ μισή, ἐμεῖς εἴχαμεν ὄλοι πλαγιάση ἔς τὰ κρεβάτια· ἡ μητέρα μόνον ἐκάθητο μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια καὶ κυττάζει τὸ κερὶ χωρὶς κανένα νόημα.

Εἰς αὐτὸ τὸ μεταξύ ἔτριξεν ἡ θύρα τῆς αὐλῆς. Ἡ μητέρα εὐθὺς ἔσβυσε τὸ κερὶ καὶ πλάγιασε καὶ αὐτὴ εἰς τὸ κρεβάτι.

Ἡ καρδιά μου ἀπὸ τὸ πάπλωμ' ἀπὸ κάτω κτυποῦσε ὡσὰν κανεὶς νὰ κτυποῦσε μὲ τὸ σφυρὶ εἰς τὰ στήθια μου.

Ἀνοίχθηκεν ἡ θύρα καὶ ὁ πατέρας ἐμπῆκε, ἐγύρισε μίαν ἢ δύο φορές εἰς τὸ δωμάτιον καὶ ἔπειτα, χωρὶς νὰ ἀνάψῃ τὸ κερὶ, ἐξεντύθη καὶ πλάγιασε. Ἦκουα πῶς πολὺν καιρὸν ἐστριφογύριζεν εἰς τὸ κρεβάτι, καὶ ἔπειτα ἐκοιμήθηκα.

Δὲν ἤξεύρω πόσο κοιμήθηκα, ὅταν ἐκατάλαβα κάποιαν ὑγρασίαν ἔς τὸ μέτωπό μου. Ἀνοίξα τὰ μάτια καὶ ἐκύτταξα. Γεμάτο τὸ φεγγάρι ἔβλεπεν εἰς τὸ δωμάτιον, καὶ τὸ φῶς του τὸ λεπτό, καθὼς τῆς ἀράχνης τὸ νῆμα, ἔπεφτεν εἰς τῆς μητέρας τὸ πρόσωπον. Τὰ μάτια τῆς ἦσαν κλεισμένα· τὸ πρόσωπό της ὡσὰν ἀνθρώπου βαρυστασιασμένου καὶ τὰ στήθια τῆς ἀνήσυχτα ἐκινουῦντο.

Εἰς τὸ κεφάλι τῆς ἐπάνω ἔστεκεν ὁ πατέρας μου. Ἐστρεφεν ἀκίνητος εἰς αὐτὴν τὸ βλέμμα του.

Ὀλίγον ὕστερον ἐπλησίασεν εἰς τὰ κρεβάτια μας. Κυττάζει ὄλους μας, κυττάζει τὴν ἀδελφὴν μου.

Ἦλθε πάλιν εἰς τὴν μέση τοῦ δωματίου, ἐκίπταξεν ὀλόγυρα καὶ ἐψιθύρισε «Κοιμούνται». Ἄλλ' ἐσκιάχθηκεν ἀπὸ τὸ ἴδιο του τὸ ψιθύρισμα, καὶ ἐπετρώθηκεν ἐκεῖ ὅπου ἦτο.

Πολὺν καιρὸν ἐστάθηκεν ἀκίνητος. Εἶδα μόνον πῶς κάποτε τὰ μάτια του ἀστραπταν ἐνῶ ἐκύτταζαν ἄλλοτ' ἑμάς, ἄλλοτε τὴν μητέρα — ἄλλ' ἑμεῖς οὐδὲ μὲ τ' αὐτὴ νὰ κινήθωμεν.

Τότε αὐτὸς πατώντας εἰς τὰ δάχτυλα καὶ πλάγια ἐθημάτιζε χωρὶς νὰ σηκώσῃ τὰ ἴματιά ἀπ' ἐπάνω μας, ἐξεκρέμασε μὲ προσοχὴν ἐκεῖνο τὸ πιστόλι τὸ ἀσημένιο, τὸ ἔβαλεν ἀπὸ τὴν γούναν ἀπὸ κάτω, ἐκαταίβασε τὸ φέσι 'ς τὰ ἴματια καὶ γλήγορα, πατώντας ἐλεύθερα, ἐβγήκεν ἔξω.

Μόλις ἐκλείσθηκεν ἡ θύρα, καὶ ἡ μητέρα ἐσηκώθηκεν εἰς τὸ κρεβάτι· μαζί μ' αὐτὴν ἐσηκώθη καὶ ἡ ἀδελφὴ μου. Σωστὰ φαντάσματα.

Ἡ μητέρα γλήγορα, ἀλλὰ μὲ προσοχὴν, ἐκαταίβηκεν ἀπὸ τὸ κρεβάτι, καὶ ἐκίνησε πρὸς τὴν θύραν· ἡ ἀδελφὴ ἤθελε νὰ κάμῃ τὸ ἴδιο.

— Μένε μὲ τὰ παιδιὰ — εἶπε σιγαλὰ ἡ μητέρα καὶ ἔβγηκεν ἔξω.

Ἐγὼ ἔξεπετάχθηκα καὶ κίνησα πρὸς τὴν θύρα. Ἡ ἀδελφὴ μ' ἐπιασεν ἀπὸ τὸ χέρι, ἀλλ' ἐγὼ τῆς ἐξέφυγα καὶ τῆς εἶπα:

— Μένε μὲ τὰ παιδιὰ.

Ὅταν ἐβγήκα ἔξω, ἔτρεξα πρὸς τὸν φράκτῃ τῆς αὐλῆς, καὶ κατὰ τὸν φράκτῃν, ἀπὸ κάτω ἀπὸ τῆς βυσιναίης, ἐφθασα σκυφτὰ ἕως εἰς τὸ πηγάδι καὶ χαμωκάθησα ὀπίσω ἀπ' αὐτό.

Ἡ νύχτα ἦτο λαμπρά· ὁ οὐρανὸς λάμπει· τὸ φεγγάρι φωτοβολεῖ· δροσερὸς ὁ ἀέρας· δὲν κινεῖται τίποτε. Εἶδα τότε τὸν μπαμπὰ πῶς ἀνασηκωτὰ ἐκρυφοκύτταξε εἰς τὸ δωμάτιο τῶν καλφάδων καὶ πάλιν ἐπῆγε μακρότερα.

Τέλος ἐστάθηκεν ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν στέγη τοῦ ἀμπαριῦ καὶ ἔβγαλε τὸ πιστόλι.

Εἰς τὴν στιγμήν τὴν αὐτὴ εὐρέθηκεν, ἀπὸ ποῦ δὲν ἤξεύρω, ἡ μητέρα.

Ἐτρώμαξεν ὁ ἄνθρωπος· ἐκάρφωσεν ἐπάνω τῆς τὸ βλέμμα του μ' ἀνοικτὸ τὸ στόμα.

— Μῆτρο, ἀδελφέ, ἀφέντη μου, τί σκοπεύεις νὰ κάμῃς;

Ὁ πατέρας μου ἔσκιαχθηκε. Στέκεται ὡς κερὶ, κυττάζει τὴν μητέρα μὲ ἄδειο τὸ βλέμμα καὶ ἡ φωνὴ του ἦτο ὡς ἀνσπασμένο κουδοῦνι.

— Πῆγαινε, Μαρίτσα, ἄφησέ με, ἐγὼ χάνομαι.

— Πῶς χάνεσαι, ἀφέντη μου, ὁ Θεὸς μαζί σου. Τί λόγια εἶν' αὐτὰ;

— Ὅλα τὰ ἔδωσα — εἶπεν αὐτὸς καὶ ἀπλωσε τὰ χεῖρα.

— Ἄς τὰ ἔδωσες, ἀδελφέ, ἐσὺ καὶ τὰ κέρδισες.

Ὁ πατέρας ἀπεσύρθηκεν ἕνα βῆμα καὶ τὴν κυττάζει μὲ ἀπορία μεγάλη.

— Ἄλλ' ὄλα — εἶπεν αὐτὸς — ὄλα, ὄλα!

— Δὲν πειράζει — εἶπεν ἡ μητέρα.

— Καὶ τὸ ἄλογον — εἶπεν αὐτὸς.

— Τὸ παληοφομί — λέγει ἡ μητέρα.

— Καὶ τὸ χωράφι...

— Τὴν ἐρημιά.

Αὐτὸς ἐπλησίασεν εἰς τὴν μητέρα, τὴν κυττάζει 'ς τὰ ἴματια ὡς διὰ τὴν φάγῃ. Ἄλλ' αὐτὴ, καθὼς ἕνας ἅγιος ὅπου ἦτο.

— Καὶ τὸ σπίτι — εἶπεν αὐτὸς καὶ ἐγούρωσε τὰ ἴματια.

— Δὲν πειράζει — εἶπεν ἡ μητέρα — ἐσὺ νὰ ζήσης καὶ νὰ εἶσαι καλά!

— Μαρίτσα!

— Μῆτρο!

— Τί εἶν' αὐτὰ ὅπου λέγεις, Μαρίτσα;

— Λέγω: Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ ζωὴ 'ς ἐσένα καὶ 'ς τὰ παιδιὰ μας ἐκεῖνα. Ἐμᾶς δὲν μᾶς ἔθρεψεν οὔτε τὸ σπίτι οὔτε τὸ χωράφι. Σὺ μᾶς ἐτροφοδότησες. Κάνεις ἀπὸ μᾶς δὲν θὰ πεινάσῃ ἐνόςω σὺ εἶσαι μεταξὺ μας.

Ὁ πατέρας μου ὡς νὰ ζαλισθῆκε καὶ στηρίχθηκε μὲ τὸν ἀγκῶνά του εἰς τῆς μητέρας τὸν ὄμον.

— Μαρίτσα — ἀρχίνησεν αὐτὸς — μὰ καὶ σὺ;....

Ἐδῶ ἡ φωνὴ του ἐπνίγη, ἐσκέπασε τὰ ἴματια μὲ τὸ μανίκι καὶ ἐσιώπησε.

Ἡ μητέρα τὸν ἐπιασεν ἀπὸ τὸ χέρι.

— Ὅταν ἐπανδρευθήκαμεν, δὲν εἶχαμεν τίποτε· μόνον ἕνα χαλί, ἕνα ταψὶ καὶ δύο τρία σκαφίδια. Σήμερον, δόξα νάχῃ ὁ Θεός, εἶνε γεμάτο τὸ σπίτι.

Ἐγὼ εἶδα πῶς ἔπεσε μία σταλαγματιὰ δακρύου ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ μανίκι τοῦ μπαμπὰ καὶ πῶς ἀστράψεν εἰς τὸ φῶς τοῦ φεγγαριῦ.

— Ἀλησμόνησες ὅτι ἔχομεν ἀκόμη τὴν ἀποθήκην γεμάτην ἀπὸ κηλίδι;

— Γεμάτη εἶνε — λέγει ὁ πατέρας μὲ φωνὴν μαλακὴν καθὼς τὸ μετὰξι, σέρνει τὸ μανίκι ἐπάνω 'ς τὰ ἴματια καὶ καταίβει τὸ χέρι.

— Καὶ τί κάμνουν ἐκεῖνα τὰ δύο ἀρμάθια τῶν φλωριῶν; διὰ τί νὰ κοίτωνται τόσα χρήματα; πάρε τα διὰ τὴν πραγματέια σου.

— Νὰ τὰ βάλωμεν εἰς τὰ σιτάρια.

— Μήπως τάχα ἐγνῆράσαμε πολὺ; δόξα νάχῃ ὁ Θεός, ἔχομεν ὑγείαν,

καὶ τὰ παιδιὰ μας εἶνε καλά. Θὰ παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸ καὶ θὰ ἐργαζώμεθα.

— Ὡς τίμιοι ἄνθρωποι.

— Ἐσὺ δὲν εἶσαι ἀπ' ἐκείνους μὲ τὰ δεμένα τὰ χέρια — καθὼς ὑπάρχουν τέτοιοι. Ἐγὼ δὲν δίδω τὰ χέρια σου μόνον δι' ὅλο τὸ κεφάλαιο τοῦ Παρανό, καὶ νὰ ἦτο ἀκόμα ἄλλος τόσος.

— Καὶ θ' ἀποκτήσωμεν πάλιν σπίτι.

— Καὶ θὰ τὸ ἐγάλωμεν πέρα καὶ μὲ τὰ παιδιὰ. Καὶ τότε δὲν θὰ μ' ἀναθεματίζουν ἀποθαμένον... Ἀπὸ πότε δὲν τὰ εἶδα!...

— Ἔλα νὰ τὰ ἰδῆς — εἶπεν ἡ μητέρα καὶ τὸν σέρνει ἀπὸ τὸ χέρι ἴσως παιδί μωρό.

Ἄλλὰ μὲ τρία βήματα ἤμουν εἰς τὸ δωμάτιον. Εἶπα μόνον εἰς τὴν ἀδελφή μου σιγὰ «Πλάγιασε», καὶ ἐγὼ ἐσκεπάζθηκα ἴσως κεφάλαια μὲ τὸ ἴπλωμα.

Μόλις οἱ δύο τους ἐπάτησαν τὸ κατῶφλι καὶ νὰ καὶ ἐκτύπησαν βροντερὰ ἢ καμπάνες διὰ τὸν ὄρθρο.

Βροντερὰ ὁ ἦχος ἐξαπλώνετο μέσα ἔς τὴν σιγαλὴ τὴ νύχτα καὶ τρομάζει ἢ ψυχὴ τοῦ χριστιανοῦ.

Καθὼς τὸ κύμα πέρνει τὰ κλαδιά τὰ καταξέρα, ἔτσι καὶ αὐτὸς ὁ ἦχος πέρνει τὸν πόνο καὶ τὴ θλίψη, σχίζει τὰ δέματα τῆς ματαιότητος, καὶ ἢ ψυχὴ ταπεινωμένη ὁμιλεῖ μὲ τὸν οὐρανόν.

— Παιδί μου, σήκω νὰ πάμε ἔς τὴν ἐκκλησίαν!

Ἐπὶ πέρνει ἔς τὸ Βελιγράδι διὰ τὴν πραγματεία καὶ εἶδα τὸν Πέτρο Ζελεμπάτσι μὲ φορέματα ἀλυσοδεμένου καταδίκου. Σπάζει πέτρας...»

Εἰς τὸν πρόλογον τῆς παρουσίας ἀνακοινώσεως εἶπον ὅτι «ὁ Λαζάρβιτς ἐτόλμησε νὰ προσεγγίσῃ εἰς τὰ μεγάλα τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς προβλήματα καὶ νὰ λύσῃ αὐτὰ, ἂν μὴ καλλίτερον, ἀλλὰ βεβαίως καινοφανέστερον ἢ τινες τῶν ἐνδοξοτάτων ποιητῶν.»

Ἐὰν μοὶ ἐπιτρέπεται, πρὸς ὑποστήριξιν ταύτης τῆς γνώμης, θὰ προσθέσω ἓν ἀκόμη μέρος ἄλλου διηγήματος τοῦ Λαζάρβιτς.

Τίς δὲν γνωρίζει τὴν κωμῶδιαν τοῦ Σαιξπήρου, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ μέγας ποιητὴς ἐξημερώνει μίαν ἀγρίαν γυναῖκα. Γνωστὰ εἶνε καὶ τὰ μέσα διὰ τῶν ὁποίων ὁ Σαιξπήρος φθάνει εἰς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ. Εἶνε αὐτὰ: τὸ ξύλον καὶ ἢ πείνα. Αὐτὸ τοῦτο τὸ θέμα ἔχει καὶ ὁ Λαζάρβιτς εἰς τὸ διήγημα τὸ ὁποῖον ἐπιγράφεται «Στὸ πηγάδι». Ἄλλ' ὅ-

ποία διαφορὰ εἰς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος! Ἄντι τοῦ ξύλου καὶ τῆς πείνης — μίαν μόνον ψυχολογικὴν ἐπίδρασιν.

Εἰς μίαν μεγάλην πατριαρχικὴν οἰκογένειαν ὀγδοήκοντα ψυχῶν, τὴν ὁποίαν κυβερνᾷ ὁ πάππος Ματθίας μετὰ τῆς μεγαλητέρας του νύμφης, Ραδοίικας, τῆς χήρας τοῦ ἀδελφοῦ του—ὁ νεώτερος ἔγγονος, ὁ Ἀρσένης ἐνυμφεύθη. Ἡ νεωτάτη νύμφη τῆς μεγάλης οἰκογενείας εἶνε ἢ μοναχοκόρη τοῦ πλουσίου Βουρμάζοβιτς, ἢ εὐμορφοτάτη, ἀλλὰ καὶ πολὺ τεθωπευμένη Ἀνόκα. Ὅλαι αἱ γυναῖκες τῆς μεγάλης οἰκογενείας ἐγνώριζαν ὅτι ἢ Ἀνόκα δὲν εἶνε διὰ τὸν οἶκόν των, ἀλλὰ ὁ πάππος εἶπεν ὅτι ἤκουσε παρὰ τῶν παλαιῶν «ὅτι δὲν πρέπει οἱ μεγαλήτεροι νὰ ματαιώνωσιν αὐτὰ τὰ πράγματα τῶν νέων» καὶ ἢ νεωτάτη νύμφη ἦλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Μόλις παρήλθον ἕξ μῆνες — ἢ παραχαυδευμένη καὶ ἀγρία Ἀνόκα κατήντησε νὰ ἀνατρέψῃ ὅλα τὰ ἔθη τοῦ οἴκου, νὰ γείνη ἀληθῶς κίνδυνος διὰ τὴν ἡσυχον καὶ εὐχάριστον ζωὴν τῆς μεγάλης πατριαρχικῆς οἰκογενείας. Ὅλαι αἱ γυναῖκες, ἐσκέπτοντο περὶ τοῦ τί πρέπει νὰ πράξωσιν, ὅπως σώσωσιν τὸν οἶκον ἀπὸ τοῦ ἀτυχήματος τούτου, ἀλλ' οὐδεμία ἐξ αὐτῶν ἐτόλμησε νὰ προτείνῃ οὐδὲ τὸν ἐλάχιστον λόγον εἰς τὸν πάππον. Ἐπὶ τέλους αὐτὸς οὗτος ὁ σύζυγος ἀπεφάσισε νὰ προσέλθῃ εἰς τὸν πάππον καὶ ἐν ἀπελπισίᾳ νὰ ζητήσῃ παρὰ τούτου τὸ μέσον τῆς θεραπείας.

Ἴδου δὲ πῶς μετ' αὐτὰ συνεχίζεται τὸ διήγημα:

«Ὁ Ἀρσένης εἶνε ἀγαθὸς ἄνθρωπος. Ἀπὸ τὰ μικρὰ του χρόνια ἔμαθε μόνον νὰ ὑπακούῃ. Οὐδὲ ξύλα ἤξευρε νὰ πουλήσῃ εἰς τὴν πόλιν, ἂν δὲν τοῦ ἔλεγαν ἀπὸ τὸ σπίτι, πόσα νὰ ζητήσῃ.

Ὁ παπποῦς ἦτο μόνος εἰς τὸ δωμάτι του, ὅταν ὁ Ἀρσένης ἐμπῆκε. Καὶ ἐπειδὴ ὁ γέρος δὲν ἐμποροῦσε πλέον νὰ ἐργασθῇ ἄλλο τίποτε, ἐξεφλούδιζε κουκιά.

Ὁ Ἀρσένης ἐβγαλε τὴ σκούφια του καὶ ἤθελε νὰ φιλήσῃ τοῦ παπποῦ τὸ χέρι.

Ὁ παπποῦς δὲν ἐσήκωσε τὸ κεφάλι, δὲν τοῦ ἔδωσε τὸ χέρι, μόνον ἐμουρμούρισε ξερὰ-ξερὰ: «Νὰ ζήσης!»

— Παπποῦ! Σὲ παρακαλῶ... ἐγώ... τί νὰ κάμω... Πρέπει νὰ πατήσω ἔς τὸ πρόσωπό μου...

Ὁ παπποῦς τὸν ἐκύτταξε κατσοφιασμένος.

— Ἐγὼ—ἐξακολούθησεν ὁ Ἀρσένης—δὲν ἤμπορῶ πλέον... νὰ μὴ θυμώσῃς...

Ὁ παπποῦς ἐσήκωσε τὸ κεφάλι, ἔσπρωξεν ἀπ' ἐμπρός του τὸ καλάθι μὲ τὰ κουκιά καὶ θυμωμένος ἐξεφώνησε:

— Τὰ 'ξεύρω ἐγὼ ὅλα! 'Αμ' τί ἄνθρωπος εἶσαι ἐσύ, βρέ; 'Εσύ εὐρέθηκες μ' ἐκείνην... μ' ἐκείνην τὴν ...

'Εδῶ ἐσιώπησεν.

— ... ἐκείνην... μίαν... νὰ μοῦ χαλάσης τὸ σπίτι ;

'Ο 'Αρσένης ἐπετρώθηκεν, ὅταν ἄκουσεν ὅτι ὁ παπποῦς τὰ ἤξευρε ὅλα. Ἡ φωνὴ τὸν ἐπρόδωσεν ὅταν εἶπε:

— Σὲ παρακαλῶ, παπποῦ, ἐγὼ δὲν ἤξεύρω τί νὰ κάμω. Συχώρεσέ με.

Καὶ ἐκίνησε πάλιν νὰ τοῦ φιλήσῃ τὸ χέρι.

'Ο παπποῦς ἐτράβηξε τὸ χέρι.

— Τράβα ἀπ' ἐδῶ. Μὴ μου λερώνης τὸ χέρι. Σὺ εἶσαι ἄνδρας ;

'Ο 'Αρσένης ἐγύρισε πρὸς τὸν τοῖχον, ἐσκίπασε τὰ 'μάτια.

— Ἐμπορεῖς νὰ κάμης ὅ,τι θέλεις ἀπ' ἐμένα καὶ ἀπ' αὐτήν. 'Εμένα νὰ 'μπορεῖς νὰ σκοτώσης, αὐτήν νὰ τὴν διώξης. 'Απὸ τὸν Θεὸν νὰ σοῦ εἶνε συχωρεμένα. 'Αλλά, μὰ τὸν Θεόν σου, μὴ με διώχνης ἀπὸ κοντὰ σου.

Τὸ πηγούνι τοῦ παπποῦ ἐτρεμούλιαξεν ὀλίγο. Ἦθελε νὰ κρύψῃ τὴν συγκίνησίν του, ἐστερεώθηκεν ἀφηντικά, ἐσήκωσε τὸ κεφάλι καὶ τὸ ἐστράβωσεν ὀλίγο.

— Βλέπεις, παιδί μου, σὺ τὴν ἐδιάλεξες· σοῦ εἶπα ἐγὼ νὰ μὴ τὴν 'πάρης ;

— 'Οχι, Θεὸς νὰ φυλάξῃ! 'Εγὼ πταίω μόνος.

Τὸ παγῶνι τοῦ παπποῦ 'κινήθηκε πάλι κατὰ τὴ μύτην.

— Καὶ τώρα ἐγὼ νὰ διορθῶνω ἐκεῖνα, τὰ ὅποια χάλασες ἐσύ.

— 'Ο Θεὸς καὶ σύ !

— Μὰ ἰδοὺ πῶς δὲν ἤξεύρω μὲ ποῖον τρόπον.

*'Αν ἦτον αὐτοῦ ἡ Ροδόικα ἤθελε νὰ ἰδῇ εἰς τὰ 'μάτια τοῦ παπποῦ τὰ σουφρωμένα κάποια παιδικὴν αὐταξίαν.

— 'Ὅπως σοῦ εἶπῃ ὁ Θεὸς—λέγει ὁ 'Αρσένης.

— Καὶ σὺ... αὐτήν... ἔτσι... δὲν τὴν ἀγαπᾶς πλέον ;

'Ο 'Αρσένης τὰ ἔχασε. Ἦθελε νὰ σιωπήσῃ, ἀλλ' ὁ παπποῦς τὸν κυττάζει μέσα 'ς τὰ 'μάτια.

— Εἶνε μιὰ πεισματάρια...

— 'Ξεύρω, 'ξεύρω, μὰ ἐγὼ σὲ 'ρωτῶ: Τὴν ἀγαπᾶς σὺ ἀκόμη ἢ ὄχι ;

'Ο 'Αρσένης πάλιν ἐσιώπησεν. Ἦθελε ν' ἀποφύγῃ τὴν ἀπάντησιν, ἀλλ' ὁ παπποῦς τὸν κυττάζει καὶ περιμένει.

— Πρέπει—λέγει ὁ 'Αρσένης—νὰ τὴν πολυχάδεψεν ὁ Μπουρμάζης.

Ἦξεύρεις εἶνε ἡ μοναχοκόρη του.

'Ο παπποῦς ἔχασε τὴν ὑπομονὴν του.

— 'Ακουῦς, βρέ, τί σὲ 'ρωτῶ ἐγὼ; 'Εγὼ σὲ 'ρωτῶ νὰ μοῦ εἰπῆς ἂν

τὴν ἀγαπᾶς ἀκόμη τὴν 'Ανόκα. Αὐτὸ νὰ μοῦ εἰπῆς καὶ ὄχι ἄλλο.

'Ο 'Αρσένης ἐκρέμασε τὸ κεφάλι, ἔβαλε τὴν μύτην του 'ς τὴν φούχτα καὶ 'ντροπιασμένος ἀπήντησεν :

— 'Εγὼ, δὲν ξεύρω...

— Μὰ πρέπει νὰ 'ξεύρης, ἐπειδὴ ἐγὼ κατ' αὐτὸ θὰ κρίνω τί πρέπει νὰ κάμω, νὰ μὴ σοῦ κακοφανεῖ ἔπειτα καὶ νὰ εἰπῆς τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο.

— 'Οχι ἐγὼ.—

— Καλά. 'Αφσέ με τώρα νὰ σκεφθῶ.—

'Ὅποιος ἤξευρε νὰ διαβάσῃ 'ς τὸ πρόσωπο τοῦ παπποῦ, ἤθελεν εὐθὺς γνωρίσῃ ὅτι αὐτὸς ἀπεφάσισε πλέον τί θὰ κάμῃ καὶ ὅτι ἦτο εὐχαριστημένος μὲ τὸ σχέδιόν του.

Αὐτὴν τὴ βραδιά, ὅταν ἐκάθησαν νὰ δειπνήσουν, οἱ ἄνδρες ἐκάθησαν, ὅπως εἶν' ἡ συνήθεια, κατὰ τὰ χρόνια των. 'Απὸ τῆς γυναῖκος ἐπαρακάθησεν εἰς τὸ τραπέζι μόνον ἡ Ραδόικα. Ἡ γυναῖκος τρώγουν ξεχωριστά. Μόνον δύο ἢ τρεῖς ὑπηρετοῦν τοὺς ἄνδρας. Ἦτο ἡ σειρά τῆς 'Ανόκας νὰ ὑπηρετήσῃ. 'Αλλὰ ἐνῶ ἡ δύο φέρουν τὸ φαγητὸ καὶ τὸ πιτό, αὐτὴ στηρίχθηκε μὲ τὴν πλάτην εἰς τὴν θύρα καὶ ἔβαλε τὸ δάχτυλό της εἰς τὴ μύτην.

'Ο παπποῦς οὐδὲ νὰ τὴν κυττάξῃ. 'Ὅλοι σιωποῦν. Ἡ καρδιά τῆς Ραδόικας κτυπᾷ, κτυπᾷ... Ἡ 'Ανόκα δὲν στοχάζεται τίποτα.

'Ὅταν ἐτελείωσε τὸ δεῖπνον, οἱ ἄνδρες ἔκαμαν τὸν σταυρόν τους, καὶ μόνον ἐπερίμενα νὰ σηκωθῇ ὁ παπποῦς.

Αὐτὸς ἔσπρωξεν ἀπ' ἐμπρός του τὸ ψαμί, τὸ κουτάλι καὶ τὸ πηροῦνι, καὶ ἔβαλε τὸ μαχαίρι του 'ς τὸ φηκάρι. 'Ακούμπησεν εἰς τοὺς δύο του ἀγκῶνας, ἐκύτταξε ὀλόγουρα ὄλους, καὶ ἐσταμάτησε τὸ βλέμμα του εἰς τὴν 'Ανόκαν.

Αὐτὴ ἐτρόμαξε. 'Απόλυσε τὰ χέρια κάτω καὶ ἤθελε νὰ ἐβγῇ ἔξω.

— Περιμένε ὀλίγο, κόρη μου— ἐξεφώνησεν ὁ παπποῦς μὲ ἀσυνήθιστη δυνατὴ φωνή.

'Ὅλοι ἐτρόμαξαν. Μὲ τὴν ἴδια τὴ φωνὴν ἐξακολούθησεν ὁ παπποῦς :

— Σὺ, παιδί μου, ... μὲ 'σένα ὅπως ἀκούω... σὺ δὲν εἶσαι εὐχαριστημένη 'ς τὸ σπίτι μου, καὶ μὲ τὸν κόσμον μου; ...

Ποιὸς εἶδε νὰ ἀπαντᾷ γυναικῆσι κεφάλι; καὶ ἡ 'Ανόκα σιωπᾷ, ἀλλ' ἔσφιξε μὲ τὸ χέρι τὸ μερὶ της τόσον φοβερὰ, ὥστε τὰ νύχια της ἐμπήκαν εἰς τὸ κρέας.

'Ο παπποῦς μὲ τὴν ἴδια τὴ φωνὴν καὶ μὲ τὸ ἴδιο τὸ πρόσωπο ἐξακολούθησε :

— Έγώ αυτά δὲν τὰ θέλω ἐν ὄσφ ζῶ. Δὲν ἀφίνω ἐγὼ νὰ γείνη τὸ σπίτι μου φυλακὴ διὰ κἀνένα ἀπὸ τὰ παιδιὰ μου. Ἀκούω ὅτι ἐκείνες ἢ γυναῖκες (καὶ μὲ τὸ πωγῶνι ἔδειξε τὸ μαγερεῖο) σὲ πειράζουν καὶ σὲ προσβάλλουν. Ἀλλὰ ἐδῶ, εἶμαι ἐγὼ ἀφέντης!

Ἡ Ἀνόκα εἶδε κἀτι τι κακὸ εἰς τὸ σουφρωμένο τὸ πρόσωπο τοῦ παπποῦ καὶ μὲ τὸ μῖσος ἠσθάνθη πρῶτην φορὰν καὶ τὸν φόβον.

— Ἐσένα ὄλο σὲ πειράζουν. Αὐταὶ θέλουν νὰ ἐργάζεσαι σὺ διὰ ὄλους ὡσὰν σκλάβοι, σάματι νὰ ἤλθες σὺ ἀπὸ κἀνένα τιποτένιο σπίτι.

Ἐδῶ ἔγεινεν ὁ γέρος τόσο ἀνάποδα γλυκὺς καὶ τρυφερός, ὥστε τὰ μαλιὰ τῆς Ἀνόκας πῆγαν ἔς τὸν ἀνήφορον.

— Ἀλλ' ἐγὼ αὐτὰ δὲν τ' ἀφήνω. Ἐγὼ εἶμαι πλέον πολὺ γέρος καὶ ἀσθενής, καὶ μοῦ εἶνε πολὺ δύσκολον νὰ κυβερνῶ τόσον κόσμον. Καὶ δὲν θέλω πλέον... ἐγώ...

Τὸ πρόσωπό του ἐγοῦρλιασε, καὶ ἄρχισε νὰ ξεφωνίζη μὲ βραχνιασμένη φωνήν:

— Ἀκούσατέ με ὄλοι, καὶ σὺ Ραδοῖκα, καὶ σὺ Μπλάγοιτε, καὶ οἱ ἄλλοι ὄλοι! Εἰς ὄλους σας, καὶ τῆς γυναϊκῆς σας, προστάζω νὰ ὑπακούετε εἰς ὅλα αὐτὴν ἐδῶ—καὶ μὲ τὸ χέρι, τὸ ὅποιον ἔτρεμε ὡς τὸ καλάμι ἔδειξε τὴν Ἀνόκα—καὶ δὲν θέλω αὐτὴ τίποτε νὰ ἐργάζεται εἰς τὸ σπίτι μου, νὰ μὴ λερώσῃ τ' ἀφεντικά της τὰ χέρια. Οὐδὲ κρασί νὰ φέρῃ. Καὶ ὅποιος δὲν τὴν ὑπακούει, καὶ τὴν προσβάλλει τὸ παραμικρὸ, αὐτὸν νὰ τὸν σκοτώσῃ ὁ Θεός.

Αὐτὸς ἐπετάχθηκεν. Ὁ καυμένος ὁ γέρος! Ἦταν μεγαλειότατος, καὶ πάλιν ἦτο διὰ γέλοιο καὶ διὰ θλίψι. Ὄταν ἐβγῆκεν, ἔτρεμούλιαζε ἴσως τὴν πηχτή.

Ἄλλοι ἔκαμαν τὸν σταυρόν τους καὶ ἐσηκώθησαν. Σιωπηλῶς ἐπέρασσαν κοντὰ τῆς Ἀνόκας, ἀλλὰ καθέννας ἐπρόσεξε νὰ μὴ τὴν ἀγγίξῃ. Φοβερὸν ἀγρίευμα ἐξέσκιζε τὴν Ἀνόκα. Ἰσὺν τρελλὴ πετάχθηκεν εἰς τὸ μαγερεῖο ἔς τῆς γυναϊκῆς.

— Ἀκούσατε σεῖς;

Γυναῖκες καὶ νὰ μὴν ἀκούσουν!

— Τώρα θέλω νὰ μοῦ στρώσετε ἀπὸ κάτω ἀπ' τὴν φλαμουριά. Θέλω τὸ στρώμα τοῦ παπποῦ, τὸ μαξιλάρι τῆς Ραδοῖκας, τὸ χαλί τοῦ Μπλάγοιτε, καὶ θέλω σὺ, Πετρούλα, ὅπου ἔχεις ἀδελφὸ καταδικασμένο, νὰ πάρῃς ἓνα κονταρόξυλο καὶ νὰ μοῦ διώχνῃς τὰς ὄρνιθες ἀπὸ τὴν φλαμουριά, καὶ ὄλην τὴν νύχτα νὰ στέκεσαι κοντὰ μου. Καὶ ὅποιος δὲν ὑπακούει «ὁ Θεὸς νὰ τὸν σκοτώσῃ.» Ἀκούσατε, βρέ;

Θεὲ μου! Κἀποια φορὰ γίνεται ὁ ἄνθρωπος χειρότερος ἀπὸ τὰ θηρία!

Κάνεις δὲν εἶπε ἓναν λόγον. Εἰς ὄλους εἶχεν ἔμπη ὁ φόβος καὶ τὸ περισσότερο διὰ τὰ λόγια τοῦ παπποῦ «νὰ τὸν σκοτώσῃ ὁ Θεός».

Ὁ Ἀρσένης ἔφυγεν ἕως εἰς τὸ ἄλωνι. Ἔβαλε τὸ κεφάλι εἰς τὰ δεμάτια τοῦ σιταριῶν καὶ μυζοκλαίει. Τί τὸν ὠφελεῖ; ὁ ὕπνος δὲν εἶνε χαλί, διὰ νὰ τὸ τραβήξῃ πανωκέφαλα.

Καὶ ἔστρωσαν τῆς Ἀνόκας νὰ κοιμηθῇ.

Ἀλλὰ δὲν ἦτο τόσο εὐκολο ν' ἀποκοιμηθῇ, ὅπως αὐτὴ ἔθαροῦσε.

Ὅ,τι ποτὲ δὲν ἦτο, τώρα τὸ αἰσθάνθηκε, τὴν ἀπομόνωσιν τῆς καὶ ἀκόμη χωρὶς στέγη ἔς τὸ κεφάλι. Τῆς ἐφαίνετο ὡς καθὼς νὰ ἦταν ἐπάνω εἰς ἄγριο ἄλογο χωρὶς χαλινάρι ἢ νὰ ἦταν εἰς πλοῖον, τὸ ὅποιον ταραξεί ἢ τρικυμία καὶ πηδαλιούχο δὲν ἔχει. Ρίχνεται κατ' ἐπάνω τῆς ἢ ἴδια ἀγρία τῆς καρδιά καὶ κάνεις δὲν εἶνε νὰ τὴν ὑπερασπισθῇ. Ὁ κόσμος ἐγύρισε ἀνάποδα, καὶ τῆς φαίνεται πῶς στέκεται κατωκέφαλα.

Ἀλλὰ τὸ σκυλίτικο τὸ πείσμα δὲν τὴν ἀφήνει.

— Τί νυστάζεις, σγουρολεπίδα, ὅταν ἐγὼ προστάζω; θέλεις νὰ σὲ σκοτώσῃ ὁ Θεός;

Τὸ φεγγάρι λάμπει ἴσως μεσημέρι. Τὸ ὄλον ἀπέθανε διὰ νὰ ἀναζήσῃ· ἀλλ' ἐπάνω ἔς τὴν καρδιά τῆς Ἀνόκας μαζεύεται κἀτι τι νεκρικό.

Ἔτσι τὰ πράγματα δὲν ἤμποροῦν νὰ μείνουν—ἀλλὰ τί νὰ κάμῃ;

Νὰ γυρίσῃ ἔς τὸν πατέρα της—τί νὰ τοῦ εἰπῇ; «ὁ παπποῦς ἐπρόσταξεν ὄλοι νὰ μ' ὑπακούουν.» Ἀδύνατον· ποῦ νὰ πάῃ ἔς τὸν πατέρα; ἢ νύχτα κυριεῖται ὄλονεν, καὶ θὰ περάσῃ καὶ αὐτὴ, καὶ θὰ ἀστράψῃ ἡ ἡμέρα, καὶ θὰ ζεστάσῃ ὁ ἥλιος, καὶ αὐτὴ ἢ κακομοῖρα ποῦ θὰ κυττάξῃ; νὰ ἀγριέψῃ ἀκόμα; ποῦ εἴμπορεῖ περισσότερο; νὰ συμφιλιωθῇ; πῶς; αὐτὴ νὰ ταπεινωθῇ; Ὁχι!

Ἡ ἰδέαις τῆς διασταυρώνονται ἴσως τοῦ χαλιῶν τὰ νήματα εἰς τὰ μιτάρια, ξεπλένονται καὶ νεροβγάνονται· ἢ κούρασι καταπονεῖ τὰ πάθη, τὴν ἀγάπη, τὸ μῖσος, τὴν πείνα καὶ τὴν δίψα. Ἀλλ' ὅταν ἔπεσαν ὀλόκληρα βουνα ἔς τὰ βλέφαρά της, καὶ δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τὰ κλείσουν, τότε τῆς ἔγεινε πολὺ βαρὺ, ἀνυπόφερτο καὶ τόσο μακρὸ, ὥστε ἤθελε νὰ ἠμποροῦσε νὰ ἀναποδογυρίσῃ τὸν κόσμον, ἢ νὰ βάλῃ τὸ κεφάλι της ἀπὸ κάτω ἔς τὴν μυλόπετρα καὶ ν' ἀποκοιμηθῇ ἔστρωντας καὶ μὲ τὸν ὕπνον τὸν νεκρικό.

Ἀλλὰ εἰς τὸν ὕπνον δὲν προστάζει ὁ παπποῦς, ἐπειδὴ αὐτὸς δὲν φοβᾶται τὴν κατάρρα του.

Ἡ Ἀνόκα ἐσηκώθηκε. Ἐκύτταξε τὴν μαύρην εἰκόνα τῆς Πετρούλας πλησίον τῆς.

Ἐξαφνα κᾶτι τι ἐγύρισε μέσα στὰ στήθια της.

Ὅλον ἐνεπᾶντεχα καὶ ἀτελείωτα δυνατὰ κᾶποια χριστιανικὴ χορδὴ ἐκινήθη εἰς τὰ στήθια της.

— Πετρούλα, πήγαινε νᾶκοιμηθῆς !

Ἡ Πετρούλα δὲν εἶπε τίποτε. Ἐρριξε τὸ κονταροζύλο καὶ κίνησε.

— Πετρούλα !

Ἡ Πετρούλα ἐτρόμαξε καὶ ἐσταμάτησεν ὡσὰν νὰ ἐφύτρωσεν ἐκεῖ.

— Πετρούλα, ἀδελφή μου, συχώρεσέ με !

Ἡ γυναικίῃσιν καρδιὰ ἐνδίδει, τρομάζει καὶ λυώνει.

— Ἀνόκα, ψυχὴ μου, ἀπὸ τὸν Θεὸ νὰ ἦσαι συχωρεμένη.

— Πετρούλα, ἀδελφή . . .

Αὐτὴ τὴν ἐπῆρεν ἀπὸ τὸ χέρι, τὴν ἔβαλε νὰ καθήσῃ κοντὰ της, τὴν ἀγκάλιασε, καὶ ἐκλαιγαν καὶ ἡ δύο.

Τί γλυκὰ ποῦ κλαίουσαν—σὺν τὰ παιδιὰ τὰ βυζανιάρικα !

Τὸ ὅλον σιωπᾶ, καὶ δὲν ἀκούεται τίποτε. Μόνον αὐτὲς ἡ δύο ἀγκάλιασμένες πνιγοκλαίουσαν καὶ φιλιούνταν. Ἡ Ἀνόκα τὴν φιλεῖ ὅπου τὴν προφθάνει, ἡ Πετρούλα ἔς τὸ μέτωπο καὶ ἔς τὸ λαιμό. Καὶ τὸ φεγγάρι σάμα τι νὰ σούφρωνε τὰ φρύδια του.

— Πετρούλα, καρδούλα μου, θ' ἀποθάνω. Σὺ, ἀδελφή μου, νὰ με πλύνῃς, καὶ νὰ μοῦ βάλῃς πολὺ βασιλικό. Δάγκωσε ἓνα μῆλο καὶ βάλε το ἔς τὸ νεκροκράββατο. Κάνεις ἄλλος ἀπ' ἐσένα δὲν μ' ἀγαπάει!

— Σιώπα, τρελούλα μου, πῶς δὲν σ' ἀγαπᾶ ὅλοι σ' ἀγαποῦν.

— Ὅχι, ὄχι, τὸ ξέρω ἐγώ.

— Ἀπὸ ποῦ τὸ ξέρεις, χαρούλα μου, ἀφοῦ ἐσὺ μ' ἐμας ἀκόμη δὲν ὠμίλησες. Ἐγὼ θὰ προτιμούσα προτῆτερα ν' ἀποθάνω παρὰ ν' ἀφήσω κἀνένα νὰ σοῦ εἰπῇ ἓνα μαῦρο λόγο.

Πάλιν ἀγκαλιᾶσθησαν, πάλιν πνιγοκλαίουσαν.

— Ἄμ' ὁ παπποῦς ;

— Ὁ παπποῦς, ψυχὴ μου, εἶνε γέρος καλὸς καὶ ἀγαθός. Πήγαινε μόνον εἰς αὐτὸν ἔτσι πῶς εἶσαι, καὶ θὰ ἰδῆς.

— Καλὰ, θὰ πάω. Γεῖά σου, καρδούλα μου, καὶ ἂν πεθάνω . . .

Ἡ Πετρούλα τῆς ἔβαλε τὸ χέρι ἔς τὸ στόμα.

Ἡ Ἀνόκα πῆρε τὸ χέρι της καὶ τὸ ἔβαλε γύρω ἔς τὸ λαιμό της.

— Ἄν ἀποθάνω, μὴ μὲ θυμᾶσαι μὲ τὸ κακό. Καὶ τώρα πήγαινε, σὲ παρακαλῶ.

— Δὲν σ' ἀφήνω ἐγὼ ὅσο ζῶ.

— Ἀλλὰ σὲ παρακαλῶ ὅπως παρακαλοῦν τὸν Θεόν.

— Καὶ σὺ, ποῦ θὰ πᾶς ;

— Ἄφησέ με, μοῦ κάμνει τόση γλύκα. Ἄφησέ με, ὁ Θεὸς νὰ σὲ βοηθήσῃ, μὰ τὸ παιδί σου ἄφησέ με. Σὺ δὲν ἤξεύρεις πῶς μοῦρχεται τώρα.

Ἡ Πετρούλα ἐκρύφθηκεν ὀπίσω ἀπὸ τ' ἀμπάρι διὰ νὰ ἰδῇ ποῦ θὰ πάῃ ἢ Ἀνόκα. Ἀλλὰ ἡ νύχτα βασιλεύει ἀκόμα καὶ ἡ Πετρούλα δὲν ἐμπόρεσε νὰ ἰδῇ πῶς ἢ Ἀνόκα ἐπῆγεν εἰς τὸ κατῶφλι τοῦ δωματίου τοῦ παπποῦ καὶ ἐκάθησε ἐπάνω σ' αὐτό.

Καὶ ὁ παπποῦς δὲν ἐκλείσει τὸ μάτι ὄλην τὴν νύχτα.

Οἱ πρῶτοι πετεινοὶ ἐλάλησαν, οἱ πρῶτοι κήρυκες τῆς νέας ἡμέρας καὶ ζωῆς. Οὐδέποτε ἕως τώρα αὐτὸ τὸ λάλημα δὲν εἶχε φανῆ εἰς τὴν Ἀνόκα τόσον ὠραῖον.

Ὁ παπποῦς ἐσηκώθη. Ἐσπρωξε τὸ χαλί ἀπ' ἐπάνω του, ἔκαμε τὴν προσευχὴ του, ἐκάθησε σταυροπόδι, ἐμεινεν εἰς τὸ κρεβάτι καθήμενος εἰς τὸ σκοτάδι καὶ συλλογιζόμενος διάφορα πράγματα.

Ἐλάλησαν καὶ οἱ δεῦτεροι πετεινοί.

Ὁ παπποῦς ἐσηκώθη καὶ κίνησε κατὰ τὸ πηγάδι.

Εἰς τὸ πρῶτο φῶς τῆς ἡμέρας εἶδεν ἐπάνω σ' τὸ κατῶφλί του μορφὴν ἀνθρωπινήν.

— Ποιὸς εἶσαι σὺ αὐτοῦ ;

— Ἐγὼ εἶμαι, παπποῦ, ἢ Ἀνόκα. Θέλω ν' ἀποθάνω. Συχώρεσέ με, ἂν ἤμπορεῖς.

Ὁ παπποῦς ἐτρόμαξε καὶ ἐτρέκλισε.

— Παιδί, εἶνε ἁμαρτία ἀπὸ τὸν Θεόν. Βλέπεις αὐτὰ τὰ μαλλιά ; Κἀνένα πρόβατον δὲν τὰ ἔχει ἀσπρότερα.

Ἡ Ἀνόκα ἐπίασε τὴν ἄκρη τῆς γούνας του καὶ τὴν ἐφίλησε.

— Σοῦ ἔφταιξα φοβερά, σοῦ ἔφερα ἄνω-κάτω τὸ σπίτι. Συχώρεσέ με, ἂν πιστεύῃς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ !

Δὲν εἶνε τίποτε εὐκολώτερον παρὰ νὰ κάμῃ τινὰς ἓνα γέρο νὰ κλάψῃ. Τὰ δάκρυα διὰ μιᾶς ἐπλημμύρησαν. Τὴν ἐπίασε μὲ τὰ χέρια τὰ δύο ἀπὸ τὸ κεφάλι καὶ τὴν ἐφίλησε.

— Ἐλα δῶ !

Αὐτὴ ἐμπῆκε κατόπιν του εἰς τὸ δωματίον.

— Κάθησε αὐτοῦ !

Αὐτὴ ἐκάθησεν εἰς τὸ σκαμνάκι, ὁ παπποῦς εἰς τὸ κρεβάτι.

— Καθαρίσέ μου ὀλίγον αὐτὰ τὰ κουκιά.

Αὐτὴ καθαρίζει κουκιά.

Ὁ παπποῦς τὴν κυττάζει εὐχαριστημένος. Καὶ οἱ δύο σιωποῦν δὲν λέγουν τίποτε, μόνον ἡ καρδιὰ κάμνει τὸ δικό της καὶ ἡ ἡμέρα κυριεύει.

— "Έλα τώρα ἐδῶ.

Αὐτὴ ἐπῆγε κατόπιν του εἰς τὸ ἀχοῦρι, καὶ ἔβαλε τὴν ταγὴν εἰς τὰ ἀλόγατα ὅπως αὐτὸς τῆς ἔδειξε. Δὲν εἶχε κἀνένα φόβον πλέον οὐδ' ἀπὸ τὸ ἄλογο τοῦ Μπλάγοιε τὸ δαγκανιάρικο καὶ κλοτσιάρικο.

— Τώρα νὰ ἔλθης ἐδῶ.

Τὴν ἐπῆγε ἔστὸ κουμάσι. Αὐτὴ ἐτσάκησε κάμποσα κολοκύθια καὶ τὰ ἔρριζεν εἰς τοὺς χόιρους.

"Ὅλο τὸ σπιτικὸν εἶχε ζυπνήσει, ἐσηκώθη καὶ πηγαίνει κατόπιν τοὺς μὲ φόβο καὶ μὲ γουρλωμένα ἴματα, ἀλλὰ προσέχουν καλὰ νὰ μὴ τοὺς ἰδοῦν ἐκεῖνοι.

Ὁ Ἀρσένης τόσο ἐθαύμασε καὶ ἐσάστισεν, ὥστε ἀνέβηκεν εἰς τὴν καρδιὰ καὶ ἐκρύφθηκεν εἰς τὰ φύλλα, καὶ ἀπ' ἐπάνω κυττάζει τὸ θαῦμα τὸ ἀνίδωτο.

Ὁ παπποῦς ἐξανάνησε. Ἦσαν νὰ ἐχόρευεν ὅπου ἐπῆγαίνε.

— "Έλα τώρα ἔς τὸ πηγάδι.

Ἦλθαν στὸ πηγάδι.

— Βγάλε !

Ἡ Ἀνόκα ἔβγαλε τὸν κουβά.

— Χύνε.

Ἡ Ἀνόκα πέρνει νερὸ ἀπὸ τὸν κουβά μὲ νεροκολόκυθο καὶ ὁ παπποῦς ἐξώδεψε ὅλον τὸν κουβά ρίχνωντας καὶ ξαναρίχνωντας εἰς τὸ πρόσωπο καὶ εἰς τὸ κεφάλι.

— Σφούγγισέ με.

Ἡ Ἀνόκα ἐξέπλεξε τὰ μαλλιά της καὶ ἄρχισε νὰ τὸν σφουγγίζη. Εὐκόλον εἶνε νὰ στεγνώξῃ τις τὸ νερὸ, ἀλλὰ τὰ ἴματα τοῦ γέρου ἦσαν ἀδύνατα καὶ τὰ δάκρυα δὲν ἔπαυαν ἀπὸ τὸ νὰ τρέχουν.

Ὁ παπποῦς εἶδε κάμποσους εἰς τὴν αὐλή.

— Ἐλάτε ἐδῶ σεῖς. Τί δὲν νίβεσθε ; δὲν βλέπετε πῶς ἡ Ἀνόκα περιμένει νὰ σᾶς ρίξῃ νερὸ ;

Κάποια παιδικὴ ἀξιοπρέπεια ἐβασίλευε εἰς τὸ πρόσωπό του.

— "Ὅλοι, ὄλοι ! Αὐτὴ ἡ καυμένη θὰ χύσῃ νερὸ εἰς ὅλους. Καὶ αὐτὴ νὰ ζητήσῃ ἀπὸ κανένα τὸ ἴδιο, θὰ ἐχάλαγεν ὁ κόσμος.

Μὲ συστολὴν ἐπλησίαζαν οἱ ἄνδρες καὶ ἡ γυναῖκες εἰς τὸ πηγάδι, καὶ μετὰ τὸ νίψιμο καθ' ἑνας ἔλεγεν «εὐχαριστῶ» καθὼς ἕνας κύριος.

Εἰς τὰ ἴματα τοῦ Ἀρσένη ἔγεινε ἔλασπερά. Ἦλθε καὶ αὐτὸς εἰς τὸ πηγάδι, ἐδιασκέλισε, ἔσκυψε, καὶ ἐπρόβαλε τὰ χέρια.

— Ἰμπρός !

Αὐτὴ ἄρχισε νὰ τοῦ ρίχνῃ.

— Ἀμὰ πῶς χύνεις ἐσύ ; ὄλο ἔς τὰ μανίκια !

— Ὅχι, ὄχι, δὲν τὸ ξανακάμνω.

Μὲ τὸ χέρι τ' ἀριστερὸ τοῦ σηκώνει τὰ μανίκια, καὶ μὲ τὸ δεξιὸ τοῦ χύνει νερὸ.

— Ἐ, νὰ ζήσης.

Ἡ Πετρούλα τρέχει ἀπὸ μίαν εἰς τὴν ἄλλην συννυφάδα, ὅλη καταδακρυσμένη, ψιθυρίζει κἀτι τι, κάμνει χειρονομίας καὶ κτυπᾷ τὰ στήθια της.

Ὁ παπποῦς ὄλονεν τρεκλίζωντας ἐμπῆκεν εἰς τὸ δωμάτιόν του, ἀνοῖξε τὸ κιβῶτι, ἔβγαλε μίαν ἀρμάθα ἀπὸ ἀρχαῖα τάλαρα, καὶ ἕνα μικρὸ προσόψι, τὰ ἔβαλεν εἰς τὸν κόρπον του καὶ ἐπῆγε πάλιν εἰς τὸ πηγάδι.

"Ὅλοι εἶχαν νιφθῆ καὶ ὅλους εἶχεν ὑπερετήση ἡ Ἀνόκα.

Τὸ ὅλον εἶχε λάβῃ κάποια μυστηριώδη ἐπισημότητα, καὶ τ' αὐτιά τους σὰν νὰ ἄκουαν τὸ τροπάρι «Φωνὴ Κυρίου ἐπὶ τῶν ὑδάτων». Καὶ μόνον νὰ ρίξουν πουθενὰ ἕνα μάσκουλο—ὄλοι θὰ ἀρχινοῦσαν νὰ σταυροκοπιοῦνται.

— Καὶ εἰς αὐτὴν κἀνεὶς δὲν θὰ ρίξῃ νερὸ ;

"Ὅλοι ἔτρεξαν εἰς τὸν κουβά.

— Τώρα, ἀφοῦ ἐγὼ εἶπα. Τώρα προτιμῶ νὰ τῆς ρίξω μόνος μου. Ἐλα, γυιέ μου, νὰ νιφθῆς !

Ποιὸς ἤξευρει τί τρέμει περισσότερο: τὰ χέρια τοῦ παπποῦ ἢ ἡ καρδιὰ τῆς Ἀνόκας!

Τὴν ἐσφούγγισε μὲ τὸ προσόψι. Τῆς ἔβαλε ἔστὸ λαιμὸ τὴν ἀρμάθα μὲ τὰ τάλαρα.

— "Ὅλο αὐτὴ ἡ καυμένη. Ἄλλ' ἐγὼ σᾶς λέγω, κυττάξτε καλὰ ἐκεῖνο ποῦ σᾶς εἶπα χθὲς τὸ βράδυ: ὅποιος προσβάλλῃ αὐτὴν καὶ ἔς τὸ παραμικρὸ, ὁ Θεὸς νὰ τὸν σκοτώσῃ !

* * *

"Ἀνθρωποι ! Εἶνε ἀλήθεια ὅτι καὶ ὁ οὐρανὸς κάποτε χαμογελαῖ καὶ χαίρεται. Ὁ διπλόδαρος τὸν κυττάζει, ἀνοίγει τὰ χέρια τόσο ὥστε νὰ τοῦ καίῃ ὁ ἥλιος τὸ ἀριστερὸ μαστᾶρι καὶ ἡ ψυχὴ του ἀναιθαίνει ὡς ἀόρατο θυμιάμα καὶ συνδέεται μὲ τὸ θόλο τὸν οὐράνιον. Ἔτσι εἶνε, μὰ τὸ Θεό.»

Ἄλλα ἔξ, ὡς ταῦτα, διηγήματα ἔγραψε, καθὼς προεῖπον, ὁ Λαζαρεβιτς.

Ἐν ἑκάστῳ αὐτῶν εἶνε μικρὸν φιλολογικὸν κόσμημα.

Αὐτὰ δὲν εἶνε μόνον δημιουργήματα τῆς ποιητικῆς φαντασίας,

ἀλλ' ἀποτελέσματα ἀκριβοῦς παρητηρήσεως, σοβαρᾶς σπουδῆς, βαθείας ψυχολογικῆς ἀναλύσεως.

Ὁ Λαζάρεβιτς δὲν ἔχει ἀνάγκην ἐκτάκτων ρωμαντικῶν ὑποθέσεων καὶ χαρακτήρων· αὐτὸς ἀπτεται τῆς πλήρους ζωῆς τοῦ λαοῦ· γνωρίζει νὰ κρατῆ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστου διὰ τῆς καλλιτεχνικῆς γραφῆς, διὰ τῆς λεπτῆς ψυχολογικῆς ἐξηγήσεως πασῶν τῶν κινήσεων τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, καὶ τὸ ὅλον εἶνε διωφασμένον διὰ συμπαθοῦς λεπτοῦ συναισθήματος. Αἱ εἰκόνες αὐτοῦ δὲν εἶνε μόνον φωτογραφίαι τοῦ βίου πισταὶ ἀλλ' ἄψυχοι, ἀλλὰ εἶνε δαιμονίου ζωγράφου ἀπεικάσματα, ἐν τοῖς ὁποίοις εὐρίσκεται ὄχι μόνον ἡ ὁμοιογραφία, ἀλλὰ καὶ ἡ ζωὴ ἢ ψυχικὴ τοῦ πρωτοτύπου.

Ὁ Λαζάρεβιτς εἶνε πραγματιστῆς ἐν τῇ καλλιτέρᾳ τῆς λέξεως σημασίᾳ. Ὅχι μόνον δὲν ἐκλέγει προστύχους ὑποθέσεις, ἀλλὰ καὶ μετ' εὐλαθείας ἐκτρέπεται τῆς ὁδοῦ αὐτῶν. Οἱ ἐθνικοὶ αὐτοῦ τύποι εἶνε ἀνθρωποὶ εὐχάριστοι, τοὺς ὁποίους εἰσέτι δὲν ἤρξατο νὰ διαβιβρώσῃ τὸ διεφθαρμένον τοῦ αἰῶνος πνεῦμα. Αὐτοὶ εἶνε κεκαλυμμένοι ὑπὸ ἀληθῶς ποιητικῆς ἀτμοσφαιράς¹.

Εἰς τὸ διήγημα, τὸ ὁποῖον ἀνεκοίνωσα ὑμῖν πρῶτον, ὁ ποιητῆς ἀνῆλθεν εἰς τὸ ὕψος τῆς ποιήσεως τῆς δραματικῆς. Ὅποῖον κόσμημα πολυτελές εἶνε ἡ μικρὰ ἐκείνη σκηνὴ ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ ἀνὴρ κατὰ πρῶτον γνωρίζει ὁποῖαν ἔχει γυναῖκα, ἐν ἣ ἡ γυνὴ συμφιλιῶνει τὸν σύζυγον αὐτῆς πρὸς τε σύμπαντα τὸν κόσμον καὶ πρὸς ἑαυτόν, καὶ σώζει αὐτὸν ἀπὸ τῆς αὐτοκτονίας².

Ἡ διαγραφή τοῦ χαρακτήρος τοῦ Μήτρου εἶνε ψυχολογικὴ μικροσκοπήσις. Ἐν τῇ ψυχολογίᾳ κεῖται τὸ θέλημα καὶ ἡ σημασία πάντων τῶν διηγημάτων τοῦ Λαζάρεβιτς. Καὶ ἐκεῖ, ἐνθα περιγράφει ἀντικείμενα ψυχῆς ἐστερημένα, φαίνεται ὡσάν νὰ ἐμπνέῃ εἰς αὐτὰ τοιαύτην, καὶ πάλιν οὐδὲν ἄλλο ἔπραξεν ἢ περιέγραψεν αὐτὰ ὅπως εἰς τὴν ποιητικὴν αὐτοῦ ψυχὴν ἐνεφανίζοντο. Τὰ διηγήματα αὐτὰ εἶνε συγκεκριμένα διδάγματα διὰ τὴν ἐπιστήμην τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. «Ἐγὼ, λέγει ὁ διδάκτωρ *Milav Sábics*³ — δὲν γνωρίζω τὴν φιλολογίαν ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἐφ' ὅσον αὐτὴν γνωρίζω, τὸ ψυχολογικὸν διήγημα ἔφθασεν εἰς τὴν ἀκμὴν αὐτοῦ διὰ τοῦ Τουργένιεφ καὶ τοῦ Μπρέτ Χάρτ. Παρατάττω δὲ εἰς αὐτοὺς μετὰ πεποιοῦσέως ἀσαλεύτου καὶ τὸν Λαζάρεβιτς.»

¹ La Revue de l'Orient, 1886, N° 28.

² Desiderius (Janko Ibler), I. c.

³ Dr Milan Savitj, Letopis Matice srpske, 1886, III sv.

Ἐν τοῖς διηγήμασιν αὐτοῖς—λέγει ὁ συνάδελφος τοῦ Λαζάρεβιτς, ὁ ποιητῆς *Παῦλος Μάρκοβιτς Ἀδάμοβ*¹ — ἡ σοβαρὰ σπουδὴ τοῦ βίου ὀλοκλήρου λαοῦ συνεζεύχθη μετὰ τῆς ποιήσεως καὶ ἐγέννησαν τὸ ἰδεῶδες τῆς ἀληθείας. Τὰ πρόσωπα, περὶ ὧν διηγῆται, δὲν εἶνε νευρόσπαστα, διὰ τῶν ὁποίων ὁ ποιητῆς ποιεῖ ὅ,τι θέλει, ἀλλ' εἶνε ἀνθρωποὶ ζῶντες, πεπρικοισμένοι διὰ σαρκός, δι' αἵματος, δι' ὀστών, διὰ καλῆς μορφῆς, καὶ διὰ ψυχῆς ἀνθρωπίνης· καὶ τούτου ἕνεκα τὰ διηγήματα αὐτοῦ ἔχουσιν ἰσχυρὰν ἐπίδρασιν.

«Πᾶν ἀληθές ποιητικὸν δημιούργημα, πᾶς ἀνδριάς ἐκ ψυχροῦ μαρμαροῦ ἢ χαλκοῦ, πᾶσα εἰκὼν ζωγράφου ἀξίου τοῦ ὀνόματος, πᾶσα παράστασις ἠθοποιοῦ, πᾶν ἄσμα τοῦ ἀοιδοῦ, πρέπει νὰ μετέχῃ ψυχῆς, ἐὰν θέλωσι νὰ εἶνε ἀληθῆ καλλιτεχνήματα. Ὅταν τὰ κοινὰ ταῦτα ἀνθρωπικὰ στοιχεῖα συνυφανθῶσι μετὰ τοῦ στοιχείου τοῦ ἐθνικοῦ, κατὰ τρόπον ὥστε, νὰ μὴ δύνανται νὰ διακριθῶσιν ἐκείνα ἀπὸ τούτου τότε χαίρει πᾶν τέκνον τοῦ ἔθνους αὐτοῦ καὶ λογίζεται μέλος ἰσότιμον συμπάσης τῆς ἀνθρωπότητος. Τὸ κάλλιστον, ὅπερ βλέπει ἐν τῇ εἰκόνι ταύτῃ, ἀναγράφει εἰς τὸ ἔθνος αὐτοῦ ὡς ιδιότητα τούτου. Δὲν δυνάμεθα νὰ ψέξωμεν διὰ τοῦτο αὐτόν, ὅταν συλλογισθῶμεν πόσον εὐεργετικῶς τὸ τοιοῦτον ἐπίδραξ εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους. Ἡ καλλιτεχνία καὶ ἡ ποίησις πρέπει πάντοτε νὰ ἐργασθῶσι κατ' αὐτὴν τὴν διεύθυνσιν. Διὰ τὰ ἔθνη τὰ μικρὰ, τὸ τοιοῦτον ἔχει ἐν προσέτι καλόν: ἐμπνέει θάρρος καὶ ἐγκαρτέρησιν διὰ τὸν μέγαν καὶ δεινὸν ἀγῶνα.»

Βλάδαν Γεώργεβιτς.

Περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ Λαζάρου Κ. Λαζάρεβιτς ἐδημοσίευσαν ἐν τῷ 105 τεύχει τοῦ περιοδικοῦ «Ὁτάδζβινα» 1891:

Δρ. Βλάδαν Γεώργεβιτς. I. Ἐπιτάφιον λόγον.

II. Τὸν ἱατρὸν Λάζαρον Κ. Λαζάρεβιτς.

III. Τὸν ποιητὴν Λάζαρον Κ. Λαζάρεβιτς.

Δρ. *Milav Tóbánovics*. Ἐπιτάφιον λόγον.

Δρ. *Tóbar Δζούριτς*. Ἐπιτάφιον λόγον.

Γάρκο Ἰμπλερ. Βελιγραδινὰς φιλολογικὰς μελέτας, ἐν τῇ ἐπιφυλλίδι τῶν «Narodne Novine» 1883, ἀριθ. 218—223.

Τὸ βοεμικὸν φιλολογικὸν φῶλλον «Koleda» ἐδημοσίευσεν τὴν βοεμικὴν μετὰ-

¹ Strazilovo, 1886, N° 34.

φρασιν ενός, και τὸ βοεμικὸν περιοδικὸν «Ruch» ἄλλου διηγήματος τοῦ Λαζάρεβιτς.

Τὸ γαλλικὸν φύλλον «La revue de l'Orient» ἐδημοσίευσεν γαλλιστὶ τὸ διήγημα τὸ ἐπιγραφόμενον «Εἰς καλὴν ὥραν οἱ κλέφται».

Δρ. *Milav* Σάβιτς ἔγραψε περὶ τῶν πρώτων ἑξ διηγημάτων τοῦ Λαζάρεβιτς εἰς τὸ περιοδικὸν «Letopis Matice srpske» 1889, III.

Παῦλος Μάρκοβιτς Ἀδάμοβ, περὶ τῶν διηγημάτων τοῦ Λαζάρεβιτς, εἰς τὸ φιλολογικὸν φύλλον «Strazilovo», 1886, ἀριθ. 39.

Ἡ ρωσικὴ ἐφημερὶς «Russkija Vjedomosti» 1887, ἀριθ. 117 ἔχει ἐπιφυλλὸν περὶ τῆς ρωσικῆς μεταφράσεως τοῦ διηγήματος «Ἡ εἰκὼν τοῦ σχολείου».

Ἐν τῷ κροατικῷ φιλολογικῷ φύλλῳ *Knjizevna smotra* 1887, ἀριθ. 1, εὐρίσκειται ἀνώνυμος μελέτη περὶ τῶν ἔργων τοῦ Λαζάρεβιτς.

Τὸ γερμανικὸν φιλολογικὸν φύλλον «An der schönen blauen Donau» ἐδημοσίευσεν τὴν γερμανικὴν μετάφρασιν τοῦ «Σ' τὸ πηγάδι».

Δρ. *Μίλιβοϊ Σχρέπελ* ἐδημοσίευσεν μεγάλην λαμπρὰν μελέτην «Οἱ νεώτατοι σέρβαι διηγηματογράφοι: I. Λάζαρος Κ. Λαζάρεβιτς» εἰς τὸ κροατικὸν φιλολογικὸν φύλλον «Vienac», 1887, ἀριθ. 6, 7, 8 καὶ 9.

Σ. Μπιελόνοβιτς, περὶ τῶν διηγημάτων τοῦ Λαζάρεβιτς—ἐν τῇ σερβικῇ ἐφημερίδι τῆς Δαλαματίας «Srpski List», 1887, ἀριθ. 21.

Ἡ ρωσικὴ ἐφημερὶς «Grazdanin» 1888 ἐδημοσίευσεν ἐν παραρτήματι τὴν ρωσικὴν μετάφρασιν τοῦ διηγήματος «Εἰς καλὴν ὥραν οἱ κλέφται».

Τὸ γερμανικὸν φύλλον «Das Magazin für die Literatur des Inn- und Auslandes. Wochenschrift der Weltliteratur», 1889, ἐδημοσίευσεν τὴν γερμανικὴν μετάφρασιν τοῦ «Πρώτη φορά μετὸν πατέρα εἰς τὸν ὄρθρον».

Α. *Σχαράποβ* μετέφρασεν εἰς τὴν ρωσικὴν δύο τῶν διηγημάτων τοῦ Λαζάρεβιτς εἰς τὸ ρωσικὸν περιοδικὸν «Russki Vjestnik» 1889.

Καὶ τὸ σπουδαιότερον ρωσικὸν περιοδικὸν «Vjestnik Evrope» ἐδημοσίευσεν τὸ «Πρώτην φοράν μετὸν πατέρα εἰς τὸν ὄρθρον».

Ἡ σερβικὴ ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν, ἐν τῇ ἐπιστήμῳ συνεδριάσει αὐτῆς, τὴν 26 Ἰουνίου 1890, ἐβράβευσε τὸ τελευταῖον διήγημα τοῦ Λαζάρεβιτς, τὸ ὁποῖον ἐπιγράφεται «Αὐτὸς ἔξυρει ὄλα» κατόπιν ἐκτιμήσεων τῶν ἀκαδημαϊκῶν: *Σβέτισλαβ Βούλοβιτς* καὶ *Μίλαν Ἰοβάνοβιτς*, αἱ ὁποῖαι ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως» 1890, ἀριθ. 152—158.

Σ. Διευθ. Παρνασσῶν. Ἡ ἀνακοίνωσις αὕτη τοῦ κ. Βλάδαν Γεώργεβιτς, πρέσβως τῆς Σερβίας ἐν Ἀθήναις, ἀνεγνώσθη τὴν 1 Μαρτίου ἐν τῷ Συλλόγῳ Παρνασσῶν, παρισταμένης τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας καὶ πολυαριθμοῦ καὶ ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου, ἐνθουσιωδῶς χειροκροτήσαντος τὸν ῥήτορα. Εὐτυχεῖς λογιζόμεθα δυνάμενοι νὰ παράσχωμεν τοῖς ἀναγνώσταις τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ τὸ γλαφυρὸν τοῦτο ἔργον, δι' οὗ ὁ ἐπιφανὴς ξένος λόγιος κατέστησε γνωστὸν εἰς τὸ ἑλληνικὸν δημόσιον ἕνα τῶν ἐπισημοτάτων συγγραφέων τῆς συμπαθοῦς ἡμῖν πατρίδος του, ἅμα δὲ καὶ τὴν ἰδίαν δεξιότητα καὶ τὴν χάριν, μεθ' ἧς χειρίζεται τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν.

ΥΠΟ ΤΗΝ ΣΚΙΑΝ ΤΩΝ ΦΟΙΝΙΚΩΝ

Τῷ φίλῳ Γ. Ἀργυροπούλῳ. Εἰς Σοφίαν.

Α'

Τὸν Ἀδριανὸν Καρμέλον τὸν ἐγνώρισα ἐν Βαγδάτῃ ἡμέραν τινα τῆς ἀνοιξέως παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Τίγρητος. Ὁ ποταμὸς ὀλίγον ἔτι κατεπλημμύρει τὴν πόλιν, οἱ κάτοικοι περίτρομοι ἔβλεπον τὸ ὄρητικὸν αὐτοῦ ρεῦμα ὑψούμενον, ἕκαστος δὲ ἐξέφραζε τὴν γνώμην του περὶ τῶν ληπτέων σωτηρίων μέτρων. Ὁ Ἀδριανὸς μόνος ἐβύθιζεν ἀπαθῶς τὸ μελαγχολικὸν αὐτοῦ βλέμμα ἐντὸς τῶν βαθυρρόων κυμάτων, ἔλεγε δὲ μετ' ἀδιαφορίας πρὸς τὸν φίλον ὅστις μετὸν ἐσύστησε:

— Τί σημαίνει ἂν καταποντισθῶμεν ἐν τῇ πλημμύρᾳ; Ἀπαλώτερον καὶ δροσερώτερον σάββανον τοῦ ρεύματος τούτου δὲν θὰ εὐρωμεν πουθενά.

Ἡ φράσις αὕτη συνοδευθεῖσα μετὰ μειδιάμα μελαγχολικὸν ἤρκεσε διὰ νὰ γίνωμεν φίλοι. Καὶ τοῦ μὲν Τίγρητος ἡ ὄρμη καὶ τὰ ὕδατα βαθμηδὸν ὀλιγώστευσαν, ἐπερίσσευσεν ὅμως κατ' ἀντίθεσιν ἡ φιλία ἡ συνδέσασα τότε ἡμᾶς.

Ἴδου ἡ εἰκὼν τοῦ Ἀδριανοῦ:

Ἵψηλός, μελαγχροινός, τριακονταετῆς περίπου. Στάσις ἀρρενωπῆ, ἔκφρασις ἔλκυστικὴ, μειδιάμα σπάνιον ἀλλ' ἠδύτατον. Μέτωπον εὐρὺ προδίδον φαντασίαν καὶ ἐμβρίθειαν, ἐλαφρῶς διηυλακωμένον ὑπὸ νεογεννήτων ρυτίδων. Ὄφθαλμοι ὄνειροπόλοι, χρώματος πρασινωποῦ, βεβουθισμένοι εἰς τὰς κόγχας των καὶ ἀντικατοπτρίζοντες τὴν ψυχικὴν ταραχὴν ἐκάστης στιγμῆς. Ρίς εὐθεία, ὀλίγον γρυπῆ, ἐμφαίνουσα τὴν εὐστάθειαν τοῦ χαρακτῆρος. Στόμα κανονικόν, κοσμούμενον ὑπὸ ἀβρῶν καὶ ροδαλῶν χειλέων κρυπτόντων τὴν δίψαν τοῦ φιλήματος, ὑπὸ μέτριον καὶ εὐμορφον μύστακα. Γένειον βραχύ, κωνικόν, δασύτριχον. Ἐν ὀλίγαις λέξεσι φυσιογνωμία συμπαθῆς, τύπος οὐχὶ τυχαῖος, πρόσωπον προξενοῦν ἐντύπωσιν. Ὅλα δὲ αὐτὰ τὰ ὑπερήφανα χαρακτηριστικὰ ἐστηρίζοντο ἐφ' ἐνὸς εὐρώστου σώματος, ὅπως εἰς τὰ μαρμαρίνα ὑπόβαθρα τῆς ἀρχαιότητος ἐποθετοῦντο, λόγῳ καλλιτεχνικῆς ἐπιδείξεως, τὰ ἀμίμητα ἑλληνικὰ ἀγάλματα.

Κατήγετο, ὡς ἔλεγεν, ἐκ μικρᾶς νήσου τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἀλλ' ἀνετράφη καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Κωνσταντινουπόλει. Εἶχεν ἐκ φύσεως ἄπειρον κλίσην πρὸς τὴν φιλολογίαν, τὰς ὠραίας τέχνας, τὴν ποίησιν. Κατ' ἀρχὰς ἐπεθύμει νὰ ἀναδειχθῆ, νὰ ἐκτιμηθῆ, νὰ δοξασθῆ. Βραδύτερον ὅμως ὁ πόθος περιωρίσθη εἰς τὴν πραγματοποίησιν ἐνὸς ὀνείρου του, νὰ καταστῆ δηλονότι ἐπάξιος κόρης τὴν ὅποιαν συνήτησεν ἐν τῷ βίῳ του. Ἐπολέμησεν, ὡς ἔλεγε, πρὸς μυρίους ἐχθρούς, ἐπάλαισε πρὸς πλείστας δυσχερείας, ἐξώδευσε τὰς νεανικὰς του δυνάμεις κατ' ἀπείρων προσκομιμάτων, οὐδὲν κατώρθωσεν. Ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ ἦτις συχνάκις κατελάμβανεν αὐτόν, ὁ ἀνδρικός χαρακτήρ του ἐξανίστατο σαρκαστικῶς ὡς ἂν ἐμυκτήριζε τὴν ἀδυναμίαν του. Ἡ βράσανος τοῦ Ταντάλου ἦτο τίποτε ἀπέναντι τῆς ἰδικῆς του βρασάνου. Καὶ ὅμως ἐξηκολούθει προσπαθῶν, ἐνεργῶν, ἐπιμένων.

Ἡμέραν τινὰ ὁ ἀντιπρόσωπος ἐμπορικοῦ οἴκου τοῦ Λονδίνου ἐπρότεινεν αὐτῷ τὴν θέσιν λογιστοῦ εἰς τὸ ἐν Βαγδάτῃ κατάστημά των. Ὡς ὁ πνιγόμενος ἐν τῷ πελάγει συλλαμβάνει τὸ πρῶτον τυχὸν ἀντικείμενον πρὸς σωτηρίαν του, ἐδέχθη μετὰ χαρᾶς καὶ ἐκίνησε πλήρης ἐλπίδων διὰ τὴν πρωτεύουσαν τῶν καλιφῶν.

Πρὶν ἢ ἀναχωρήσῃ παρεκάλεσε μίαν ἐξαδέλφην του, νεωστὶ ὑπανδρευθεῖσαν ἐν Κωνσταντινουπόλει, νὰ τῷ γράφῃ ἐνίοτε περὶ τῶν γνωστῶν προσώπων καὶ οἰκογενειῶν, ἠλπίζε δὲ οὕτω νὰ εἶνε ἐνήμερος τῶν συμβαινόντων περὶ τὸ ἐνδιαφέρον αὐτὸν πρόσωπον.

Ὅταν παρῆλθεν ἡ πρώτη ὄρμη τῆς γνωριμίας του μετὰ τὸν νέον τόπον, ὁ Ἀδριανὸς ἐβυθίσθη καὶ πάλιν ἐν τῷ πελάγει τῶν μαύρων του σκέψεων. Τί ἐζήτηε αὐτὸς εἰς τὴν ἀπωτάτην ταύτην χώραν, τὴν μακρὰν τῆς φήμης καὶ τῆς δόξης, τὴν ἀγνωστον, τὴν ἀπόκεντρον; Τί ἤθελεν εἰς τὴν Βαγδάτην, ὅπου ἡ νεότης του θὰ ἐμαραίνετο προῶρως καὶ ὅπου ἐπὶ τέλους θὰ ἠυτοκτόνει ἠθικῶς ἡ ὀργῶσα διάνοιά του; Ὅπως ἡ σκωρία ἀρχίζει βαθμηδὸν νὰ καλύπτῃ τὸν ἐν τῇ ὑγασίᾳ θεμιμένον σίδηρον, οὕτω καὶ ἡ νοσταλγία κατελάμβανεν ὀσημέραι τὸν Ἀδριανὸν μηχανικῶς ἐκτελῶν τὸ καθήκον του, ὡς μόνην αὐτοῦ παρηγορίαν εὑρίσκε τὰς ἐπιστολάς τῆς ἐξαδέλφης του καὶ μενονωμένην τινὰ τοποθεσίαν παρὰ τὸν ποταμὸν, ὅπου συνήθως μεταβαίνων τὴν ἐσπέραν ἀνεπαύετο περιστοιχούμενος ἀπὸ τὰς ὀνειροπολήσεις του. Ἐκεῖ συχνάκις εὑρίσκον αὐτόν καὶ ἐγὼ, στηρίζοντα τὴν ράχιν του ἐπὶ τοῦ κορμοῦ γηραιοῦ φοίνικος καὶ ἀτενίζοντα ἀορίστως ἢ τὸν γλαυκὸν καὶ διαυγῆ ὀρίζοντα, ἢ τὰς διακυμάνσεις τοῦ Τιγρητος, ἐν τῷ ὀποιῷ ἐκλύμβων ζωηροὶ ἀραβόπαιδες.

Βαθμηδὸν ἡ τοποθεσία αὕτη κατέστη τὸ μέρος τῶν τακτικῶν μας

συνεντεύξεων. Ὅσακις ὁ Ἀδριανὸς ἔλειπεν ἐκ τοῦ γραφείου του, οἱ ὑπάλληλοι ἐγνώριζον κάλλιστα ὅτι θὰ εὑρίσκον αὐτὸν ἐκεῖ. Ἐγὼ δὲ συχνάκις μετέβαινον «ὑπὸ τὴν σκίαν τῶν φοινίκων» καὶ ἐκεῖ διηρχόμεθα εὐαρέστους τινὰς ὥρας, λησμονοῦντες ὅτι ἀπέχουμεν μῆνας ὀλοκλήρους τοῦ πολιτισμένου κόσμου, χιλιάδας λευγῶν τῆς ποθητῆς Εὐρώπης καὶ ἑκατομμύριον λεπτῶν ἀπὸ τοῦ τόπου τῶν ὀνείρων μας.

Τὸ μέρος ὅπερ ἔλαβε τὴν προσωνομίαν «ὑπὸ τὴν σκίαν τῶν φοινίκων» ἦτο ρωμαντικώτατον. Δασύλλιον ἐκ τριάκοντα περίπου ὑψικαρήνων δένδρων ἀποτελούντων κυκλικὸν καὶ βαθύσκιον ἀναπαυτήριον. Ἀναμέσον τῶν φοινικοδένδρων τὰ βαθυπράσινα ἐσπεριδοειδῆ ἀνέδιδον τὰς μεθυστικὰς αὐτῶν εὐωδίας. Ἐνώπιον τῶν ἀστεροειδῶν αὐτῶν ἀνθέων κατὰ τὴν ἀνοιξιν ἢ τῶν κρεμαμένων χρυσομήλων κατὰ τὸ φθινόπωρον ἐλησμονεῖ τις τὰς λύπας του καὶ ἀναπολῶν ἐποχὰς παρελθούσας, ἐνόμιζεν ὅτι ἦτο ἥρως παραμυθίου τῆς Χαλιμας. Ὅταν ὁ ἥλιος ἔδυνεν, αἱ ἀντανακλώσαι αὐτοῦ ἀκτῖνες κατεχρύσιζον καὶ τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ καὶ τὰ θυσανωτὰ τῶν φοινίκων φυλλώματα, τότε δὲ ὁ κύκλος ἐκείνος τῶν δένδρων ἀπεικόνιζεν ὡς διὰ γοητείας ἐν τῶν μυθολογικῶν ἐκείνων κρησφυγέτων, ἅτινα περιέκλειον τὴν ὠραιότεραν τοῦ κόσμου καλλονήν, περιμένουσαν ἀνυπομόνως τὸν ἥρωα τοῦ μύθου ἵνα ἀπαγάγῃ ἐκεῖθεν αὐτήν.

Δὲν ἐχρειάσθη πολὺς καιρὸς διὰ νὰ συνδεθῶ στενωῶς μετὰ τοῦ Ἀδριανοῦ. Ἐν τῇ ξενιτείᾳ καὶ τῇ στερήσει τὰ αἰσθήματα εἶνε ταχύτερα καὶ ὀρμητικώτερα. Ἐνῶ δέ, ὡς μοι ἔλεγε, καὶ ἡ ἐξαδέλφη του αὐτῇ ἀκόμη ἠγνοεῖ τὸν ἔρωτά του, ἐξεμυστηρεῦθη ὅμως αὐτὸν εἰς ἐμὲ μετὰ τῆς μεγαλειτέρας εἰλικρινείας.

— Ἄ! φίλε μου, μοι ἔλεγεν. Εἶνε κρίμα νὰ γεννηθῆ τις ποιητὴς καὶ νὰ καταπτήσῃ ἐξ ἀνάγκης καταστιχογράφος. Εἰς τὴν ἡλικίαν εἰς ἣν εὑρίσκομαι εἶμαι ἀκόμη τίποτε καὶ ὅμως ἔχω ἐξοδεύσει τὸ ἥμισυ τοῦ βίου μου. Ἐνόσω δὲν ἐγνώριζον τὰς πικρίας τοῦ κόσμου ἐκ τοῦ συστάδην, ἐφантаζόμενον αὐτὸν ὡς παράδεισον εὐανθῆ καὶ καταπράσινον. Ὄνειρευόμην πάντοτε ρόδα καὶ ἴα περὶ ἐμὲ, φήμην καὶ δόξαν περιφανῆ καὶ κατέληγον ἐντὸς μιᾶς περιποθήτου ἀγκάλης, ἥτις θὰ συνεμερίζετο μετ' ἐμοῦ τὰ ἀγαθὰ τῆς ὑψηλίου. Ἐπλεον ἐντὸς ὠκεανοῦ χαρίτων καὶ ἐνέκρυπτον ἐν ἐμοὶ ὡς ὁ ἰδιοτελέστατος φιλάργυρος θησαυροῦς αἰσθημάτων καὶ τρυφερότητος, οὗς ἤθελον νὰ καταθέσω ἀθίκτους πρὸ τῶν ποδῶν τῆς φίλης μου. Ὅπως οἱ πλείστοι ἔφηθοι, διέβλεπον καὶ ἐγὼ μετὰ ὅμματα τῆς ψυχῆς τὸ ἰδανικὸν ἐκεῖνο πλάσμα, ὅπερ ἔμελλε νὰ καταστῆ σύντροφος τοῦ βίου μου. Προεξώφλουν διὰ τῆς φαντασίας μου τὰς τρυ-

φερωτέρας θωπείας, τὰς θερμότερας περιπτύξεις, τὰ μᾶλλον διάπυρα φιλήματα. Ἦθελον αὐτὴν ὠραίαν, νοήμονα, αἰσθηματικὴν, ἀφελῆ, φιλοπαίγμονα, μεγαλόκαρδον. Γνωρίζεις πόσον δυσκόλως εὐρίσκεται τὸ ἰδανικὸν ἐνός ποιητοῦ ἐν τῇ πραγματικότητι. Ὅσακις ἐνόμιζον ὅτι ἀπὴντων αὐτὴν ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς δεῖνα ἢ τῆς τάδε, δὲν ἤργουν δυστυχῶς ν' ἀπογοητευθῶ. Φρονεῖς βεβαίως ὅπως καὶ ἐγὼ ὅτι τοιαῦται κόραι εὐρίσκονται ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ λεγομένη τάξει; καὶ ὅμως δὲν εἶνε πάντοτε ἀληθῆς. Ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων αἱ πλεῖσται τῶν νεανίδων τούτων ἐπιθυμοῦσι δι' ἐραστὴν καὶ σύζυγον, διπλωμάτην, δημόσιον ὑπάλληλον, ἢ τραπεζίτην· σύζυγον δηλαδὴ διὰ τὸν τύπον μόνον· εἶδος εἰσιτηρίου διὰ τὴν ἄγνωστον εἰσέτι αὐταῖς κοινωνίαν. Τὸ αἶσθημα, τὴν εὐφυΐαν, τὰς γνώσεις καὶ τὴν ἀρετὴν, τὰ θεωροῦσι καλὰ διὰ τοὺς ταπεινοὺς μόνον διδασκάλους, οἵτινες κερδίζουν κατὰ μῆνα μὲν ὅσα ἐξαρκοῦσι διὰ τὴν τροφήν καὶ ἐνδυμασίαν των. Ἡ μεσαία πάλιν τάξις, ὦ! αὐτὴ εἶνε ἐνίοτε ἀλαζονεστέρα. Καὶ ὅμως παντοῦ, ὡς εἶπον, ὑπάρχουσιν ἐξαιρέσεις. Ἴδου δὲ καὶ ἡ ἰδικὴ μου ἐξαιρέσις.

Εἶνε κόρη ἐμπόρου εὐκαταστάτου. Ἐλαβε τὴν δέουσαν οἰκιακὴν ἀνατροφὴν μετὰ τῆς ὁποίας συνενόνει τὴν χάριν, τὴν καλλονὴν καὶ τὸ πνεῦμα. Φαντάσου, φίλε μου, τὸ πρόσωπον μιᾶς θεᾶς, ὡς ἂν θὰ ἐφαντάζοντο αὐτὴν οἱ πρόγονοί μας. Κόμην λεπτὴν, πλουσίαν, ἀπαλὴν, πάγχιρσον. Ὁφθαλμοὺς στιλπνοὺς ὡς τὸ μαῦρον βελουδόν, ἡδυπαθεστάτους ἄμα καὶ ἀκτινοβόλους, ὀφθαλμοὺς οἵτινες νομίζεις ὅτι θὰ ἐξήρχοντο τῶν κοιλωμάτων αὐτῶν, ἂν δὲν περιώριζον αὐτοὺς ὡς πυκνὸν περιφραγμα ἐλικοειδεῖς καὶ μακρὰι βλεφαρίδες. Ρῖνα εὐθεῖαν καὶ λεπτὴν ὡς τὴν ρῖνα τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου. Στόμα καταπόρφυρον, διανοιγόμενον ὡς τὸ ἄνθος μιᾶς ροιᾶς, μειδιῶν χαριέστατα καὶ ὑποδεικνύον κανονικοὺς καὶ παλλεύκουσ ὀδόντας. Δέρμα δέ, ὦ! δέρμα, ἐξ ἐκείνων ὑπὸ τὰ ὁποῖα διαρρέει μαγνητικὸν τι ρευστόν, ἐφελκύν σε ὡς ὁ μαγνήτης τὴν λεπτὴν καρρίδα. Τὸ παράστημα αὐτῆς θὰ ἐζήλευον αἱ ἡγεμονίδες τῆς ἀρχαιότητος, τὸ δὲ πνεῦμά της αἱ Κυραὶ τῆς αὐλῆς Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ' ὀνομάζεται... ἀλλὰ τί σὲ χρειάζεται τὸ ὄνομά της, ἀφοῦ ἴσως ὀφείλω νὰ ἀπελπισθῶ παντελῶς ἐξ αὐτῆς;

— ὦ! ὄχι· ἐννοῶ νὰ μὲ τὸ εἰπῆς. Δὲν μὲ ἀρέσκει ποτὲ νὰ προσκυνῶ εἰκόνα τινά, χωρὶς νὰ γνωρίζω εἰς ποίαν ἀγίαν ἀνήκει. Λοιπὸν;

— Λοιπὸν ὀνομάζεται Πολύμνια. Τὴν ἐγνώρισα τυχαίως ἐν τῷ Βοσπόρῳ, ὅπου εἶχον μεταβῆ, συνοδεύων τὴν ἐξαδέλφην μου καὶ τὸν σύζυγόν της. Κατοικεῖ ἐν Νεοχωρίῳ, τὸ μαγευτικὸν ἐκεῖνο προάστειον, τὸ ὁποῖον βεβαίως γνωρίζεις καλλίτερον ἐμοῦ. Ἐπεριπατήσαμεν μίαν ὄλην

ἑσπέραν μὲ πανσέληνον ἐπὶ τῆς προκυμαίας τοῦ Καλενδέρ, συνδιαλεγόμενοι περὶ διαφορῶν ἀντικειμένων καὶ συμφωνοῦντες καθ' ὅλα. Ἀντηλλάξαμεν ποιητικὰς τινὰς σκέψεις, μετεδώκαμεν ἀλλήλοις τὰς ἰδέας μας, ὅτε δὲ ἐξηντλήθημεν ὀμιλοῦντες, ἐρρεμβάζομεν, ἀκρῶμενοι τοῦ ἡδέος φλοίσθου τοῦ Βοσπορείου ρεύματος· οὐδέποτε ἐπὶ ζωῆς μου ἤσθάνθη τὴν καρδίαν μου τόσον πεπληρωμένην, τὸν κόσμον τόσον εὐδαίμονα, τὴν ζωὴν τόσον ποθητὴν. Ὅταν ἀπεχωρίσθημεν ἐνόμιζον, ὅτι ἀφῆκα πλεσίον της τὴν καρδίαν μου καὶ ὅτι ἔλαβον παρ' αὐτῆς μέρος τῆς ἰδικῆς της..

Ἐκτοτε τὴν εἶδον τρίς. Μετὰ τοῦ πατρός της ἀντηλλάξα λέξεις τινὰς συνήθεις, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν ἐνόησα ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἀγαπᾷ μόνον τοὺς λογαριασμοὺς, τὰ κατὰστιχα, τὸ Λαβεῖν καὶ τὸ Δοῦναι. Ἐπιθυμῶ νὰ θησαυρίσῃ χρήματα, παραμελεῖ τὸν θησαυρὸν ὃν ἐδώρησεν αὐτῷ ὁ Θεός. Λόγου γενομένου περὶ νέων τινῶν τῆς ἐποχῆς, μοὶ ἐπήνεσε πολὺ δύο τρεῖς πλουσιόπαιδας, δούς μοι ἐν εἴδει φιλικῆς συμβουλῆς τὴν πασιγνωστον ἰδέαν νὰ κερδήσω χρήματα. Ἡ ζωὴ κατήντησε δύσκολος τὴν σήμερον—μοὶ εἶπε—καὶ εἶνε ἀνάγκη ἢ νὰ εὔρη τις πατρικὴν περιουσίαν, ἢ νὰ σχηματίσῃ τοιαύτην, ἄλλως κινδυνεύει νὰ μείνῃ εἰς τοὺς πέντε δρόμους. Ἐγὼ αὐτός, προσέθηκεν, ἂν δὲν ἐσχημάτιζον κεφάλαιον, οὐδέποτε θὰ ἐνυμφεύομην, καὶ τὴν κόρην μου δὲν θὰ θυσιάσω ὑπ' οὐδένα ὄρον, ἂν ὁ ζητήσας αὐτὴν δὲν ἔχη τοῦλάχιστον κεφάλαιον ἑκατὸν χιλιάδων φράγκων.

Ἐννοεῖς πόσον οἱ λόγοι οὗτοι μὲ ἐπίκραναν. Κεφάλαιον ἑκατὸν χιλιάδων φράγκων! Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος αὐτός, κατ' ἐμέ, παρεφρόνει. Ποῖος εἶνε ὁ ἔμμισθος νέος ὅστις, δι' ἐντίμων κερδῶν, κατορθώνει ἐν τῇ νεότητί του ν' ἀποκτήσῃ τοιοῦτο ποσόν; Ὁ τίμιος ἄνθρωπος σπανίως μὲν πεινᾷ, ἀλλὰ καὶ σπανίως πλουτεῖ. Αἱ περὶ πλουτισμοῦ ἰδέαι του ἐδείκνυον ἄνθρωπον σκεπτόμενον μόνον περὶ ὑλικοῦ κεφαλαίου καὶ περιφρονοῦντα παντελῶς πᾶσαν ἠθικὴν περιουσίαν. Εἶνε ὡς ἂν μὲ ἔλεγε: Τὴν κόρην μου αὐτὴν τὴν ὁποῖαν φαίνεσαι τόσον ἀρέσκων, προορίζω ἢ δι' ἓνα κληρονόμον ἢ δι' ἓνα... ἄτιμον! Χωρὶς νὰ προσθέσω τι εἰς τὴν ἀμετάκλητον ταύτην λογικὴν, ἀπεσύρθη ἀισθανόμενος τὴν καρδίαν μου συσπειρουμένην, ὅπως ἡ τρυγῶν εἰς τὸ ἄκουσμα κερκυνουῦ. Νὰ ἐξακολουθήσω ποτιζῶν τὸ αἶσθημά μου μὲ ἐλπίδας, νὰ βλέπω αὐτὸ διακλαδιζόμενον, ἴσως δὲ καὶ ἐπεκτεῖνον τὰς ρίζας του ἐπὶ τῆς καρδίας ἐκείνης, μὲ ἐφαίνετο ἄνακτρον κατόπιν τῶν ποταπῶν μὲν ἀλλὰ θετικῶν ἰδεῶν τοῦ πατρός της. Ἄλλως τε ἀμφέβαλλον ἂν καὶ ἐκεῖνη ἤσθάνετό τι πρὸς ἐμέ!... ἴσως μόνον ἐφαίνετο εὐρίσκουσα εὐχαρίστησιν τινὰ συνδιαλεγομένη μετ' ἐμοῦ, ὅπως οἱ ἀναγινώσκοντες τὰ ἔργα ἀγνώστου ἢ

ἀποθαμένου τινός συγγραφέως ! Πολύ προσεπάθησα νὰ τὴν λησμονήσω ἀλλ' ἀδύνατον. Ἐσκέφθην νὰ τὴν καταστήσω κοινωνὸν τῶν αἰσθημάτων μου, νὰ τὴν ἀπαγάγω εἰ δυνατόν μακρὰν, ἀλλὰ τὸ φάσμα τῆς πραγματικότητος μ' ἐπανελάμβανε ἄσπλαγχνος: Εἶσαι πτωχός ! Γνώριζε ὅτι ἡ δυστυχία δολοφονεῖ τὴν ἀρετὴν, ὅπως ἡ διαφθορὰ δηλητηριάζει τὴν ψυχὴν. Ἐταλαντευόμην μεταξύ ὑπάρξεως καὶ ἀπωλείας, ζωῆς καὶ θανάτου. Ποσάκις ἡ ἀνὰ ἀνδρὸς ἰδέα τῆς αὐτοκτονίας μὲ ἤλθε κατὰ νοῦν ! Τὴν ἀπεδίωξα ὅμως μετὰ φρίκης. Εἶπον, πρέπει νὰ γείνηται, πρέπει νὰ πλουτήσω. Ἄγνοεῖς ἴσως, φίλε μου, ὅποσιν δύναιμι καὶ θέλησιν ἐμπνέει τὸ αἶσθημα τοῦ ἔρωτος ! Ἐνόμιζον ὅτι εἶχον πτέρυγας καὶ ὅτι θὰ ἠδυνάμην νὰ ἀνέλθω εἰς τοὺς οὐρανοὺς νὰ συναῶ τοὺς ἀμετρήτους ἀστέρας διὰ νὰ τοὺς ρίψω ἐνώπιον τοῦ πατρὸς τῆς λέγων αὐτῶ: Χόρτασε λίρας χρυσᾶς! Κατόπιν πλείστων ἀνωφελῶν προσπαθειῶν, μοὶ παρουσιάσθη ἐν τέλει ἡ θέσις ἣν κατέχω καὶ τὴν ὁποίαν ἐδέχθην, νομίζων ὅτι δι' αὐτῆς μοὶ ἠνοιγότο αἱ πύλαι τοῦ παραδείσου. Πόσον ὅμως ἠπατώμην! Τρία παρήλθον ἔτη καὶ αἱ μικραὶ μου οἰκονομίαι παρουσιάζουσι μόλις τὸ πεντηκοστὸν τοῦ ὑπὸ τοῦ πατρὸς τῆς ὑποδειχθέντος ποσοῦ. Τὸ πᾶν ὅθεν ἀπώλετο δι' ἐμέ. Ἐκείνη ἀγνοεῖ ἴσως τὸν διάπυρον ἔρωτά μου καὶ ἀμφιβάλλω ἂν ποτε ἀπέτεινε περὶ ἐμοῦ ἐρώτησιν τινα εἰς τὴν ἐξαδέλφην μου, πρὸς ἣν ἐξ ὑπερηφανείας οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἐρώτησιν ἀπευθύνω, τῆς ὁποίας ὅμως τὰς ἐπιστολάς πάντοτε ἀνοίγω μετ' ἀγωνίας· οὐδὲν δυστυχῶς μὲ ἔγραψέ ποτε περὶ αὐτῆς· παροδικῶς μόνον, περιγράφουσά με ἕνα χορὸν, μοὶ ἀνέφερε καὶ τὸ ὄνομά τῆς μετὰ τῶν παρευρεθέντων.

Ἴδού, φίλε μου, ἡ ξηρὰ ἱστορία μου. Ἐν τῇ ἐποχῇ καθ' ἣν ζῶμεν, ἐν τῇ κοινωνίᾳ τὴν ὁποίαν ἀναστρεφόμεθα, αἱ πραγματικαὶ ἀρεταὶ φέρουν ἀπόχρωσιν ἠθικῶν ἐλλείψεων. Ἡ ἀξιοπρέπεια θεωρεῖται ὡς ἀλαζονεία, ἡ εὐκρίνεια ὡς χυδαιότης, ἡ δὲ τιμιότης ὡς βλακεία. Δεικνύεις ἱκανὴν στωϊκότητα εἰς τὰ τοῦ κόσμου καὶ θὰ ἤμην εὐτυχῆς ἂν ἠδύνασο νὰ μοὶ μεταδώσης μέρος αὐτῆς. Ἐχεις φάρμακόν τι διὰ νὰ καταστείλῃς τὰς ἀκατασχέτους ὀρμὰς τῆς καρδίας μου ; Φέρε το. Θὰ τὸ δεχθῶ μετ' εὐγνωμοσύνης καὶ θὰ ὀφείλω χάριτας εἰς τὴν γνωριμίαν μας.

Ἐκ τῆς πυρετώδους ἀφηγήσεως τοῦ Ἀδριανοῦ ἐνόησα ὅτι εἶχον ἀπέναντί μου ἀνθρώπον παραφόρως ἐρωτευμένον. Εἶς τινα μέρη αὐτῆς εὐρισκόν τὴν διαγωγὴν του ἀκατάληπτον, δὲν ἐσυγχώρουν δὲ αὐτῶ τὴν πρωτοφανῆ ὑπερηφάνειαν καὶ ἐπιφύλαξιν του. Τοιοῦτος ἔρωσ ἐπρεπε νὰ ἀνταποκρίνηται πρὸς ἀνάλογον ἔρωτα. Οὐχ ἤττον ἠθέλησα κάπως νὰ τὸν παρηγορήσω.

— Εἰς τοιαύτας περιστάσεις τὸ καλλίτερον φάρμακον εἶνε ὁ χαρὰκτὴρ τοῦ πάσχοντος. Ἄφ' ἐνός μὲν δεικνύεις ὑπερηφάνειαν ἀνεξήγητον καὶ λογικὴν ὀρθοτάτην. Ἄφ' ἑτέρου δὲ ἐξακολουθεῖς νὰ ἀγαπᾶς παράφορως πρόσωπον τὸ ὁποῖον ἀγνοεῖς ἂν ἀνταποκρίνηται. Ἡ ἀπόστασις ἣτις σὲ χωρίζει τοῦ ἀντικειμένου καὶ ὁ χρόνος ὅστις παρήλθεν ἔκτοτε ὄφειλον νὰ σὲ θεραπεύσωσιν ἐξ ὀλοκλήρου.

— Ἄπ' ἐναντίας. Ἡ ἀπόστασις αὕτη μεγεθύνει ἐν τῇ φαντασίᾳ μου τὰ ἀντικείμενα, ὡς ἂν ἡ φαντασία μου ἦτο φακὸς τηλεσκοπίου. Αἰσθάνομαι ἑμαυτὸν πλέον ἐρωτευμένον παρά ποτε, καὶ καθόλου παράδοξον μίαν ἡμέραν νὰ σὲ ἀποχαιρετίσω διὰ νὰ ὑπάγω νὰ τῆς εἶπω ἐξ ἀπροόπτου: Ἴδού ἐγώ· ἔκλεξον τὴν χεῖρά μου ἢ τὴν ζωὴν μου.

— Ὅχι δά! ὅχι δά! Τί μελοδραματικὰ πράγματα εἶνε αὐτά ; Ἐσο πρακτικώτερος. Ἄλλως τε μήπως ἡ κατάστασις αὕτη ἡ ἀπασχολοῦσα ἀενάως τὸ πνεῦμά σου δὲν καθιστᾷ ἤττον πικρὰν τὴν ξενιτείαν ; ἐγὼ στενοχωροῦμαι ἐδῶ φοβερά· δὲν ἔχω τί νὰ σκεφθῶ καὶ τί νὰ ὄνειροπολήσω. Δὲν ἀγαπῶ εἰμὴ τὸ καλὸν φαγοπότι, τὴν εὐθυμίαν, τὸν γέλωτα καὶ τὸν ὕπνον, πράγματα μηδὲν σχετιζόμενα μετὰ τῆς καρδίας, ὀλίγον ἀπασχολοῦντα τὴν κεφαλὴν, ὀδηγοῦντα δὲ μᾶλλον πρὸς τὴν ζωὴν κατὰστασιν ἐνῶ σὺ ἔχεις πλήρη τὴν καρδίαν σου, φαντάζεσαι κόσμον γοητειῶν καὶ ἠδυπαθείας, τὸν βλέπεις, τὸν ψηλαφεῖς καὶ τότε διέρχεσαι ὥρας εὐδαιμονίας. Σὺ ἀγαπᾶς καὶ ἀγαπᾶς τὸ ἰδεωδέστερον πλάσμα, ὅπερ καὶ συνήνησας. Ὅταν δὲ τις ἀγαπᾷ, ζῆ. Ὁφείλεις ὅθεν νὰ εἶσαι ἐν μέρει εὐτυχῆς.

— Πράγματι· εἴμεθα συνήθως πλέον εὐτυχεῖς ὅταν ἐλπίζωμεν ἢ ὅταν ἀπολαμβάνωμεν· ἀλλ' ἡ ἐλπίς αὕτη δὲν δύναται νὰ εἶνε αἰωνία. Γνωρίζεις ὅτι ἐνίοτε διασκεδάζω στιχοῦργων. Ἴδού λοιπὸν ὡς ἀπάντησις εἰς τὴν θεωρίαν σου τὸ τελευταῖόν μου δίστιχον, ὅπερ θὰ φυλάξω ὡς τὸ ἠθικόν μου σύμβολον:

«Εἶνε μὴδὲν τὸ ἀγαπᾶν
Ν' ἀγαπηθῆς εἶνε τὸ πᾶν».

B'

Τὸ μυστήριον τοῦ γάμου ἐτελέσθη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἐν Νεοχωρίῳ. Οἱ νεαροὶ σύζυγοι ἐξῆλθον τῆς Ἐκκλησίας ὄλως συγκεκλιμένοι καὶ συνοδευόμενοι ὑπὸ πλήθους συγγενῶν καὶ φίλων. Ἀπὸ μέρους τῆς νύμφης ἦσαν οἱ γονεῖς αὐτῆς καὶ τινες πλησιέστεροι συγγε-

νεῖς. Ἀπὸ μέρους τοῦ γαμβροῦ ἦσαν ἡ ἐξαδέλφη του μετὰ τοῦ συζύγου της, πολλοὶ δὲ φίλοι, οἱ πλεῖστοι συνομήλικοί του, ζωηροί, εὐθυμοί, ποιηταὶ καὶ αὐτοί. Σκίρτημα χαρᾶς ἐζωγραφήθη εἰς τὸ μελαγχολικὸν τοῦ γαμβροῦ πρόσωπον ὅταν κατὰ τὴν τελετὴν τοῦ μυστηρίου ὁ ἱερεὺς εἶπε τό: «Στέφεται ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ Ἀδριανὸς τὴν δούλην τοῦ Θεοῦ Πολύμνιαν...» καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν ἀμφοτέρων στεφάνους ἐξ ἀνθέων πορτοκαλέας.

Πόσον ὠραία εἶνε ἡ Πολύμνια ἐν τῇ νυμφικῇ αὐτῆς ἐσθῆτι! ὄλαι αἱ συνοδεύουσαι αὐτὴν νεάνιδες εἶνε ὠχραὶ καὶ ἀφανεῖς ὡς τὰ λευκάνθημα ἐνώπιον ρόδου. Ἡ γαμήλιος συνοδεία, ὅλη χαρά, φθάνει μετὰ μικρὸν ἐν τῷ παραθαλασσίῳ οἴκῳ τοῦ πενθεροῦ καταλλήλως διασκευασθέντι. Οὕτως εἶχε συμφωνηθῆ. Ὁ Ἀδριανὸς μετὰ τῆς Πολυμνίας θὰ διήρχετο τὸν μῆνα τοῦ μέλιτος παρὰ τὰς μαγευτικὰς τοῦ Βοσπόρου ἀκτᾶς.

Εἰς πολλὰ ἄλλα πράγματα ἔμεινεν ἐπίσης σύμφωνος ὁ Ἀδριανὸς μετὰ τῶν γονέων τῆς Πολυμνίας. Οὕτως, ἐναντίον τῆς ἐπικρατοῦσης ἐθιμοτυπίας, θὰ ἐτηροῦντο τὰ ἀρχαῖα φαναριωτικὰ ἔθιμα. Θὰ ἐδίδετο γεῦμα εἰς τοὺς προσκεκλημένους, τὸ ὁποῖον θὰ διεδέχετο χορὸς μέχρις ὅτου κουρασθοῦν. Ἐπρεπε νὰ χαρῶσιν ὄλοι οἱ νέοι καὶ αἱ νέαι εἰς τὴν χαρὰν τῶν ἀγαπητῶν νεονύμφων.

Ὁρχήστρα, συγκειμένη ἐκ τῶν καλλιτέρων μουσικῶν τῶν θεάτρων τοῦ Πέραν, προσεκλήθη ἐπὶ τούτῳ. Ἦδη ἤρχισε νὰ παίζη τεμάχιά τινα ἠλεκτρίσαντα ὄλους τοὺς παρευῶτας. Ἐκ τῆς θύρας φαίνεται ἡ μεγάλη αἴθουσα τοῦ ἐστιατορίου, ἐν τῷ ὁποίῳ εὐρίσκεται ἀνθοστόλιστος τράπεζα.

Μετ' ὀλίγον ὁ κλῆρος ἐπευχόμενος τοῖς νεονύμφοις ἀπέρχεται, τὰ φῶτα ἀνάπτονται, αἱ κυρίαὶ μεταβαίνουσι πρὸς ἐπιδιόρθωσιν τῆς κόμης των, τὸ γεῦμα ἀγγέλλεται, καὶ παρακολουθῶν τοὺς πενθεροὺς ὁ Ἀδριανὸς, ὀδηγεῖ τὴν Πολύμνιαν εἰς τὴν τράπεζαν.

Τὸ γεῦμα εἶνε ζωηρότατον· ἕκαστος προσπαθεῖ νὰ εἴπη ὅσας δύναται εὐφυΐας. Ἡ ἀριστερὰ πρὸ πάντων ἄκρα τῆς τραπέζης εἶνε ὅλη γέλωτος καὶ θόρυβος. Ἐκεῖ οἱ εὐθυμότεροι τῶν φίλων τοῦ Ἀδριανοῦ χαριεντίζονται μετὰ τινων νεανίδων. Ὁ πενθερὸς φαίνεται ἀλλάξας τὸ σύνθημα πρόσωπον διὰ προσώπου φαιδροῦ καὶ εὐχαριστημένου. Περὶ τὰ ἐπιδόρπια ἐγειρόμενος λέγει μετὰ φωνῆς συγκεκινημένης: Πίνω, παιδιὰ μου, εἰς τὴν εὐτυχίαν σας. — Ζήτω ἡ νύμφη, ἀπαντᾷ νέος τις, στενὸς φίλος τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ οἱ λοιποὶ ἐπαναλαμβάνουσι ἐν χορῷ: Ζήτω ἡ δὲ Πολύμνια μειδιᾷ ὅλη ἀγαλλίασις. Τότε ἐγείρεται ἕτερος, ὁ διδάσκαλος τοῦ χωρίου, δούς ἄλλοτε μαθήματα τῇ Πολυμνίᾳ, συγκεκινημένος δὲ καὶ αὐτός, εὐχεται τοῖς νεονύμφοις «ὄλθον Ἀβραμιαῖον καὶ

πάν καταθύμιον...» — Ἀκούσατε καὶ ἐμὲ φωνάζει τρίτος, νεανίας οὗτος καὶ κρατῶν πλήρες ποτήριον λέγει:

«Κενῶστε τὰ ποτήρια σας ἐμπρός!
καὶ εὐχηθῆτε βίον μέλι, γάλα.
Νὰ ζήσουνε καὶ νύφη καὶ γαμπρός
τὰ χρόνια τοῦ παπποῦ μας Μαθουάλα.»

- Μπράβο, μπράβο· ὠραία! ἀνέκραζάν τινες.
- Περιμένομεν καὶ ἄλλο, Δημητράκη.
- Σιγά, σιγά: νὰ μοῦ ἔλθῃ πρῶτον ἡ ἔμπνευσις!
- Τὴν ἔχεις δίπλα σου!

Καὶ πράγματι ὁ αὐτοσχέδιος στιχουργὸς ἐκάθητο πλησίον χαριστάτης κορασίδος, ἥτις παρευθὺς ἠρυσθίρασεν ὡς ὄριμον κεράσιον.

Ὁ Ἀδριανὸς εὐρίσκετο εἰς τὸ ζενιθ τῆς εὐδαιμονίας. Χωρὶς νὰ τρώγῃ, χωρὶς νὰ πίνῃ, ἐχόρτασε καὶ ἐμέθυσε. Μόλις ἐτόλμα νὰ προσίδη τὴν μνηστὴν του, ἥτις ἐπλήρωνε τοῖς μετρητοῖς ἐκάστην φράσιν τῶν συνδαιτυμόνων δι' ἐνὸς γοητευτικοῦ μειδιάματος. Στραφεῖσα τέλος πρὸς αὐτὸν τῷ εἶπε μετὰ χάριτος:

— Καὶ τὸ τετράστιχον τοῦ μὲ ὑπεσχέθης;

Ὁ δὲ Ἀδριανὸς παρουσιάζων αὐτῇ ποτήριον κενὸν τῇ εἶπε σιγαλῇ τῇ φωνῇ:

Ὁ ἔρωσ δηλητήριον,
οὐ ἡ καρδία σου μεστή·
δός, φίλη μου, ποτήριον
καὶ θὰ τὸ πῶ ἀπνευστί.

— Καὶ νὰ φαρμακωθῆς! μάλιστα· δὲν τὸ θέλω.

Ἐπὶ τοῦ ὕφους αὐτοῦ ἐξηκολούθησε τὸ γεῦμα. Ὑπῆρχον ἐν αὐτῷ καὶ δύο-τρεῖς πρωτόπειροι στιχουργοὶ κινήσαντες τὸν γέλωτα τῶν παρακαθημένων. Εἰς σχολαστικὸς θέλων νὰ στιχουργήσῃ ἐπὶ ποτηρίου σαμπάνιας, εὐρῆκεν ὡς ὁμοιοκατάληκτον μὲ τὸν *καμπαρίτην* τὸν *ἀμαρίτην* ἕτερος θέλων νὰ φανῇ ἐρωτότροπος πρὸς τὴν ἀγαθὴν γείτονά του κυρίαν *Ἀννέταν*, ἔκαμεν ὑπὲρ αὐτῆς πρόποσιν διπλῶνων τὴν *πετσέταν* του, οὕτω δὲ ἐξηκολούθουν, ὅτε ἤρχισεν ἡ μουσικὴ νὰ παιανίζῃ ὠραῖον ἐμβατήριον. Τότε ὁ Δημητράκης ἐγεροθεῖς εἶπε:

Ἄφου λοιπὸν ἡ μουσικὴ ἐμβατηρίουσ παίζει,
εἶνε καιρὸς ν' ἀφήσωμεν, κυρία, τὸ τραπέζι.

— Παίζει, τραπέζι, χμ! εἶπεν ὁ διδάσκαλος· ἄς εἶνε.

Ἄλλ' ἤδη ἠγέρθησαν ἀπαντες καὶ τινες ἐξῆλθον ἐπὶ τοῦ ἐξώστου ἀναπνέοντες τὴν ἐσπερινὴν τοῦ Βοσπόρου αὔραν· ὅπισθεν τῶν ὀρέων τῆς

ἀνατολικῆς ἀκτῆς ἀνέτελλεν ἡ σελήνη μεγαλοπρεπῆς καὶ φωτοβόλος ἀνθαμιλλωμένη πρὸς τὴν Πολύμνιαν.

Ὁ Ἀδριανὸς ὡς ἐν ἐκστάσει μόλις ἤκουε τὸν θόρυβον καὶ τὰς φωνὰς τῶν νέων προεξοφλούντων τὰ τοῦ χοροῦ, ὀμιλούντων περὶ νέων στροφῶν καθρίλλιας καὶ περὶ τῆς διαφορᾶς τοῦ γαλλικοῦ βάλς ἀπὸ τὸ γερμανικόν. Ἐπλεεν εἰς πέλαγος ρεμβασμῶν καὶ εἶχε καρφωθῆ οὕτως εἰπεῖν ἐπὶ τινος καθήκλας εὐρεθείσης ἐπὶ τοῦ ἐξώστου.

Μετ' ὀλίγον ὁ χορὸς ἤρχισεν ἐν τῇ αἰθούσῃ. Εἰς τὸ περὶ τὸν ἐξώστην κιγκλίδωμα τὸ αἰγόκλημα περιεπτύσσετο ἐπιχαρίτως τὰς ἀναρριχωμένας βεγγαλικὰς ροδάς. Τὰ ἄνθη τοῦ πρώτου ἀνέδιδον ἠδυπαθέστατα ἀρώματα. Τὰ ἀστεροειδῆ τοῦ περιπλεκομένου ἰάσμου ἄνθη ἔβλεπον τὸν Ἀδριανὸν μετ' ἀπορίας καθήμενον ἐκεῖ, ὡς μυριοὶ ὀφθαλμοὶ νυκτοβίων νυμφῶν. Ἡ σινική ἀκακία κατὰμεστος ἀπὸ τὰς νωχελῶς κρεμαμένας ἀνθήλας τῆς, ἐνόμιζες ὅτι ἀνεμίγνυε καὶ αὐτὴ τὰς εὐωδίας τῶν ἰσοβαρῶν ἀνθέων τῆς, ζητοῦσα ἐπίσης νὰ τέρψῃ.

Ὁ χορὸς ἐξηκολούθει.

Τότε πλησιάσασα ἡ Πολύμνια τὸν Ἀδριανόν:

— Μὰ ποῦ εἶσαι; Καλὲ τί μελαγχολίας εἶνε αὐταῖς; Ὁραῖος γαμβρὸς ν' ἀφίγη τόσον κόσμον μόνον του!... Ἡ μήπως μοῦκαμες πάλιν κἀνὲν τετράστιχον; — καὶ μετ' ἀπεριγράπτων ἀκκισμῶν — ὦ! ἂν ἔκαμες, 'πέ μου το! 'πέ μου το, χρυσέ μου! τὸ θέλω.

Καὶ ὁ Ἀδριανὸς ρίπτων ἐπ' αὐτῆς περιπαθέστατα βλέμματα, τῇ εἶπε:

Διὰ τὴν μοῖραν τὴν κακὴ μου
ἀκόμη λέγεται τοῦ κόσμου,
πλὴν μετ' ὀλίγον, γλυκὸ φῶς μου,
γίνεσαι πλέον ἰδική μου!

— Ἄν δὲν μᾶς... ἔβλεπαν θὰ... σέ... φιλοῦσα, τῷ εἶπε, καὶ ὡς σουλφίς διωλίσθησεν ἐντὸς τοῦ στροβίλου τῶν χορευτῶν.

Ὁ χορὸς ἐξηκολούθησεν οὕτω μέχρι τοῦ μεσονυκτίου, ὅτε οἱ προσκεκλημένοι ἐξ ἰδίων ὠμολόγησαν ὅτι ἦτο ἀνάγκη ἀναπαύσεως. Οἱ πλεῖστοι: ἀπεχαιρέτισαν τοὺς πενθεροὺς καὶ τοὺς νεονύμφους εὐχόμενοι πολλὰ τὰ ἀγαθὰ· ἄλλοι ἀπεσύροντο ἀθορύβως, ἔφθασε δὲ τέλος καὶ ἡ ὥρα καθ' ἣν ὁ Ἀδριανὸς συγκεκινημένος καὶ καρδιοκτυπῶν μετέβη εἰς τὸν νυμφικὸν θάλαμον.

Ὁ θάλαμος οὗτος ἦτο ἀπλοῦς, περιπετασμένος ἐκ κυανοῦ ἐπιχρῶσου τοιχοχαρτώματος. Δύο παράθυρα, βλέποντα εἰς τὸν κῆπον, ἐκρύπτοντο ὑπὸ καταπετάσματα ἐκ δαμασκηνοῦ κυανοῦ. Ἐν τῷ βᾶθει ὑπῆρχε κλίνη ἧς τὸ ἀέτωμα ἐκόσμηι χρυσοῦς στέφανος, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου χρυσοῦς

πτερωτὸς ἐρωτιδεὺς ἐτάνυε τὸ τόξον του. Αἱ κορτίναι αὐτῆς ἦσαν ἐπίσης ἐκ ραβδωτοῦ κυανοῦ σηρικοῦ καλυπτομένου ὑπὸ δικτυωτῶν λευκῶν κεντημάτων παριστάντων σκηνὰς τῶν θεῶν τοῦ Ὀλύμπου· τὰ περιπόδια τῆς κλίνης ἦσαν ἐξ ἀτλαζίου ἐπίσης κυανοῦ ἀπαστραπτόντος μονοχρώμου. Ἐπὶ γεγλυμμένης τραπέζης ἐτέθησαν δύο λυχνίαι μεγαλοπρεπεῖς, μὲ θαμβὰς σφαίρας, στηριζόμεναι ἐκάστη ἐπὶ τοῦ ὤμου χαλκίνου Ἀπόλλωνος, ἀντικατοπτριζόμεναι δὲ φιλαρέσκως ἐντὸς τοῦ καθρέπτου κατεπλημμύρουσαν τὸν θάλαμον φωτὸς ἀμυδρῶν. Ὁ καθρέπτης οὗτος ὡσειδῆς μὲ χρυσοῦν ἀνάγλυφον πλαίσιον ἐκρέματο, διὰ χονδρῶν κυκλῶν κρωσσῶν, ἀπέναντι τῆς κλίνης. Ἐν τῷ ἡμίφωτι τοῦ βᾶθους διεκρίνοντο δύο ἀντίγραφα εἰκόνων διασήμεων καλλιτεχνῶν, τῶν ὁποίων ἡ μία παρίστα τὸν Δία καὶ τὴν Ἀντιόπην τοῦ Τιτιανοῦ, ἡ δὲ ἄλλη τὸν Ὀρφέα καὶ τὴν Εὐρυδικὴν τοῦ Πουσέν. Ἡ ἀντανάκλασις τῶν λυχνιῶν ἐπὶ τοῦ καθρέπτου καὶ τῶν εἰκόνων μετέδιδε τοῖς πέριξ τὸ κυανοῦ τῶν ὑφασμάτων χρῶμα, ὃ δὲ θάλαμος μετεβάλλετο εἰς ὀλύμπιον δῶμα χαρίτων, εἰς ἑαρινὴν φωλεάν χελιδόνων, ἢ εἰς μυστηριῶδες ἄντρον νυμφῶν!

Ἄμα εἰσῆλθεν ἐν αὐτῷ ὁ Ἀδριανὸς, ἠσθάνθη ὅτι λεπτὰ καὶ τερπνὰ ἀρώματα ἐπλήρουν τὴν ἀτμόσφαιραν. Ἦσαν ἄρα γε αἱ εὐωδίαί τῶν ἀνθέων τοῦ κῆπου εἰσδύσασαι ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ τούτῳ τοῦ ἐρωτος καὶ περικλεισθεῖσαι ἐκ περιεργείας ἐκεῖ, ἢ μήπως ἄβρα καὶ ἐρωτότροπος χεὶρ περιέρρανε δι' αὐτῶν τὸν θάλαμον, διεγείρουσα ἐπαφροδίτως τὴν εὐπαθεστέραν αὐτοῦ αἴσθησιν; Ἐπεσε κεκμηκῶς ἐπὶ ἀνακλίντρον. Ἦσθάνετο τὴν καρδίαν του πάλλουσαν βιαίως καὶ ἐκαιροφυλάτει ὅπως μεταδώσῃ τοὺς παλμούς αὐτῆς καὶ εἰς ἑτέραν καρδίαν διὰ περιπαθοῦς καὶ θερμῆς περιπτύξεως. Τὰ χεῖλη του ὑπέτρεμον ἠδυπαθῶς, ἡ δὲ διαυγῆς διάνοιά του βαθμηδὸν κατεσκότιζετο. Ὅτε ἡ Πολύμνια παρουσιάσθη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του ἀτημέλητος, γυμνώλενος, λυσικρήδεμος, ἀξιολάτρευτος, θελκτικωτάτη. Τὴν ἔβλεπεν ἐντὸς ἀερούφαντου καὶ νεφελώδους ἐσθῆτος, ὡς μίαν τῶν Καρυατίδων τοῦ Παρθενῶνος ἐμψυχωθεῖσαν καὶ ἰσταμένην ἐνώπιον αὐτοῦ. Διὰ τῶν ὑποτρεμόντων χειλέων του ἐψιθύρισε:

Εἶν' ἐκ βελούδου ἀπαλοῦ
οἱ γλαφυροὶ σου ὦμοι
καὶ ἡ χρυσῆ σου κόμη
ἄφροεν κῦμα Πακτωλοῦ ....

Ἐν τῇ μέθῃ τῶν πόθων του ἠγέρθη. Τῷ ἐφάνη ὅτι ὁ θάλαμος ἐστρέφετο περὶ αὐτόν. Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ἀνοίγων παραφόρως τὰς ἀγκάλας

Τὸ ἀφελές τῆς ἐπιστολῆς ὕφος, ὡς πικρὰ τῆς εἰμαρμένης εἰρωνεία, βαθέως μὲ συνεκίνησε. Δὲν ἐτόλμων νὰ ἴδω τὸν Ἀδριανόν. Τέλος ὅμως, ἀποφασίσας ὅπως οὖν νὰ τὸν παρηγορήσω ἐστράφη πρὸς αὐτὸν καὶ ἤρχισα:

— Φίλε μου....

Ἄλλ' ἐνῶ ἐγὼ ἀνεγίνωσκον, ὁ Ἀδριανὸς εἶχε λιποθυμήσει.

Κ. Μεταξῆς Βοσπορίτης

Η ΠΡΟΘΕΣΙΣ «ΑΠΟ»

Ὁ τῶ ὄντι αἰοίδιμος ἄλλως Κοραῆς λέγει εἰς τὸν Α' τόμον τῶν *Ἀτάκτων* του (σελ. 151—152): «Ὅπως ἂν ἦναι, ἡ βάρβαρος σύνταξις τῆς ἐκ (μὲ αἰτιατικὴν δηλ.) δὲν εἶναι πλέον εἰς χρῆσιν τὴν σήμερον. Ἐμμεῖνεν ὅμως ἄλλη βαρβαρότης, σύγχρονος καὶ συγγενῆς ταύτης, ἡ σύνταξις τῆς συνωνύμου προθέσεως ἀπὸ (μὲ αἰτιατ. δηλ.), ἐπειδὴ λέγομεν, ἀπὸ τὸν ροῦν, ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, ἀντί, ἀπὸ τοῦ νοῦ, ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου. Ἴσως μὲ τὸν καιρὸν ἐξαλειφθῆ καὶ τό, ἀπὸ τὸν, ὡς ἐξηλείφθη τό, ἐκ τὸν».

Καὶ πάλιν εἰς τὴν σελίδα 331 τοῦ αὐτοῦ τόμου λέγει: «Σημείωσε τὴν σύνταξιν τῆς σὺν προθέσεως μὲ αἰτιατικὴν, ὡς ἐσύντασσαν καὶ τὴν ἐκ καὶ τὴν ἀπὸ. Σήμερον δὲν ἔμεινεν εἰς τὴν γλῶσσαν πλὴν ἡ βάρβαρος σύνταξις τῆς ἀπὸ. Τῆς δὲ σὺν εὐρίσκεται καὶ εἰς τοὺς Ἑβδομήκοντα (Ἑκκλησιαστ. γ', 17), «σὺν τὸν δίκαιον καὶ σὺν τὸν ἀσεβῆ κρινεῖ ὁ Θεός».

Πιστεύομεν, ὅτι οὔτε, ἐὰν μὲ αἰτιατικὴν πλέον συντάσσεται ἡ ἀπὸ, θὰ ἦτον ἡ ἀφορμὴ νὰ πικραίνεται ἐν ἔθνος, οὔτε πάλιν λόγος νὰ σκιρτήσῃ ἀπὸ χαρὰν, διότι σφίζεται μία δωδεκάς φράσεων, ὅπου διετηρήθη ἡ μὲ γενικὴν παλαιὰ σύνταξις ταύτης τῆς προθέσεως. Ὅ,τι ἐνδιαφέρει τὴν γλῶσσαν καὶ πάντα διὰ τὴν γλῶσσαν ἐνδιαφερόμενον εἶναι τὰ τελειωμένα γεγονότα. Ἄλλ' οὐδὲ πάλιν χωρὶς λόγον ἐπαρουσιάσθησαν τὰ γεγονότα ταῦτα. Ὁ λόγος, διὰ τὸν ὅποιον ὑπερίσχυεν εἰς τὴν σύνταξιν τῶν προθέσεων ἡ αἰτιατικὴ εἶναι ὁ νόμος τῆς ἀναλογίας ἢ συνεκδρομῆς. Ἐπειδὴ λέγεται εἰς τὴν οἰκίαν, πρὸς τὸν ἄνθρωπον (κίνησις εἰς τόπον), πρὸς δῆλωσιν τῆς ἀντιθέτου ἐννοίας (κινήσεως ἀπὸ τόπον) ἤρχισε νὰ λέγεται καὶ ἀπὸ τὴν οἰκίαν, ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον. (Σύγχρινε τι ἀνάλογον εἰς τὴν παλαιάν, τὸ ἐμποδῶν [ἀντί, ἐν

ποσὶ] σχηματισθὲν κατὰ τό, ἐκποδῶν). Τοιοῦτόν τι συνέθη καὶ εἰς πολλὰ ῥήματα. Πολλὰ τῶ ὄντι ῥήματα, συντασσόμενα ἀπὸ τοὺς παλαιούς μὲ γενικὴν ἢ δοτικὴν, ἤρχισαν νὰ συντάσσονται ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς παλαιούς μὲ αἰτιατικὴν. (Βλ. τὰς συντάξεις ῥημάτων ὅποια τά, ἀκούω, αἰσθάνομαι, πίνω, ἐφίεται, καταφρονῶ, μέμνημαι, ἐπιλανθάνομαι, ἐνθυμοῦμαι, ἀπολαύω, μετέχω, κληρονομῶ κ.τ.τ). Ἡ τοιαύτη μὲ αἰτιατικὴν σύνταξις τῶν ῥημάτων τούτων φανερώνει τὴν μετάβασιν αὐτῶν εἰς ἄλλο γένος· παριστᾷ τὴν στάσιν τοῦ ὑποκειμένου ἀπέναντι τοῦ ἀντικειμένου ἐνεργότεραν, τὴν δὲ τοῦ ἀντικειμένου παθητικωτέραν· παριστᾷ τὸ ὑποκείμενον ὡς τροποποιῶν τὸ ἀντικείμενον καὶ μεταβιβάζον αὐτὸ εἰς ἄλλην κατάστασιν. Ἡ τοιαύτη μεταρρυθμίσις τῆς συντάξεως λοιπὸν σημειώνει νέαν περίοδον τοῦ βίου τῶν ῥημάτων τούτων, περίοδον δραστηριωτέραν καὶ ζωηροτέραν. Ἐξ ὧν εἴπαμεν ἀκολουθεῖ, ὅτι πρέπει νὰ ἐξακολουθῶμεν μὲ τὴν ιδέαν ὅτι βάρβαρος θὰ ἦτον σήμερον ἢ μὲ γενικὴν σύνταξις τῆς ἀπὸ καὶ ἄλλων τινῶν προθέσεων, ὡς ἐπίσης καὶ τινῶν ῥημάτων, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, διὰ τὸν ὅποιον βάρβαρος θὰ ἐθεωρεῖτο ἡ μὲ αἰτιατικὴν σύνταξις τῶν αὐτῶν προθέσεων καὶ ῥημάτων εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους Ἑλληνας. Πρέπει νὰ ἐξοικειωθῶμεν ἐπίσης μὲ τὴν ιδέαν, ὅτι βαρβαρότης αὐτόχρημα θὰ ἦτον τὸ νὰ θεωρῶμεν βαρβάρους τὰς μὲ αἰτιατικὴν τοιαύτας τῶν προθέσεων καὶ τῶν ῥημάτων συντάξεις. Ἄλλως δὲ ὅ,τι ὡς πρὸς τὴν ἐνότητα τοῦ βίου τῆς ἐθνικῆς μας γλώσσης μᾶς ἐνδιαφέρει εἶναι νὰ πληροφορηθῶμεν, ὅτι εἰς μέγα πλῆθος φράσεων ἡμεῖς οἱ σημερινοὶ Ἑλληνας μεταχειρίζομεθα τὴν πρόθεσιν ἀπὸ ἐπὶ τῶν αὐτῶν σημασιῶν, ὅπου τὴν μετεχειρίζοντο καὶ οἱ παλαιοὶ, ἀπὸ τὸν Ὀμηρον ἕως τὸν Θουκυδίδην, ἀπὸ τὸν Πλάτωνα ἕως τὸν Ἀριστοτέλη καὶ ἀπὸ τοὺς Εὐαγγελιστάς ἕως τὸν Πτωχοπρόδρομον. Τώρα ἂς ἐξετάσωμεν τὰς διαφόρους ταύτας σημασίας τῆς ἀπὸ. Ἡ πρόθεσις αὕτη σημαίνει καθ' ὅλου χωρισμὸν καὶ ἀπομάκρυνσιν, καὶ

Α'. Ἐπὶ ΤΟΠΟΥ φανερώνει·

α') *κίνησιν* 1) ἀπὸ τι σημείον κυριολεκτικῶς. Ἄπὸ τὴν Πόλιν ἐρχομαι καὶ στήν κορφή καρέλλα (παροιμ.). — Ἐγκρημίστηκε ἀπὸ τ' ἄλογο. — Ἄπὸ πέτρα σὲ λιθάρι (παροιμ.). — Πρόσταγμ' ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς σοῦ φέρω, κ' ἀφιγράσου. — Ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη ὁ χαλασμός. — Ὁμοίως καὶ οἱ παλαιοὶ. Ἄπὸ Σκύλλης εἰς τὴν Χάρυβδι. — Ἀπ' οὐρανὸθεν (Ὀμ.). Καὶ ἡμεῖς σήμερον πλεοναστικῶς ὅπως ὁ Ὀμηρος ἐκφράζομεν πολλάκις τὴν ἀπὸ τόπον κίνησιν λέγοντες: Ἄπὸ δῶθε, ἀπὸ κείθε, ἀπὸ κάτωθε, ἀπὸ πάνωθε, ἀπὸ μακρῶθε, ἀπὸ

μέσαθε, ἀπ' ὄξουθε, ἀπὸ κάπουθε. Καὶ αἱ ἐξῆς φράσεις τῆς γαλλικῆς γλώσσης εἶναι πλεοναστικαὶ devant, du dehors = de, ab ante, de (le) de hors καὶ πλεοναστικώτεραι αἱ, de devant. Τὰ ἐπιρρήματα ταῦτα ἐκφέρονται καὶ σήμερον χωρὶς ληκτικὸν ν, ἀπαράλλακτα ὅπως πρὸ τριάντα περίπου αἰώνων τὰ ἑλληνικὰ ἐντοσθε, ἐκτοσθε, ἐγερθε, γέρθε, ὑπερθε, ἀπάνευθε, ἀπάτερθε. Ἰδίως κίνησιν ἀπὸ τὰ ἄνω πρὸς τὰ κάτω· Ἔπεσε ἀπὸ τὸ παραθύρι, ἀπὸ τὸ μόντζο, ἀπὸ τὸ βράχο, καὶ δὲν εἶπε Γιέζους.

Σημ. Μόντζος = ἰταλ. bozzo = μπαλκόνι, ἐξώστης. — Γιέζους = Ἰησοῦς, Ἰησοῦ μου ἢ Παναγία βόχθα, δηλ. ἀμέσως ἐξέπνευσεν.

Οἱ παλαιοὶ κατὰ τῶν πετρῶν (Ἐνφ.), κατὰ τοῦ τείχεος (Ἡρδ.). De mure se dejecit. Μεταφορικῶς· Τὸν ἐπέταξε ἀπὸ τὸ θρόνο. — Ἀπ' ἀχείλι βγαίνει λόγος καὶ σὲ χίλιους καταρτάνει. — Ἀπὸ νεροῦ ἴσ' ἀλάτι (= ὡς = ἕως). — Ἀπὸ χέρι σὲ χέρι.

Ἀπὸ τὰ στήθια σου φωτιές βγαίνουν καὶ μὲ φλογίζουν, καὶ ἀπὸ τὰ μάτια σου ἀστραψίδες γὰρ νὰ μὲ δαιμονίζουσιν.

Ἀπὸ κακὸ χρειοφειλέτη καὶ σακκὶ ἄχερα (Παροιμ.).

Σημ. χρειοφειλέτης = παλαιὸς Ἰωνικὸς τύπος. Καὶ σακκὶ ἄχερα, ὑπονοεῖται τό, ἂν λάβῃς, νὰ ἦσαι εὐχαριστημένος.

Ἀπὸ τῆ φωτιὰ στὰ κάρβουνα (Παροιμ.).

Ἀπὸ τὸ Θεὸ θὰν τῶρης (ἢ τωῶρης) πῶς μ' ἐκατάντησες, μοῦ ἔφαγες τὸ βίός μου, καὶ μ' ἀπαράτησες.

Ἀπὸ τὸ στόμα σου καὶ στοῦ Θεοῦ τ' αὐτὶ (Παροιμ.). — Ἐπαρε λάδι ἀφ' τὴν κορφή καὶ μέλι ἀπὸ τὸν πάτο (Παροιμία).

Γιατὶ ἀφορμὴ ἐξεράθηκε, κόρη, ἢ γαρουφαλιά σου, ποῦ τὴν ἐσυχοπότιζες γάλ' ἀπὸ τὰ βυζιά σου;

(Δημοτικόν). — Καὶ ἐλλειπτικῶς· Ἔρχομαι ἀπὸ τοῦ Νομάρχου (τὸ γραφεῖον). — Ἔργα ἀπὸ τοῦ Γεράσιμου (= ἀνεχώρησα ἀπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ Γ.). — Τὸ ἀγόρασα ἀπὸ τ' Ἀβλιχου (τὸ ἐμπορικόν). — Σύγκρ. τῶν παλαιῶν τὰ, ἐν (εἰς) ἄδου, κλ.

Ἰδίως ἢ ἀπὸ μὲ τὰ ῥήματα βγάνω, παίρω κ.τ.τ. δηλοῖ ἐξαγωγὴν, ἀπόσπασιν, π. Βγάνω πέτρ' ἀπὸ τῆ γράβα (πετροκοπεῖο, λατομεῖον). — Βγάρ' του τὸ τσάχαλο ἀπὸ τὸ μάτι του. — Δερ παίρεις (δὲν ἐπαιρνες) χρυσὸ μῆλο ἀπὸ τὸ χέρι του (παροιμιᾶκὴ ἔκφρασις ἐλλειπτικῆ. Ὑπονοεῖται τοιαύτη τις ἐννοία· τόσον ἦτον καταβεβλημένος ἀπὸ τὴν λύπην, ἀπὸ τὴν ἀρρωστίαν). — Κι' ἀπὸ τῆ μυῖνα σπλήνα (ἐπίσης παροιμιώδης ἔκφρασις ἐλλειπτικῆ. Ὑπονοεῖται τό, βγάνει. Λέγεται ἐπὶ εἰς ἄκρον μικρολόγου φιλοκερδείας).

2) κίνησιν διὰ τινος σημείου, διάβασιν· μίσο' ἀπό, ἀνάμεσο' ἀπό. Ἐπέρασα (μίσο') ἀπὸ τὸ λόγγο, κ' ἦρτα ἴδω. — Πῶς ἐμπόρσεες κ' ἐπετάχτηκες ἀπὸ τὸ παραθύρι; — Περνάει ἀπὸ κλειδωνότρυπα. (Παροιμ. ἔκφρ. ἐπὶ ἰσχνοῦ ἢ ἐπιτηδεῖου λεγομένη). — Ἀπὸ ἴδωθε ἔδωθήκατε. — Ἀπὸ καῖθε ἐπεράσαμε. — Εἰς φράσεις, ὅποια ἢ ἐξῆς, ἢ ἀπὸ φανερώνει πάροδο, πέρασμα ἀπ' ἔξω ἀπὸ κἀνὲν μέρος, π. χ.

Ἀπὸ τὴν πόρτα σου περνῶ, κ' εὐρίσκω κλειδωμένα, σκύφτω, φιλῶ τὴν κλειδωνιά, καὶ φεύγω πικραμένα. (Δημοτικόν).

Σημ. Ἐδῶ ἢ ἀπὸ δὲν σημαίνει, διὰ τῆς θύρας, ἐνῷ ἦτον ἀνοικτὴ, ἀλλὰ, πλησίον ἀπὸ τὴν θύραν, ἐνῷ ἦτον ἔστω καὶ κλειστὴ.

Ἐπέρασ' ἀφ' τὴν πόρτα σου, καὶ σοῦπα μπονασέρα, κ' ὁ σκύλος ὁ πατέρας σου ἔβγαλε τὴ μαχαῖρα. (Δημοτικόν),

Σημ. Ἐπέρασα ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα σου, ἐνῷ ἦτον βέβαια ἀνοικτὴ. Μπονασέρα = καλὴ σπέρα· Ἰταλ. buona sera. — Μαχαῖρα δὲν εἶναι τό, μάχαιρα, ἀλλὰ μεγεθυντικὸν ἀπὸ τὸ μαχαῖρι, ὡς ἀπὸ τὸ ποδάρι-ποδάρα, ἀχείλιμα-ἀχείλες, μάτια-μάτες, χέρι-χέρα.

Εἰς φράσεις ὅποια αἱ ἐξῆς φανερώνει ἢ ἀπὸ μετάβασιν εἰς τόπον, ὄχι κίνησιν διὰ τόπου, ἢ κίνησιν πλησίον ἀπὸ τόπον· π. χ. Πέρασ' ἀπὸ τὸ σπίτι τ' ἀπόγγομα. — Πέρασ' ἀφ' τὸ γραφεῖο αὐριο. Πέρασ' ἀφ' τὴν ἐκκλησιά. Αἱ φράσεις αὗται ἰσοδυναμοῦν μὲ τὰς· ἔλθε εἰς τὸ σπίτι, ἔλθε εἰς τὸ γραφεῖον, ἔλθε εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Οὕτω πῶς ἐκφραζόμενοι παρασταίνομεν ὡς προσωρινὴν καὶ στιγμιαίαν τὴν διαμονὴν τοῦ προσώπου, πρὸς τὸ ὅποιον ἀπευθυνόμεθα, εἰς τὸ σπίτι, εἰς τὸ γραφεῖον, εἰς τὴν ἐκκλησίαν· τὴν παρασταίνομεν ὡς διάβασιν τοῦ ὑποκειμένου κατὰ τὴν ἐξόδον τοῦ ἀπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ διὰ τὴν κυρίαν τοῦ ἐργασίαν, ὡς πρὸς τὴν ὅποιαν τὸ νὰ ἔλθῃ πρὸς στιγμὴν εἰς τὸ σπίτι μας τὸ θεωροῦμεν ὡς δευτερεύον τι, ὡς τι πάρεργον, ὡς διάβασις. Διὰ τοῦτο ἢ ἔκφρασις, πέρασ' ἀπ' τὸ σπίτι κ.τ.τ. εἶναι εὐγενικωτέρα, ἐνῷ ἢ, ἔλα (στὸ) σπίτι, εἶναι τραχυτέρα, καὶ ἀπευθύνεται εἰς πρόσωπα ἐξαρκώμενα ἀπὸ τὸ προσκαλοῦν πρόσωπον ἢ οικειότατα μὲ αὐτό. — Καὶ μεταφορικῶς· Μοῦ ἐπέρασ' ἀπὸ τὸ νοῦ. Ὅπως δέ, ὡς ἀνωτέρω εἶπαμεν, τό, περνῶ ἀπό, φανερώνει καὶ διάβασιν (διὰ τόπου) καὶ μετάβασιν (εἰς τόπον), ἔτσι καὶ τό, μοῦ ἐπέρασ' ἀφ' τὸ νοῦ ἔχει δύο σημασίας, ἢτοι α' μοῦ ἐφυγεν ἀπὸ τὸν νοῦν ἢ ἰδέα ὡς διαβάτις· β' ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν μου καὶ ἐμείνεν ἐπὶ τινα καιρὸν. Π. χ. μοῦ ἐπέρασεν ἀπὸ τὸ νοῦ ν' ἀγοράσω λεμόνια = ἐλησημόνησα. — Κῦτταξε, τί τοῦ ἐπέρασ' ἀπὸ τὸ νοῦ, πῶς εἶναι ῥήτορας = τί τοῦ ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν. — Κακόζηλοι μεταφράσεις κατὰ λέξιν τῶν ἀνωτέρω ἐκφράσεων τῆς ἑμιτομοσ ιβ'. Μάρτιος.

λουμένης γλώσσης, *περνάω από τὸ σπίτι* κτλ. εἶναι αἱ ἐξῆς, αἱ ὅποια ἐμβῆκαν εἰς τὴν λογίαν καὶ θαυμάζονται ἀπὸ τινος, *διέρχομαι διὰ τῆς οἰκίας, διέρχομαι ἐκ τοῦ γραφείου τοῦ δεῖνος* κττ. Ὀμοίως καὶ φράσεις τοιαῦται τῆς λογίας γλώσσης ὡς ἡ, *περιπατῶ μεθ' ὄλην τὴν βροχὴν*, εἶναι κακόζηλοι μεταφράσεις τῶν φράσεων τῆς ὁμιλουμένης, *περβατεῖ μ' ὄλην τὴν βροχὴν* κττ.

β') **Στάσιν** (ἣτις προϋποθέτει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κίνησιν), 1) κυριολεκτικῶς. *Σὲ γνωρίζω ἀπ' τὰ πέρ' ἀμπέλια*.

Σημ. Πέρ' = πέρα = μακράν.

Ἐκεῖνη ζῆ χῶρι' ἀπ' τὸν ἄντρα της.

Σημ. Χῶρι' = χῶρια = χωριστά.

Ἀπ' ἄξου ἀπὸ τὸ χορὸ πολλὰ τραγούδια [ξέρεις] (Παροιμ.) — Ἀπ' ἄξου φάτσα καὶ μέσα λιγάτσα (Παροιμία ἰσοδύναμος μετὰ τὴν θεωρία ἐπισκόπου καὶ καρδία μυλωνᾶ). — Ἐ ἀπὸ τὸ σπίτι, ἀπὸ τὸ καράδι, ἀπὸ τὸ ἀρκοτικό. — Σύγκρ. μετὰ τὰς παλαιὰς ἐκφράσεις: *Οἱ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν φεύγουσιν. Οἱ ἀπὸ τῶν πύργων ἐπαρήξουσιν*. — Ἐπάρω ἀπὸ τὸ τραπέζι. — Ἀπουκάτου ἀπὸ τὸ μάγκο. — Ἀπὸ δῶ ἀπὸ τὸ ποτάμι. — Ἀπὸ κει ἀπὸ τὸ γιοφύρι. — Ἐκεῖνος ποῦν' ἐπειτ' ἀπὸ τὸ Νικολῆ = ὁ μετὰ τὸν Ν. — Ὁ ἄλλος ἀπὸ τὸ Γεράσιμο = ὁ μετὰ τὸν Γ. — Σύγκρ. τὸ λατιν. *tertius ab illo*.

Σημ. Ἐκεῖνος = ἐκεῖνος· ποῦν' = ποῦναι = ποῦ εἶναι = ὁποῖος εἶναι.

Ἀπὸ ταχειά, ἀπὸ κορτά, ἀπὸ μέσα (Βλ. Α', α', 17). — Ὀμοίως καὶ ὁ Ὀμηρος: *Τὸν δ' ἐκίχαρον || ἐκτὸς ἀπὸ κλισίης σὺν τεύχεσιν* (Ἰλ. Κ, στ. 150-141). *Τῆλε δ' ἀπὸ αὐτοῦ || αἰχμὴ χαλκείη χαμάδις βόμβησε πεσοῦσα* (Ἰλ. Π, 117-118). — Καὶ 2) μεταφορ. μακρὰ ἀπὸ τὰ μάτσα, μακρὰ ἀπὸ τὴν καρδιά. (Ἰπνοσεῖται ῥῆμα στάσεως σημαντικὸν ὡς εἶναι, εὐρίσκεται τις). — Οὕτω καὶ ὁ Ὀμηρος: *ἐπιφλέγει — πῦρ — ἀπ' ὀφθαλμῶν* (Ἰλ. ΚΓ', 53). — καί: *ἀπὸ θυμοῦ εἰμι* (Ἰλ. Α', 563). — Ἐδῶ ὑπάγονται καὶ αἱ ἐξῆς φράσεις, αἱ ὅποια δηλοῦσι κυρίως ἐξάρτησιν: *Ὁ πνιμμένος πνάνει ἀπὸ τὰ μαλλιά του* (παροιμ.). — *Πνάνει ἀπὸ τοῖ μολόχες* (παροιμ. ἐκφρασις). — *Τὸν ἄρπαξε ἀπὸ τὸ σκουτί*. — *Τὸν ἔσυρε ἀπὸ τ' αὐτί*. — *Τὸ ποτηρὸν ποῦλι πνάνεται κι' ἀπὸ τὰ δύο ποδάρια* (παροιμ.). — *Τότε σέρνει ἀπὸ τὴ μύτη* (ἐλκεῖν τινὰ τῆς ρινός) (παροιμ. ἐκφρ.). — *Ἄς μὲ κρατῆ ἢ μαροῦλά μου, κι' ἄς μὲ κρατῆ ὅθε θέλει* (παροιμ.).

Σημ. Ὅθε = ἀπ' ὅποιο μέρος.

Πιάστο, τράβηχτο (= τράβηξέ το), *ἀπάνουθε, ἐδῶθε, ἐκεῖθε*, δηλ. ἀπὸ τὸ ἐπάνω, ἀπὸ τὸ ἐδῶ, ἀπὸ τὸ ἐκεῖ μέρος τοῦ σώματος, ποῦ μεί-

λει νὰ πιασθῆ. *Ἐκρέμασ' ἔνα σκουρὶ ἀπὸ τὸ πατερό, κι' ἐφουρκίστηκε*.

Σημ. Πατερό = δοκός. Ἀπαράλλακτα καὶ ὁ Ὀμηρος: *Ἀψαμένη βρόχον ἀπὸ μελάθρου* (Ὀδ. ΙΑ', 378). Ἀπὸ τὴν μεταφορικὴν ἔννοιαν τοῦ τόπου προέρχονται αἱ ἐξῆς ἐκδοχαὶ τῆς ἀπὸ:

γ) **Διαίρεσις**. *Ἀπ' ὄλους αὐτοὺς δὲ διαλὲς δέκα*.

Σημ. δὲ = δέν· διαλὲς = διαλέγεις, ἐκλέγεις.

Ποῦρ ἀπὸ τοὺς τρεῖς ληστὰδες θέλεις νὰ λευτερώσω; — *ἔν' ἀπὸ τὰ δύο*.

Σημ. Ἐν' = ἔνα.

Μί' ἀπὸ τοῖ πολλαῖς (ὑπον. φορές).

Σημ. Μί' = μία = μίαν.

Δῶσέ μου (ἢ δός μου) δνόμισον λίτρες κρείας ἀπὸ μηρὶ. Δὲν εἶναι τίποτ' ἀπὸ δαῦτο, ἀπὸ δαύτορε (δηλ. τίποτε καλὸν ἀπὸ αὐτό, ἀπὸ αὐτὸν θεωρούμενον ὡς σύνολον ἰδιοτήτων, προσόντων). — *Ἀπ' ὅσα ἀκοῦς μὴν πιστεῦς τίποτα, κι' ἀπ' ὅσα βλέπεις, τὰ μισά* (παροιμ.).

Σημ. Τὰ μισὰ πιστεῦε.

Ὀμοίως καὶ εἰς τὴν Ν. Δ. *Τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν δύο ἀπολήσω ὑμῖν*; (Μαθ. 27, 21). — *Ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν δώδεκα* (Λουκ. 6, 13). — Καὶ εἰς τοὺς παλαιότερους: *Ἀπὸ ἑκατὸν παιδῶν εἰς μῦνος* (Ἡρόδ. 6, 27) — *Ὀλιγοὶ ἀπὸ πολλῶν* (Θουκυδ. 7, 87). — *Ἀπὸ λήιδος αἶσαν λαχῶν* (Ὀμ. Ὀδ. Ε', 40).

Ἐπειδὴ δὲ ὅ, τι εἶναι μέρος τινός, εἶναι καὶ τῆς αὐτῆς ποιότητος μετὰ αὐτό, ἀπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς διαιρέσεως προέρχεται ἡ ἔννοια τοῦ εἴδους, λογῆς, ποιότητος. Π. χ. Δὲν μ' ἀρέσει ἀπ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα· θέλω καλλίτερο.

Σημ. Πρᾶγμα = ὕψασμα. πανί· *πραγματεντής* = ἔμπορος πανικῶν· *πραγματεντάριχο* = ἔμπορικὸ πανικῶν.

Δὲ μ' ἀρέσουν' ἀπὸ φτειῆς τσί κουτσοῦνες· θέλω μεγαλύτερες.

δ') **Μέθεξις**.

Ἀπὸ πῆττα, ποῦ δὲν τρῶς, ἄς τῆνε κι' ἄς καιεται (παροιμ.).

Σημ. Τρῶς = τρώγει.

Γιὰ σένα μ' ἐσκοτώσανε, ἔβγα καὶ σὺ καὶ κλάψε,

καὶ πᾶρ' ἀπὸ τὸ αἰμά μου καὶ τὰ μαλλιά σου βάψε. (Δημοτικ.).

Σημ. Πᾶρ' = πᾶρε, ἔπαρε, λάβε.

ε') **Ἐπιμερισμός**. Ἐμπαίνανε στὴν ἐκκλησιᾶ γιὰ νὰ ψηφίζουσαν ἀπὸ πέντε τὴ φορά (ἢ πέντε-πέντε τὴ φορά, ἦτοι ἀνά πέντε), δηλ. ἕκαστος ὁμιλος, ἐκάστη ὁμάς ἀπετελεῖτο ἀπὸ πέντε. — *Κάθε λαμπάδα εἶναι ἀπὸ τρεῖς λίτρες*. — Σύγκρ. καὶ παλαιὰς φράσεις ὅποια ἡ ἐξῆς: *Στέφανος ἀπὸ ταλάντων ἐξήκοτα* (Δημοσθ.) — Ἀπὸ τοιαύτας φρά-

σεις τῆς παλαιᾶς, εἰς τὰς ὁποίας τὸ ὄνομα (ἐδῶ π. χ. τὸ στέφανος) ἤθελεν εἶσθαι εἰς πληθυντικόν, προῆλθεν ἡ ἐπιμεριστικὴ σημασία τῆς ἀπὸ εἰς τὴν ὁμιλουμένην. Τοιαῦτα δὲ παραδείγματα ἀπαντῶμεν εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς π. χ. Παξαμάτας τέσσαρας ὡς ἀπὸ ἐξ οὐγκιῶν. — Ἔστι δὲ καὶ ἄλλα μοναστήρια ἀπὸ διακοσιῶν ψυχῶν. Εἰς τὰ παραδείγματα ταῦτα καὶ εἰς ἀναλόγους φράσεις τῆς ὁμιλουμένης ὑπονοεῖται τό, ἕκαστος, -η, -ον, ἀποτελούμενος, -η, -ον ἀπὸ. Ἄπ' ἐδῶ προκύπτει ἡ ἔννοια τοῦ μέτρου καὶ τιμῆματος· Κασμίρι ἀπὸ δυὸ μπράτσα πλατό. — Βρακί ἀπὸ 15 δραχμῆς τὸ μπράτσο.

ς') **Διάκρισις, παράθεσις, διαφορά.** Εἶναι ὁ καλύτερος ἀπ' ἑλοῦς τοὺς Ἕλληνας. — Ἄφ' τὸν ἐλεῖο στὸ χαμολεῖο φωτῖα νὰ κάψῃ καὶ τοὺς δυὸ. (Παροιμ. ὑπονοεῖται τό, διότι δὲν ὑπάρχει κάμμία μεταξὺ αὐτῶν). — Ἄπὸ τὸ τίποτε, καλὸ ἂν καὶ τὸ χαλάζι (ἦ, στὴν ἀναβρεξιά καλὸ ἂν καὶ τὸ χαλάζι). Σημ. ἂν = εἶναι.

Ἄπ' ὅλα τὰ πετούμενα ὁ φύλλος ἔχει χάρι
μέσ' στὰ βυζιά τῶν κοριτσιῶν μπαίνει καὶ σουλατσάρι (Δημοτικόν).

Σημ. Σουλατσάρι = περιδιαβάσει, περιπατεῖ, σιρριζίζει, ξεφαντώνει. Ἡ λέξις ἰταλική, solazzare, παλαιογαλλ. solacier, λατιν. solatiare, solatium, solor, solatus, consolor, (ἀγγλ. solace) παρηγορῶ, κονσολάρω, κονσολᾶδω.

ζ') **Ἀλλαγὴ, ἀλλοίωσις, μεταβολή.** Ἄπὸ χαμῶν (= χαμόγειον) ἐγίνηκε παλάτι. — Ἄπὸ λοχία τὸν ἐκάμαρε μὲ μία λοχαγῶ. — Ἄπὸ μυλωνᾶς, δεσπότης (παροιμ. ὑπονοεῖται, ἔγεινε). — Νὰ σημειωθῇ ἡ σύνταξις τῆς ἀπὸ μὲ ὀνομαστικῆν. Ἡ ὑπονοουμένη ὡς ὑποκείμενον τῆς προτάσεως ὀνομαστικῆ (μυλωνᾶς) εἴλκυσε τὴν αἰτιατικῆν (μὲ τὴν ὁποίαν ἔπρεπεν ἡ ἀπὸ νὰ συνταχθῇ) πρὸς τὸν ἑαυτὸν τῆς. Μὲ ὀνομαστικῆν ἐπίσης συντάσσεται πολλάκις καὶ ἡ διά, π. χ. σπουδάσει γιὰ γιαντρός. — Εἶναι καλὸς γιὰ σκαφτιάς. — Εἶναι πολὺ ἄξιος γιὰ καπιτάνιος. — Καὶ πάλιν ἐδῶ ἡ ὡς ὑποκείμενον τοῦ ὑπονοουμένου ῥήματος γείρη, ἢ τινος τοιοῦτου, ὑπονοουμένη ὀνομαστικῆ μετεμόρφωσε τὴν περιμενομένην αἰτιατικῆν. Σύγκρ. καὶ τὰς παλαιὰς πλοκάς, ἀνὰ εἰς, καθ' εἰς, καὶ τῆς ὁμιλουμένης τό, καθ' ἕνας, ὅθεν πάλιν τὸ κάθε μία.

η') **Ἀπαλλαγὴ, ἐλευθέρωσις, ἀπόλυσις, στέρησις.** Ἐλευθερώθηκε ἀπὸ τὰ βάσαρα. — Ἐγλύτρωσε ἀπὸ τοῦ λύκου τὸ στόμα. — Ἐχάθη ἀπὸ τὸν κόσμο. — Σύγκρ. τὸ Ὀμηρικόν ἀπὸ αἰῶνος νέος ὦλεο, Ἰλ. Ω', 725. — Ἄπὸ δράκος ὠργάνεισε ἀπὸ πατέρα.

Σημ. δράκος, ἔνομα ἐπικτικόν, ὡς θὰ ἦτον καλὸν νὰ ὀνομάζωνται αὐτά, σημαίνει δὲ παιδὶ ἀβάπτιστον, τὸ ἑοῖον εὐχόμεθα νὰ γείνη μέγας καὶ δυνατὸς ὡς δράκος ἢ δράκοντας.

Ἄγλοῦ ἀπὸ κειόνε, ποῦ λείπει ἀπὸ τὸ γάμο του (παροιμία).

Σημ. Ἄγλοῦ = ἀγλοῖα = ἀλλοίμονον.

Ἐγλύτρωσε ἀπὸ τοῦ παππᾶ τὸ κουτάλι (παροιμακὴ ἔκφρασις), δηλ. ἐσώθη ἀπὸ τὸν κίνδυνον τοῦ θανάτου, ὅστις ὅταν πλησιάσῃ, μεταλαμβάνει ὁ χριστιανὸς τῶν ἀχράντων μυστηρίων, κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν.

Σημ. Κουτάλι εἶναι ἡ λαβίς (= κοχλιάριον, ὄχι πυράγρα), μὲ τὴν ὁποίαν ὁ ἱερεὺς μεταδίδει τὴν θείαν κοινωνίαν εἰς τὸν μεταλαμβάνοντα.

Ποτὲ ἀπὸ πρύμη καραβιοῦ δὲ λείπει πρασινᾶδα,
κι' ἀπὸ τὸ μαγουλάκι σου, ἢ ῥοδοκοκκινᾶδα (Δημοτικόν).

Σύγκρ. καὶ τὰ σύνθετα ἀπήλογος, ἀφόρκος, ἀπόπαιδο, ἀπόπαππας.

Σημ. ἀφόρκος = ἐπίορκος.

θ') **Προφύλαξις, ἀπόκρυψις.** Φυλάσσουρε ἀπὸ τὰ κρυφοφάικα σκυλιά. — Μὴ φοβᾶσαι ἀπὸ κειούς, ποῦ μονάχα τὸ κορμὶ μποροῦνε νὰ σκοτώουρε (Ν. Δ. Μὴ φοβῆσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα. Λουκ. 12, 4). — Ἄπεχε ἀπὸ κειούς, ποῦναι φτογεροί. — Ἐμπα μέσ' ἀπὸ τὸν ἥλιο· βραχυλογία = ἔμπα μέσα στὸ σπίτι, ἀπομακρυνόμενος ἀπὸ τὸν ἥλιον. — Ἀπαράλλακτα καὶ ὁ Μάρκος (7, 17). Καὶ ὅτε εἰσηλθεν εἰς τὸν οἶκον ἀπὸ τοῦ ὄχλου (ὁ Ἰησοῦς). — Ἄπὸ σημειωμένον ἄνθρωπο ὁ Θεὸς νὰ σὲ φυλάῃ (παροιμ.). — Ἄπὸ σιγαλὸ ποτάμι [σήκωνε] ψηλὰ τὰ ροῦχά σου (= προφύλασσε τα) (παροιμ.).

Ἐπειδὴ ἡ ἀρχικὴ ἔννοια τῆς προθέσεως, ἡ τοῦ ἀποχωρισμοῦ, περιέχει τὴν ἔννοιαν τῆς κινήσεως, ἡ δὲ ἔννοια τῆς κινήσεως περιλείπει τὰς ἔννοιαις τοῦ τόπου καὶ τοῦ καιροῦ, ἀκολουθεῖ, ὅτι ἀπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ τόπου ἀναπτύσσεται τοῦ καιροῦ ἡ ἔννοια. Τῆς ἀπὸ λοιπὸν γίνεται χρῆσις καὶ

Β' ΕΠΙ ΚΑΙΡΟΥ, διὰ νὰ δηλωθῇ τὸ σημεῖον τοῦ καιροῦ, ἀπὸ τὸ ὁποῖον γίνεται τι. Π. χ. Ἄπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Νῶε. — Ἄπὸ τὸν καιρὸ πῶβρέθηκε ἡ μπαρούτη (ποῦ ἐφευρέθη ἡ πυρίτις). — Ἄπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Ἐμου. (Παροιμ. ἔκφρ. — Περὶ τοῦ Ἐμου δημοτικὸν τραγοῦδι εἰς «Κυψέλην» Ζακύνθου 1885 σελ. 262). — Ἄπὸ τὰ ψῆς (= χθές), ἀπὸ τὰ προχτές, ἀπὸ τ' ἀντιπροχτες, ἀπὸ τὰ πέρυσι, ἀπὸ τὰ πρόπερι, ἀπὸ τ' ἀντιπρόπερι (= ἀπὸ ἐδῶ καὶ τρία χρόνια). (Σύγκρ. τό, ἐκεῖ στὰ πρῶτα (= κατὰ τὰς ἀρχάς), καὶ ἀπλῶς, στὰ πρῶτα, καὶ τὸ ὀμηρικόν, ἐξ οὗ δὴ τὰ πρῶτα διαστήτην ἐρίσατε (Ἰλ. Α', 6). — Ἄπὸ τὴν αὐγὴ τοῦ Θεοῦ ὅσο μὲ τὸ βράδυ. Ὡς πρὸς τὴν φράσιν, αὐγὴ τοῦ Θεοῦ, σύγκρ. τὴν ὀμηρικῆν, αἰθέρος ἐκ δίης (Ἰλ. Π, 365). — Ἄπὸ Μαρτιοῦ καλακαιριοῦ, κι' ἀπ' Ἀγουστο χειμῶνας. (παροιμ.).

Τούτο είναι ἐν ἀπὸ τὰ ὀλίγιστα παραδείγματα τῆς μὲ γενικὴν συντάξεως τῆς ἀπὸ. — Καὶ ἐλλειπτικῶς: *λείπει ἀπὸ δώδεκα χρονῶν* (δηλ. ἀπὸ παιδιῶν δώδεκα ἐτῶν ἀποδημεῖ).

Ἄπὸ τὰ ψὲς τὸ δειλινὸ λείπει ὁ ἄντρας μου ἴσὸ μύλο·
γεῖα πέστε μου, γειτόνισσες, νὰ παντρευτῶ ἢ νὰ μείνω;

Σημ. Νὰ πάρω ἄλλον ἄνδρα ἢ νὰ μείνω ὡς εὐρίσκομαι, μ' ἐκεῖνον δηλ. τὸν ὁποῖον ἔχω;

Σύγκρ. τὰ παλαιά: Ἄφ' ἡλίου ἀνόρτος μέχρι δυσμῶν. (Ξεν.) — Πολλάκις διὰ τῆς ἀπὸ δηλοῦται τό, ἔπειτα: Ἐπειτ' ἀπὸ τὸ γιόμα, ἔπειτ' ἀπὸ τὸ δειπνο. — Σύγκρ. τὸ Ὀμηρικόν: ἀπὸ δ' αὐτοῦ (δειπνου) *θωρήσσοιτο* (Ἰλ. Θ', 54). Σύγκρ. καὶ τὰ οὐσιαστ. ἀπόγιομα (ἀπομεσήμερο), τὸ ἐκκλησιαστ. ἀπόδειπνον καὶ τὰ ἐπιρρήματα, ἀποδόμαδα (= ἔπειτα ἀπὸ τὴν τρέχουσαν ἐβδομάδα), ἀπόλαμπρα, ἀπόπασκα (μετὰ τὸ Πάσχα), ἀπολείτουρα καὶ ἀπολείτρουρα (ἔπειτα ἀπὸ τὴν θείαν λειτουργίαν). — Καὶ μεταφορικῶς, ἐπὶ τοπικοῦ χρόνου τρόπον τινά: π. χ. Ἐρχόμενα ἀπὸ τὸ θέατρο (= τὴν ὥραν, ὅτε τελειώνει ἡ παράστασις, τὸ μελόδραμα εἰς τὸ θέατρον). — Καὶ ἐπὶ ἀτομικοῦ χρόνου, οὕτως εἰπεῖν: Ἀπὸ μικρὸς στὰ βάσανα, ἀπὸ μικρὸς στὰ πάθια.

Ἄπὸ μικρὸς ἐφύτευε ὁ φρόνιμος ἀμπέλι,
κι' ἀγάλι' ἀγάλια γίνηκε ἡ ἀγουρίδα μέλι. (Παροιμ.).

Σημ. Καὶ ἐδῶ ἡ ἀπὸ συντάσσεται μὲ ὀνομαστικὴν. Βλ. ἔμπροσθεν Α', ζ'.

Ἐπειδὴ δὲ ὅ,τι προέρχεται ἀπὸ ἓνα τόπον ἢ καιρὸν ἔχει τὴν ἀρχὴν, τὴν πηγὴν καὶ τὴν αἰτίαν του εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον τοῦ τόπου ἢ τοῦ καιροῦ, ἀκολουθεῖ, ὅτι ἀπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς ἀπὸ ἓνα τόπον κινήσεως ἢ τῆς ἀπὸ ἓνα καιρὸν γενέσεως προκύπτει τῆς ἀπὸ ἡ ἔννοια τῆς

Γ' ΑΡΧΗΣ, ΑΙΤΙΑΣ ἐν γένει, καὶ ἰδίως

α') τῆς **προελεύσεως, καταγωγῆς**: Ἀπὸ ρόδο βγαίνει ἀγκάθι, κι' ἀπ' ἀγκάθι βγαίνει ρόδο (παροιμ.). Ὅλοι γεννοκρατιόμαστε ἀπὸ τὸ Νῶε. — Ἐτούτο τὸ τραντάφυλλο εἶναι ἀπὸ χέρι (ἀπὸ χέρι δηλ. προσώπου ἀγαπητοῦ).

Κεφαλωνῖτες εἴμαστε σαράντα πέντε ὅλοι,
ἀπὸ Ληξοῦρι καὶ χωριὰ καὶ μέσ' ἀφ' τ' Ἀργοστόλι.

Ἄπὸ τὸ Θιὸ νὰν τῶβρης (= τὸ εὐρης) ὅ,τι μῶκαμες. — Ἄπὸ λόγο σὲ λόγο ἤρταμε καὶ στὰ χέρια. — Τῶχω ἀπὸ τὸν παππούλη μου (ἐνν. ἀκούσει). — Τῶχει ἀπὸ τὴ γενιά μου νᾶναι ἀράθυμος (= ὀξύθυμος). — Τῶχει ἀπὸ τὸ σίτι νᾶναι τσιγκούνης (= φιλάργυρος). — Σύγκρ. Τὸ ὀμηρικόν, κάλλος ἀπὸ χαρίτων ἔχουσαι (Ὀδ. Ζ', 18).

Γεῖα ἰδές με πῶς ἐγίνηκα μαῦρος σὰν τὸν Ἀράπη,
δὲν εἶμ' ἀπὸ τὴν Ἀραπιά, μόν' εἶμ' ἀφ' τὴν ἀγάπη.

Σημ. Τὸ δεῦτερον ἀπὸ (ἀφ' τὴν ἀγάπη) ὑπάγεται εἰς τὴν κατηγορίαν Γ', ε'.

β') **Τὴν ὕλην, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν γίνεται τι.** — Ἐτούτο τὸ τραπέζι εἶν' ἀπὸ καρύ. — Κόψε ξύλο, κάμε Γιάννη, κι' ἀπὸ κουτσουπιὰ, Βασίλη (Παροιμ.). — Ἐκεῖ τὸ ἄγαρμα εἶναι ἀπὸ τὸ πουλιὸ (= πλέον) ἄσπρο μάρμαρο. — Εἶναι ἀπὸ χρυσάφι, ἀπ' ἀσημι, ἀπὸ πέτρα, ἀπὸ πωρί, ἀπὸ ἄχρα. — Αἱ πλοκαὶ αὐταὶ ἰσοδυναμοῦν μὲ τ' ἀντίστοιχα μετουσιαστικὰ ἐπιθέτα *κάρυνο, μαρμαρένο, χρυσό, ἀσημένιο, πέτρινο, πωρίνο, ἀχερένιο*. — Σύγκρ. τὰ παλαιά, ἀπ' ὄμφακος τεύχειν οἶνον (Αἰσχλ. Ἀγ., 970). — Ἄπὸ γλυκερῶ μέλιτος (Θεόκρ).

γ') **Ὅργανον, μέσον, διὰ τοῦ ὁποῖου γίνεται τι** (ὀργανικὸν αἷτιον).

Θέλει νὰ φτεριάσῃ βαπόρο ἀπὸ χερσὶ του. — Σύγκρ. τὸ παλαιόν, ἀπὸ χερὸς ἐργάζεται μεγάλα.

δ') **Πρόσωπον ἢ παράστασιν ἄλλην, ὅθεν προέρχεται, ἐνεργεῖται, γίνεται τι** (ποιητικὸν αἷτιον). — Δὲν ἑκατορτώθηκε τίποτ' ἀπὸ δαύτονε. — Θὰ σοῦ εἶναι γνωστὸ ἀπὸ ποιὸν ἐγίνηκε ἡ κλεψιά καὶ τὰ φονικά. — Δὲν ἤρτα ἐδῶ ἀφ' ἑαυτοῦ μου ἢ ἀπὸ θεαυτοῦ μου. Σύγκρ. τῆς Παλ. Διαθήκης τό, ἀπ' ἑμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα. Σύγκρ. καὶ τὰ παλαιότερα, οὐδὲν μέγα ἔργον ἀπ' αὐτοῦ ἐγένετο (Ἡρόδ. 1, 14). — Ἐπράχθη ἀπ' αὐτῶν οὐδὲν (Θουκυδ. 1, 17). Εἰς αὐτὰ τὰ ἀπὸ τὴν παλαιὰν παραδείγματα ἡ ἀπὸ ἰσοδυναμεί σχεδὸν μὲ τὴν ὑπὸ μὲ γενικὴν. Ἄπὸ τοιαύτας δὲ φράσεις τῆς παλαιᾶς ἔλαβεν ἀρχὴν ἢ συνήθης χρήσις τῆς ἀπὸ (μὲ αἰτιατικὴν) εἰς τὴν ὀμιλουμένην πρὸς δήλωσιν τοῦ ποιητικοῦ αἷτιου.

ε') **Ἀφορμὴν** (κινητικόν, προτρεπτικόν, ἀναγκαστικὸν αἷτιον). — Τὸ λέγεις ἀπὸ πάθος. — Ἄπὸ τὴ σιάση του δὲν ἔφαε. — Δὲν μπορεῖ νὰν τονε ἰδῆ (ἢ νὰν τονε γδῆ) ἀπὸ φτόνο.

Σημ. Δὲν μπορεῖ νὰν τονε γδῆ = τὸν μισεῖ.

Δὲν εἶν' αὐγὴ νὰ σηκωθῶ, νὰ μὴν ἀναστεναῶ,
νὰ κάτσω σὸ προσκέφαλο, κι' ἀπὸ καρδιᾶς νὰ κλάψω.

— Ἄπὸ εὐλάβεια ἐπῆα στὸν Ἅγιο, βοήθημα μας, ζυπόλυτη. — Ἡ σκύλλ' ἀπὸ τὴ βιάση της γεννάει τυφλά κουτάβια. — Δὲν ἔβλεπα ὀμπρὸς μου ἀπὸ τὸ πολὺ φῶς (ἀπὸ τὴ νύστα πῶχα, ἀπὸ τὴ μεγάλη πείνα). — Τὸν ἀγαπάει ἀπὸ τὴν καρδιά του. — Σύγκρ. Τὸ παλ. ἀπὸ ψυχῆς φιλεῖν (Αἰσχλ. Εὐμ. 674). Ἄπὸ τὴν περηφάνεια του κι' ἀφ' τὸ πολὺ καμάρι, ἂν πέση χάμου ἡ μύτη του δὲ σκύφτει νὰν τὴν πάρη. —

Ἄφ' τὲς πληγὲς τοῦ στήθους μου ἐφάνηκ' ἡ καρδιά μου.

ς') **Πόρον** ζωῆς, **μέσα** δυνάμεως, **πηγὴν** γνώσεως.— Ζῆ ἀπὸ κλειψίης.— Ἐπλούτησε ἀπὸ λαθρεμπορίας.— Ἐκαμε γοργονᾶ (κορβανᾶν =θησαυρόν, χρήματα) ἀπὸ τὰ μοναστηριακά.

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψι τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ἔψι, ποῦ μὲ βιά μετράει τὴ γῆ.

Ἄφ' ἀγαπᾷ γνωρίζεται ἀφ' τὴν περπατησιά του,
Ἄλλου πατεῖ, ἄλλου βρίσκειται κι' ἄλλου 'ν' τὸ νόημά του.

Σημ. νόημα=προσοχή.— Ἄφ'—ὄπου=ἐκεῖνος, ὄπου.

Μεγάλ' ὄνομα ἔβγαλε ἀφ' τὴν παλληκαριά του.— Κάθε δεντρί γνωρίζεται ἀφ' τὸν καρπό, ποῦ κάνει.— Ἀπὸ παράδες τοῦ χωρικῶνε ἐγίνηκε ἡ ἐκκλησιά.

Ἄφ' τὰ μάτια σου γνωρίζω, πόχεις κᾶτι νὰ μοῦ πῆς
πές μου το, γλυκειά μου ἀγάπη, πές μου το, καὶ μὴ ντραπή.

Σημ. πόχεις=ποῦ ἔχεις=πῶς ἔχεις=ὅτι ἔχεις.

Σύγκρ. Τὸ παλαιόν, ἀπ' αὐτῶν τῶν ἔργων θεωρεῖται ὁ Θεός (Ἄρστλ. περὶ Κόσμου).

Ὅπως δὲ ἀποβάλλεται ἡ συλλαβὴ τὰ τῆς μετὰ, καὶ γίνεται μέ, (διότι ἴσως ἐσυγχύσθη ἡ συλλαβὴ αὕτη τὰ τῆς μετὰ μὲ τὸ πληθυντικόν οὐδέτερον ἄρθρον τὰ (μετὰ ταῦτα, μετὰ πολλὰ = μὲ τὰ ταῦτα, μὲ τὰ πολλὰ), ὁμοίως καὶ προσθέτεται, καὶ λέγομεν, μετ' ἐμέ=μὲ ἐμέ (μετ' ἐμοῦ). — Καλῶς ἤρτεν ὁ Χάροντας νὰ φᾶ νὰ πῆ μητὰ μας (στίχος τραγουδιοῦ Κυπριακοῦ).

Σημ. μητὰ=μετὰ=μέ.

Πιθανώτερον εἰς τὰς φράσεις ταύτας νὰ διτηρήθη ἀκεραία ἡ παλαιὰ πρόθεσις μετὰ μὲ τροπὴν μόνον τῆς γενικῆς εἰς αἰτιατικήν. Κατ' ἀναλογίαν τούτων λέγομεν καί, γιὰ τὰ μέ, γιὰ τὰ σέ, καί, ἀπὸ τὰ μένα, ἀπὸ τὰ σένα ἢ ἀπὸ τ' ἐμένα ἀπὸ τ' ἐσένα. Ἰσως εἰς τὴν παρεμβολὴν τῆς συλλαβῆς ταύτης συνετέλεσαν καὶ φράσεις ὅποιαί αἰ, ἀπὸ τὰ 'ψές, ἀπὸ τὰ προχτές, ἀπὸ τὰ τώρα, ἀπὸ τὰ τότες ἢ τότενες.

Ἡ ἀπὸ πρὸ τῶν δασυνομένων διατηρεῖ τὸ π, ὡς ἀπ' ὄπου, ἀπ' ὄθε ἢ ἀπ' ὄθεγε, ἀπ' ὄπουθε, ἀπ' ὄπουγε, ἀπ' ὄσα, ἀπ' ὄλα ὄλα, ἀπ' ὄρα 'ς ὄρα· πρὸ τοῦ ὄντες ὅμως δασύνει τὸ π.

Σημ. ὄντες=ὄτε, ὄταν, ἀφ' ὄντες, ἀφ' ὄντες καὶ ἀφ' ὄνται.

Καὶ εἰς τὴν ἐποποιίαν τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα (ἐκδ. Α. Μηλιαράκη) τὸ ἀφ' ὄντες ἀπαντᾶται τρεῖς φορές.

Ἀφόντις ἐκλαυσαν αὐτήν, ἔθαψαν ἅμα πάσας (ς. 473).

Ἀφόντις ἀπεδείπνησεν βαίνει εἰς τὸ κουβοῦκλιν (ς. 1829).

Ἀφόντις ὁ παράριστος γενναῖος ὁ Ἀκρίτης (ς. 4, 326).

Ὡς πρὸς τὸ ἀφού, δὲν ἔχομεν σήμερον τὴν συνείδησιν, ὅτι εἶναι σύνθετον ἀπὸ τὴν ἀπό, ἀφού τὸ οὐ μόνον του δὲν λέγεται.

Ἐνῶ δὲ πρὸ τῶν δασυνομένων φωνηέντων διατηρεῖται τὸ ψιλόν π τῆς ἀπό, ἀπ' ἐναντίας πρὸ τοῦ ψιλοῦ τ δασύνεται π.χ. ἀφ' τὸν ὕπνο, ἀφ' τὰ χέρια. Ὅθεν τοῦ πρώτου τῆς νέας Ἑλλάδος ποιητοῦ Σολομοῦ τὸ ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη εἶνε ἐναντίον τῆς φωνητικῆς τῆς ὁμιλουμένης γλώσσης, ἀφού ὁ ἴδιος λέγει, φτωχὸς ἀντὶ πτωχὸς κ.τ.λ. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ εἰπῆ, ἀφ' τὰ κόκκαλα. Τὸ ἀφ' πάλιν τοῦτο γίνεται ἀχ συγχυζόμενον μὲ τὸ ὄχ ἀπὸ τὸ ὄχ προελθὸν ἀπὸ τὴν πρόθεσιν ἐκ, κατ' ἀφομοίωσιν τοῦ φωνήεντος ε μὲ τὸ συνήθως ἐπόμενον ο, π.χ. ὄχ τὸν ὕπνο, ὄχ τὸ πολὺ σκοτάδι. Τὸ ὄχ ἢ μᾶλλον ἀχ πάλιν τοῦτο, κατὰ τροπὴν τοῦ χ εἰς ε ἔγεινεν ἄς εἰς τὸν Πόντον· π.χ. ἄς τὰ ψές=ἀπὸ τὰ χθές, ἄς τῆς πορτῆς τὸν καιρὸ=ἀπὸ τῆς πορθήσεως (τῆς Κωνσταντινουπόλεως) τὸν καιρόν.—Σύγκρ. καὶ τὰ ἐπιγραφικὰ, ἐχ Θεεταλλίας (322—319 π. Χ.), ἐχ φυλῆς (444—440 π. Χ.), ἐχ φορησάντι (329 π. Χ.), ἐχ Χαλκίδος (445 π. Χ.).

Ἀπὸ τοῦτο λαμβάνομεν ἀφορμὴν νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἡ παλαιὰ ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἐνῶ δὲν ὑποφέρει δύο δασέα εἰς δύο ἀλλεπαλλήλους συλλαβάς, τὰ ὑποφέρει εἰς μίαν (φθείρω, φθόνος κ.λ.). Ἀπ' ἐναντίας ἡ ὁμιλουμένη, λαγικωτέρα, ὑποφέρουσα δύο δασέα εἰς δύο συλλαβάς ἀλλεπαλλήλους (θρέφω, θάπτω), δὲν τὰ ἀνέχεται εἰς μίαν, οὐδ' ὑποφέρει πάλιν μαζὶ δύο ψιλὰ, ἀλλὰ τρέπει ἀπὸ μὲν τὰ δύο δασέα τὸ δευτερον εἰς τὸ ἀντίστοιχον ψιλόν, ἀπὸ δὲ τὰ δύο ψιλὰ τὸ πρῶτον εἰς τὸ ἀντίστοιχον δασύ· π.χ. φθόνος = φτόνος, φθάνω = φτάνω, πτωχὸς = φτωχός, λεπτόν = λεφτό. Ἔτσι δὲ γίνεται καὶ ἡ φθογγοπλοκὴ ἀρμονικωτέρα ὡς ἀποτελουμένη ἀπὸ ἑτεροειδῆ φωνῆς στοιχεῖα, διότι ἡ ἀρμονία εἶνε συναρμογὴ ἀνομοίων, ἐνότης εἰς ποικιλίαν. Μὲ ἄλλους λόγους ἡ προφορὰ γίνεται ὁμαλωτέρα, διότι ἀποφεύγομεν ἔτσι τὴν ἄκραν, ψιλότητα (Πτωχός) καὶ τὴν ἄκραν δασύτητα (Φθόνος), καθότι ἐνῶ εἰς τὸ πτωχὸς ἔχομεν εἰς τὴν πρώτην συλλαβὴν δύο στοιχεῖα συμφωνικῆς φωνῆς (π—τ), εἰς τὸ φθόνος ἔχομεν τέσσαρα pht. Διὰ τῆς τροπῆς εἰς τὰ ἀντίθετα ἔχομεν καὶ εἰς τὴν μίαν καὶ εἰς τὴν ἄλλην περιπτώσιν μεσότητα, δηλ. ἀπὸ τρία φωνῆς στοιχεῖα φτόνος—pht, φτωχός—pht εἰς τὴν μίαν καὶ εἰς τὴν ἄλλην λέξιν.

Ἡ πρόθεσις αὕτη σπανίως ἀπαντᾶται μὲ γενικὴν συντασσομένην. Τὰ ὀλίγιστα λείψανα τῆς τοιαύτης παλαιᾶς συντάξεως τῆς ἀπὸ εἶνε τὰ ἐξῆς, ἀπὸ καρδιᾶς·

Δὲν εἶν' αὐγὴ νὰ σηκωθῶ νὰ μὴν ἀναστενάξω,
νὰ κάτσω στὸ προσκέφαλο, κ' ἀπὸ καρδιᾶς νὰ κλάψω (Δημοτικόν).

Ἀπὸ Θεοῦ, π.χ. θάρτω χωρὶς ἄλλο νὰ σὲ ἰδῶ, ὄξ' ἀπὸ Θεοῦ.

Σημ. χωρὶς ἄλλο=εἰς ἅπαντος, ἀφεύκτως.

Ἄξ' = ὄξω = ὄξω = ἔξω, δηλ. ἐξαιρουμένης τῆς περιπτώσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν ἤθελε προέλθει τι ἐκ θεοῦ ἀντιβαῖνον εἰς τοὺς ἀνθρωπίνους λογισμούς. Σύγκρ. τοῦ Θεοῦ. τό, ἡμᾶς εἰκὸς νῦν τὰ ἀπὸ θεοῦ ἠπιώτερα ἔξιν. Βλ. καὶ τὴν πλοκὴν ἀπὸ θεοῦ εἰς τὴν Ν. Δ. — Ἄλλαι φράσεις, ὅπου ἀπαντᾶται ἢ ἀπὸ μὲ γενικὴν εἶνε αἰ, ἀπὸ διαδίου, ἀπὸ χειροῦ του.

Ἀπὸ Μαρτιοῦ καλοκαιριοῦ, κ' ἀπ' Ἄγουστο χειμῶνας : Ἀπὸ λόγου μου, ἀπὸ λόγου σου, του, της, μας, σας, τους.

Σημ. *Τά, μας, σας, τους* εἶναι ἀντὶ γενικῶν (=ἡμῶν, ὑμῶν, αὐτῶν).

Ἀπὸ καιουργῆς, μὲ τὴν ὁποίαν ἐκφρασιν ἠμποροῦμεν πληρέστατα νὰ μεταφράσωμεν τοῦ Θεοῦ (3,92) τό, ἐκ καινῆς (ἐνν. ἀρχῆς).

Ὅσα ἕως τῶρα εἴπαμεν ἀποβλέπουν τὴν χρῆσιν τῆς ἀπὸ εἰς τὴν σύνταξιν. Καὶ εἰς τὴν σύνθεσιν δὲ διετήρησεν ἢ πρόθεσις τὰς αὐτὰς περιόδου σημασίας ὡς εἰς τὴν παλαιάν. Κάποτε ὅμως, ὡς ἐκ τῆς διαφορῆς ἐκδοχῆς τῆς αὐτῆς σημασίας τῆς προθέσεως, προέρχεται διαφορὰ καὶ μάλιστα ἀντίθεσις ἐννοίας ἀπὸ τὴν παλαιάν εἰς τὴν νέαν γλῶσσαν εἰς ἕν καὶ τὸ αὐτὸ ῥῆμα, π.χ. ἀπομαρθάνω εἰς τὴν παλαιάν δηλοῖ ὅ,τι εἰς τὴν ὁμιλουμένην τό, ξεμαθαίνω (*ἐκμαθαίνω), τὸ δὲ ἐκμαρθάνω σημαίνει ὅ,τι τῆς ὁμιλουμένην τό, ἀπομαθαίνω. Ἡ διαφορὰ αὕτη καὶ ἀντίθεσις προέρχεται ἀπὸ τοὺς δύο τρόπους τοῦ ἀποχωρισμοῦ, τοὺς ὁποίους φανερώνει ἢ ἀπὸ, ἢ τοι α') ἀποχωρίζομαι ἀπὸ τὸ νὰ μαρθάνω, ὡς στερούμενος αὐτοῦ, ἀπομαρθάνω (ξεμαθαίνω), β') ἀποχωρίζομαι ἀπὸ τὸ νὰ μαρθάνω, ὡς συμπληρώσας αὐτό, ἀπομαθαίνω (ἐκμαρθάνω).

Ἰδίως μὲ ῥῆμα σύνθετος ἢ πρόθεσις καὶ ἐξεταζομένη ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῆς θέσεως τῆς αὐξήσεως τοῦ ῥήματος, αὕτη, ἀφοῦ, ὅπως καὶ αἱ ἄλλαι πρόθεσις, διέτρεξε κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας τὰ δύο προηγούμενα στάδιά της, τώρα διατρέχει τὸ τρίτον. Ἐξηγούμεθα. Τὸ πρῶτον στάδιον τῶν προθέσεων, αἱ ὁποῖαι συνῴδευαν ῥῆμα ἦτον ἢ παράταξις ἢ προσέγγις, τὸ δεύτερον, παράθεσις ἢ χαλαρὰ σύνθεσις, τὸ τρίτον, σφιγκτὴ σύνθεσις ἢ συγχώνεσις. Εἰς τὸ πρῶτον στάδιον εἶναι τόσον κρῦα καὶ χαλαρὰ ἢ σχέσις τῆς προθέσεως καὶ τοῦ ῥήματος, ὥστε ἀδιαφοροῦν τὰ δύο ταῦτα μέλλοντα συνθετικά, ἂν μεταξὺ τῶν μορφῶν των παρεμβάλλωνται τὰ κορμῖα ἄλλων λέξεων καὶ τὰς χωρίζουν π.χ. ἀπ' ἐμεῖο κάρη τάμον ("Ὀμ. Ἰλ. Ε, 214 καὶ ἄλλου). Εἰς τὸ πρῶτον τοῦτο στάδιον τηρεῖ τὴν ἀνεξαρτησίαν της ἢ πρόθεσις ἀπέ-

ναντι τοῦ ῥήματος, καὶ ἀντιστρόφως. Αἱ πρόθεσις, κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, ἔχουν ἐννοίαν ἐπιρρηματικὴν (Σύγκρ. ἀνά—ἀνω, —κατὰ—κάτω, ἐκ, ἐξ—ἐξω, ἐς, εἰς—ἔσω, ἀντὶ—ἀντα). Ἄλλὰ πᾶσα μία τῶν δύο τούτων λέξεων, πρόθεσις καὶ ῥῆμα, ἐκφράζουσα, χωρισμένη ἀπὸ τὴν ἄλλην, γενικωτέραν τινὰ ἐννοίαν, προσδιορίζεται πάλιν ἀπὸ τὴν ἄλλην πᾶσα μία, καὶ τό, τάμον ἀπὸ τὴν, ἀπό, καὶ ἢ ἀπὸ ἀπὸ τό, τάμον. Πᾶσα μία ἔχει χρεῖαν τῆς βοηθείας τῆς ἄλλης. Εἰς τὸ πέλαγος τοῦ λόγου, βλέπετε, αἱ γνωρίζουσαι τὰς τοποθεσίας προθέσεις ἀναλαμβάνουν τὸ ἔργον τῶν πλοηγῶν τῶν ἀεικινήτων ῥημάτων. Ὅθεν ἀνάγκη νὰ συνδεθοῦν στενότερον πρόθεσις καὶ ῥῆμα. Ἐπέρασαν αἰῶνες ἐπάνωθεν των, εἶδαν ὅτι εἶνε κάλλιον νὰ συζευχθοῦν κ' ἐσυζεύχθησαν, καὶ ἔχομεν πλέον ἀποτέμνω, καὶ εἴμεθα εἰς τὸ δεύτερον στάδιον τῆς σχέσεως τοῦ κλιτοῦ καὶ τοῦ ἀκλιτοῦ. Ἐδῶ πλέον ἢ ἐννοία τῆς προθέσεως ὑπετάχθη εἰς τοῦ ῥήματος τὴν ἐννοίαν ἢ ἐννοία τοῦ τόπου ὑπήχθη εἰς τὴν μᾶλλον σύνθετον ἐννοίαν τῆς κινήσεως, καὶ ἢ ἐννοία πάλιν τῆς κινήσεως, τοῦ ῥήματος, ἠλλοιώθη ἀπὸ τὴν ἐννοίαν τὴν τοπικὴν.

Ἄλλ' καὶ εἰς τὸ στάδιον τοῦτο δὲν ἀφήνεται μὲν τόπος μεταξὺ τῆς προθέσεως καὶ τοῦ ῥήματος τόσος, ὥστε νὰ χωρήσῃ μία ἢ περισσότεραι λέξεις ἄλλαι, ὡς εἰς τὸ πρῶτον στάδιον, ἀλλὰ μεταξὺ τῶν δύο συνθετικῶν ἀφήνεται σχισμὴ, ὥστε νὰ χωροῦν πρόσθετα στοιχεῖα αὐτοῦ τοῦ ῥήματος, αὐξήσεις συλλαβικαί, χρονικαί, διπλασιασμοί, ἀπετεμνον, ἀπὸ Ἡρόδοτον, ἀπο Τετμηκα. Ἐν τούτοις αἱ ἐννοιαὶ τῶν δύο συνθετικῶν τείνουν εἰς πληρεστέραν ἐνότητα.

Ἡ τελεία ἐνωσις τῶν δύο ἐννοιῶν συνεπιφέρει τὴν συγχώνευσιν τῶν δύο στοιχείων, ἢ ὁποῖα παρατηρεῖται εἰς τὸ τρίτον στάδιον. Εἰς τὸ δεύτερον στάδιον ἢ σύνδεσις ἦτον μᾶλλον ἐξωτερικὴ, καὶ διὰ τοῦτο ἢ αὐξήσις γίνεται ἐσωτερικὴ. Ἡ ἐσωτερικότης τῆς αὐξήσεως εἶναι τρανὴ ἀπόδειξις τῆς ἐξωτερικότητος τῆς συνδέσεως. Εἰς τὸ τρίτον στάδιον ἢ σύνδεσις εἶναι ἐσωτερικὴ, καὶ διὰ τοῦτο γίνεται ἐξωτερικὴ ἢ αὐξήσις, Ἐπαράτρεχα, Ἐδιάβαζα, Ἐπρόσεχα. Εἰς τὸ πρῶτον στάδιον εἶναι ἔλξις καὶ προσέγγις, εἰς τὸ δεύτερον, μηχανικὴ ἐνωσις, εἰς τὸ τρίτον χημικὴ τρόπον τινά. Ἐδῶ, εἰς τὸ τρίτον στάδιον, εἶναι κρᾶμα, εἰς τὸ δεύτερον σώρος, εἰς τὸ πρῶτον γειννίασις. Ἡ πάλιν τῶν δύο τούτων τάσεων καὶ ἢ εἰς συγχώνευσιν ῥοπή παρατηρεῖται ἀπὸ τὸ δεύτερον ἀκόμη στάδιον. Μάρτυρες, τὰ ἀναποφάσιστα καὶ ἀμφιρρετῆ ἀκόμη ῥήματα, καθῖσα—ἐκάθισα, καθῆνυδον—ἐκάθευδον κ.λ. Ἡ συγχώνευσις αὕτη τοῦ τρίτου σταδίου εἶναι εἶδος συνθέσεως τελειότερον, ὅπως ἢ κυρίως σύνθεσις εἶναι τελειότερον παρὰ ἢ παράθεσις εἶδος.

Δὲν κρίνομεν τώρα ἀπὸ σκοποῦ νὰ παραθέσωμεν διαφόρους φράσεις λατινικάς, ὅπου ἡ *ab* πρόθεσις ἢ *a*, συγγενῆς τῆς ἀπὸ, σημαίνει ὁ, τι καὶ ἡ ἀπὸ εἰς ἀναλόγους φράσεις τῆς ἑμιλουμένης· *metus ab illo* = φόβος ἀπ' αὐτόν, *a fronte* = ἀπ' ἐμπρός, *a latere* = ἀπὸ τὸ πλάγι, *ab Africa* = ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν, *ab hoste interfectus* = ἀπὸ τὸν ἐχτρὸ φονευμένος, *a patre laudor* — ἀπὸ τὸν πατέρα (μου) ἐπαινοῦμαι, *ab ense morior* = πᾶω (φονεύομαι) ἀπὸ σπαθί, *ab aliquo disco* = ἀπὸ κάποιον μαθαίνω, *ab aliquo accipere aliquid* = λαβαίνω καὶ ἀπὸ κάποιον, *ab animo doleo* = ἀπὸ τὴν ψυχὴ μου χλίβομαι (= θλιβομαι), *laboro ab oculis* = ὑποφέρω (= πᾶσκω) ἀπὸ τὰ μάτια μου, *ab ira* = ἀπὸ θυμό.

Ἡ ἀπὸ, αἰολικῶς ἀπύ, ποιητικῶς ἀπαι (Σύγκρ. διαί = διά, παραι = παρά, ὑπαι = ὑπὸ) ἔχει ὡς σύστοιχον ἐπίρρημα εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν νηπίων τῆς ἑμιλουμένης, μὲ ἀναβιβασμὸν τόνου, τὸ ἀπου = μακρὰν π.χ. *πάει, ἐπῆε, εἶναι ἀπου* = ἀνεχώρησεν. (Σύγκρ. τὰ παλαιὰ *ἀπωθεν, ἀπωθε* [οἱ ἀπωθεν, ἀπωθεν νεώς]). Ὁμοίως σύστοιχον ἡ ἀνὰ ἐπίρρημα ἔχει τὸ ἀνου, ἀπάνου, καὶ ἡ κατὰ τὸ κάτω, μὲ ἀναβιβασμὸν ἐπίσης τοῦ τόνου καὶ μὲ τροπὴν τοῦ ω εἰς ου. Ἡ πρόθεσις εἶναι συγγενῆς τῶν ἐπιρρημάτων *αὐ* καὶ *ἀψ*, τῶν λατιν. προθέσεων *ab*, *abs* καὶ τοῦ ἀχωρίστου *au*, τῆς ἰταλικῆς *a*, τῆς σανσκριτ. καὶ ζενδ. *apa*, τῆς σουηδ. καὶ γοτθ. *af*, τῆς ἀγγλοσαξων. *of*, τῆς ἀγγλικῆς *of* καὶ τοῦ ἀγγλ. ἐπιρρήμ. *off* τῆς παλαιογερμαν. *aba* καὶ τῆς ἀχωρίστου γερμανικῆς *ab*.¹

¹ Ἀργαστόλι, Φεβρουάριος 1893.

II. Βεργωτῆς.

Η ΔΙ' ΑΕΡΟΣΤΑΤΩΝ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

Καίτοι ἀνεπτύχθησαν εἰς βαθμὸν μέγιστον τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας, οἱ δὲ σιδηρόδρομοι, ταχύτεροι τῶν ἀτμοπλοίων, διασχίζουσιν ἤδη τὰς ἡπείρους καθ' ἀπάσας τὰς διευθύνσεις, ὁ ἄνθρωπος τῇ πρὸς τὴν πρόσδον ὀρητικῆς φορᾶ τοῦ αἰῶνος ἀκολουθῶν νέον μέσον ταχύτερον συγκοινωνίας ἐπιδιώκει, τὴν διὰ τοῦ ἀεροστάτου. Εἶνε ἄρα γε τοῦτο κατορθωτόν, ἢ μὴ ὁ ἐπιζητῶν τὴν τελειοποίησιν αὐτοῦ ἐπιστήμων παρόμοιόν τι ζητεῖ τοῖς ἄλλοτε τὴν εὔρεσιν τοῦ φιλοσοφικοῦ λίθου ἢ τὴν λύσιν τοῦ τετραγωνισμοῦ τοῦ κύκλου ἐπιζητοῦσιν;

Πλείστα πρὸς τοῦτο παρεμβάλλονται δυσκολία. Ἄν ὁ ἀήρ εἶχε

¹ Σ. Δ. Π. Ἡ ἐμβριθῆς αὕτη πραγματεία τοῦ διακεκριμένου λογίου κ. Π. Βεργωτῆ εἶνε ἀπόσπασμα τοῦ ὑποβληθέντος καὶ βραβευθέντος κατὰ τὸ περυσινὸν Γλωσσικὸν διαγώνισμα Γλωσσαρίου τῆς Κεφαλληνίας.

τὴν πυκνότητα τοῦ ὕδατος, οὐδὲν εὐκολώτερον ἢ ἡ κατασκευὴ ἀεροπόρου τινὸς πλοίου, κινουμένου δι' οἰασθήποτε δυνάμεως, ἀπὸ τῆς μῦθους ἀνθρωπίνης μέχρι τῆς τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Ἄλλ' ὁ ἀήρ ἐλαφρὸς ὢν κακῶς ὑποβαστάζει τὸ ἰπτάμενον πλοῖον, ἀφ' ἑτέρου δὲ πνέων ὡς ἄνεμος ἀντίξοος παραφέρει αὐτὸ καὶ ταχέως καταστρέφει.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων δυστυχῶν ἀποπειρῶν, ὧν αἱ πλείστα κατέληξαν διὰ τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου τῶν ἐπιχειρούντων αὐτάς, πολλοὶ ὀρμώμενοι ἐθεώρησαν τὴν ἐπινοήσιν τοῦ ἀεροστάτου ὅλας μωρὰν καὶ τὸ ζήτημα τῆς δι' αὐτοῦ συγκοινωνίας ἄλυτον. Ἄλλὰ μὴ τῆς αὐτῆς δὲν ἔτυχον ἐν ἀρχῇ ὑποδοχῆς πᾶσαι αἱ μέχρι τοῦδε μεγάλαι ἐφευρέσεις, αἱ εὐεργετήσασαι καὶ εὐεργετοῦσαι τὴν ἀνθρωπότητα, πᾶσαι αἱ μεγάλαι ἐπινοήσεις, αἱ λαμπρύνασαι τὸν αἰῶνα ἡμῶν; Μὴ ὁ Φούλτων, ὅτε ἐφεύρε τὸ διὰ ζέοντος ὕδατος ταχύτερον μέσον μεταφορᾶς, δὲν ἀπεδοκιμάσθη παρὰ τῆς ἄλλως τε πεφωτισμένης Γαλλικῆς Αὐλῆς; Δὲν κατεδιώχθη ὁ Στέφενσον ὑπὸ τῶν ἀγγλων χωρικῶν, ὅτε ἐχωρομέτρει τὸν πρῶτον αὐτοῦ σιδηρόδρομον; Δὲν ἐβασανίσθη ὁ Γαλιλαῖος, διότι ἀπεδείκνυεν ἐνώπιον τοῦ παπικοῦ δικαστηρίου ὅτι ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ δὲν εἶχε σταματήσει τὸν ἥλιον; Αὐτὸς δὲ ὁ πολὺς Θιέρσος δὲν ἐκράζεν ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς βουλῆς ὅτι θὰ ἦτο μωρία ἢ κατασκευὴ τοῦ σιδηροδρομικοῦ συμπλέγματος τῆς Γαλλίας;

Καὶ ἐν τούτοις ἡ γῆ ἐξακολουθεῖ διαγράφουσα τὴν ἐν 365 ἡμέραις περὶ τὸν ἥλιον τροχίαν τῆς, τὸ ζέον ὕδωρ εὐρύνει ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὸ κράτος αὐτοῦ, τὸ δὲ δημόσιον ἀγανακτεῖ ὁσάκις ἢ ἀναμενομένη ἀμαξοστοιχία ἀφικνῆται ἐπιβραδύνουσα καὶ καθυστεροῦσα τρία μόνον λεπτά, ἀφοῦ διέτρεξε 500 χιλιόμετρα.

Μεθ' ὅλας τὰς μνημονευθείσας ἀποτυχίας καὶ τὰ συμπαρομαρτήσαντα ταύταις τραγικὰ συμβάντα, κατ' οὐδὲν ἐμειώθη ὁ ζήλος τῶν περὶ τὴν ἀεροστατικὴν ἀσχολουμένων. Οὕτω δ' αὕτη ἀφ' ἧς ἐποχῆς οἱ ἀδελφοὶ Μοντγολφιέρι εὗρισκον ὅτι σφαῖραι πεπληρωμέναι θερμοῦ ἀέρος ὑψοῦντο εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν, μεγίστας ἐποιήσατο προόδους. Τὸν θερμὸν ἀέρα, ὀλίγον ἐλαφρότερον ὄντα τοῦ ψυχροῦ, ἀντικατέστησαν ἤδη εἰς τὰ νέα ἀερόστατα ὕλαι μᾶλλον ἐλαφραί, ὡς τὸ ἀερίοφως καὶ τὸ ὑδρογόνον. Ἐκ τούτων τὸ ὑδρογόνον προτιμότερον, σήμερον μάλιστα, ὅτε διὰ τῆς χρήσεως τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτός πρὸς φωτισμὸν πᾶς κίνδυνος ἐκρήξεως δι' ὀξειδώσεως τοῦ ἀερίου τούτου ἐξέλιπεν ὀλοτελῶς. Ἡ κινητήριος λοιπὸν δύναμις, ἢ φέρουσα πρὸς τὰ ἄνω, εὐρέθη ἤδη, οὐδ' ἀπασχολεῖ τοὺς ἐπιστήμονας.

Ἵπολείπεται ὅμως τὸ κυριώτερον, πρὸς ὃ ἤδη πάντων τῶν ἐπιστη-

μόνων στρέφονται αἱ ἔρουναι, ἢ διεύθυνσις τοῦ ἀεροστάτου: τοῦτο τὸ ζήτημα. Εἶνε δυνατόν νὰ εὐρεθῇ δύναμις ἰκανῶς ἰσχυρά, ὅπως, δίδουσα τὴν ἀπαιτουμένην ὄθησιν εἰς τὸ ἐναέριον πλοῖον, δυνηθῇ νὰ προαγάγῃ τοῦτο κατ' ἐναντίου ἀνέμου; Γνωστοῦ δὲ ὄντος ὅτι ἄνεμος μέτριος ἔχει ταχύτητα 6 μέτρων κατὰ δευτερόλεπτον, ἄνεμος δὲ ὀρηκτικὸς 15 μέχρις 20 μέτρων, θὰ εἶνε δυνατόν ποτε ἢ ἐπιστήμη νὰ παράσχῃ τόσην ταχύτητα τοῖς ἀεροστάτοις;

Ὡς κινούσας δυνάμεις τρεῖς μέχρι τοῦδε μετεχειρίσθη ἡ ἀεροστατική: τὴν μυώδη τοῦ ἀνθρώπου, τὸν ἀτμὸν καὶ τὸν ἠλεκτρισμὸν.

Κατὰ τὸ 1872 πρῶτος ὁ διάσημος μηχανικὸς Δουπουὶ Δελῶμ κατεσκεύασεν ἀεροστάτον ὠθούμενον ὑπὸ ἑλικος παρομοίας τῇ τῶν ἀτμοπλοίων καὶ ὡς κινούσαν δύναμιν ἐξέλεξε τὸν ἄνθρωπον. Τὸ ἀεροστάτον ἠδυνήθη οὕτω νὰ διανύσῃ διάστημα τι μετὰ ταχύτητος 2μ.80 κατὰ δευτερόλεπτον.

Ἄλλ' ἡ ἀναλογία τῆς ἐργασίας, ἣν δύναται νὰ παράσχῃ ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸ βᾶρος αὐτοῦ, εἶνε μικρά. Ἄνθρωπος π. χ. ἔχων τὴν μέσσην βαρύτητα τῶν 75 χιλιογράμμων μόλις δύναται νὰ παράσχῃ ἡμίσεως ἵππου ἐργασίαν, ἧτοι ἡμισὺ χιλιογράμμων βάρους, καὶ ταῦτα εἰς μικρὸν χρόνον διάστημα. Ἄλλ' ἡ ἐπιστήμη εὐτυχῶς εὐμοιρεῖ ἄλλων παραγωγῶν δυνάμεων, κατὰ πολὺ τῆς ἀνθρωπίνης ὑπερέτερων. Οὕτως, ἐπὶ παραδείγματι, ἀτμομηχανὴ παράγει ὑπὸ ἴσον βᾶρος ἐξάκις τὸ ἔργον ἀνθρώπου, λαμβανομένης ὑπ' ὄψι μόνον τῆς καταναλισκομένης ὕλης, ὅταν ἡ διάρκειά εἶνε σημαντικὴ.

Ἄν ἡ ἀναλογία τοῦ βάρους τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν ὑπ' αὐτοῦ παραγομένην δύναμιν ἦτο ὅση ἢ τῶν πτηνῶν, τὸ ζήτημα τῆς ἀεροστατικῆς θὰ ἐλύετο. Προσκολλῶντες πτέρυγας εἰς τὸ σῶμα ἡμῶν θὰ ἠδυνάμεθα εὐκολώτατα νὰ ἀεροβατῶμεν· διότι οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι ἡ πτήσις τῶν πτηνῶν ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ὑπὸ καταλλήλους γωνίας καὶ ἐπιφανείας ἰκανᾶς προσκρούσεως τῶν πτερυγῶν αὐτῶν κατὰ τοῦ ἀέρος. Πρὸς κίνησιν ὁμως τῶν πτερυγῶν ἀπαιτεῖται δύναμις, τὰ δὲ πτηνὰ εἶνε ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ πολλῶ ἡμῶν ἰσχυρότερα. Ὁ ἐλάχιστος στρουθὸς συγκριτικῶς πρὸς τὸ βᾶρος του εἶνε ἐξάκις καὶ ὀκτάκις ἡμῶν ἰσχυρότερος. Ὁ ἄνθρωπος λοιπὸν ἀφ' ἑαυτοῦ εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν τοῦ Ἰκάρου πτήσιν, κἂν ὑποτεθῇ ὅτι ὁ ἥλιος ἐξ ἀγάπης πρὸς τὴν ἐπιστήμην θὰ σεβασθῇ τὰς κηρίνας αὐτοῦ πτέρυγας.

Ἐν τούτοις τῶν πτηνῶν τὴν πτήσιν ζηλώσαντες ἀεροναῦται τινες ἐπειράθησαν νὰ ἀρθῶσιν εἰς τὰ ὕψη χρώμενοι ἂν οὐχὶ τῇ μυώδει αὐτῶν δυνάμει, ἄλλῃ ἐξωθεν προερχομένη, τῷ ἀτμῷ. Καὶ ἰδοὺ καὶ πάλιν ὁ

Φούλτων, ὃν ἀρχόμενοι παρεστήσαμεν κακὸν κακῶς ἀποδιωκόμενον τῆς Γαλλικῆς Αὐλῆς, μεταρσιούμενος διὰ τῆς ἐφευρέσεως αὐτοῦ καὶ παρέχων καὶ ἐκεῖ εἰς τοὺς αἰθέρας τὴν σύμπραξιν αὐτοῦ. Οὕτω κατεσκευάσθη κατὰ τὸ 1882 ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Βαρανόφσκη ἀεροστάτον ἔχον σχῆμα ὑπερμεγέθους πτηνοῦ, κινούμενον δι' ἀτμοῦ. Ἀτμομηχανὴ εὐρισκομένη ἐν τῷ κέντρῳ παρεῖχε τὴν κίνησιν εἰς δύο ὑπερμεγέθεις πτέρυγας ἐκ τῶν πλαγίων καὶ εἰς εἶδος τι κόπης τεθειμένης ὀπισθεν καὶ χρησιμευούσης εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀεροστάτου. Αἱ δοκιμαὶ ἐπέτυχον, ἀλλ' ἡ ἐπιτευχθεῖσα ταχύτης δὲν ἦτο ἰκανὴ νὰ δικαιώσῃ τὰς προσδοκίας τῆς ἐπιστήμης.

Τριάκοντα ἔτη πρότερον, κατὰ τὸ 1852, ὁ Ἑρρίκος Ζιφφάρ μετεχειρίζετο ἐπίσης τὸν ἀτμὸν πρὸς κίνησιν ἀεροστάτου ἔχοντος σχῆμα ἀτράκτου. Τὸ ἀεροστάτον ἠδυνήθη νὰ διανύσῃ ἐν ἡρέμῳ ἀέρι 4 μέτρα κατὰ δευτερόλεπτον, ἧτοι 1 μ. 20 πλέον τοῦ ἀεροστάτου τοῦ Δουπουοῦ.

Καίτοι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ὑπῆρξεν ἀνώτερον τοῦ παρὰ τοῦ Δουπουοῦ ἐπιτευχθέντος, ἐν τούτοις ἡ χρῆσις τοῦ ἀτμοῦ κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη ἐγκατελείφθη. Ἡ ἐπιστήμη ἔστρεψεν ἐπ' ἐσχάτων τὴν προσοχὴν αὐτῆς εἰς ἄλλην δύναμιν, ἧτις παρέσχε κρείττονα ἀποτελέσματα, τὸν ἠλεκτρισμὸν. Τοῦτο ἀπέδειξαν αἱ πρὸ ἐπταετίας γενομένης δοκιμαὶ ὑπὸ τῶν γάλλων λοχαγῶν Ρενάρ καὶ Κρέβς. Ἀεροστάτον, ἔχον σχῆμα σιγάρου καὶ ὠθούμενον ὑπὸ ἑλικος κινουμένης δι' ἠλεκτρικῆς συστοιχίας, ἠδυνήθη νὰ ἀναπτύξῃ ταχύτητα 5 μ. 50 κατὰ δευτερόλεπτον, ἧτοι περίπου 20 χιλιαμέτρων καθ' ὥραν. Τὸ ἀεροστάτον ἀνεθὸν ἀπὸ Σαλαί, μετὰ διαφόρους ἐλιγμούς καὶ ἀεροπορίαν 75 χιλιομέτρων, ἧτις διήρκεσεν 23 λεπτὰ τῆς ὥρας, ἐπανήλθεν εἰς τὸ σημεῖον ἀφ' οὗ ἀνεχώρησε. Καίτοι ἡ δοκιμὴ ἐγένετο ἐν ἡρέμῳ ἀέρι, τεθέντος ὅτι συνήθης ἄνεμος δὲν ἔχει ταχύτητα μείζονα τῶν 6 μέτρων, ἐννοεῖ τις ὅτι τὸ ἀεροστάτον τῶν γάλλων ἀεροναυτῶν εὐκόλως θὰ ἀνθίστατο κατὰ τοιοῦτου ἀνέμου.

Ἡ μηχανὴ τοῦ ἀεροστάτου τούτου ἠδύνατο νὰ παράσχῃ δύναμιν 12 ἵππων. Ἐκ τούτων μόνον 8 ἐχρησιμοποιήθησαν κατὰ τὴν πρώτην δοκιμὴν. Οἱ κατασκευασταὶ ἐβεβαίωσαν ὅτι διὰ τῆς μεγίστης δυνάμεως τῶν 12 ἵππων ἠδύνατο νὰ πραγματώσῃ ταχύτητα μέχρις 6 μ. 90 κατὰ δευτερόλεπτον, ἧτοι περίπου διπλασίαν τῆς τοῦ Ζιφφάρ καὶ τριπλασίαν τῆς τοῦ Δουπουοῦ. Τίς ὁμως ἡ σύστασις τῆς ἠλεκτρικῆς συστοιχίας, εἰς ἣν κυρίως ὀφείλεται τὸ λαμπρὸν τοῦτο ἀποτέλεσμα; Ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις ἐθεώρησε καλὸν νὰ ἀποκρύψῃ τοῦτο. Οὐδὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅταν αὕτη θεωρῇ τὸ μυστικὸν τοῦτο ἀναγκαῖον

πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς χώρας αὐτῆς, ἀλλ' ἐσμὲν βέβαιοι ὅτι τὸ πείραμα τοῦ Σαλαί ἐπεσπάσατο τὴν προσοχὴν τῶν ἠλεκτριστῶν ἐπὶ τῆς ὠφελείας τῶν ἐλαφρῶν ἠλεκτρικῶν συστοιχιῶν καὶ τούτου τεθέντος, εἶνε βέβαιοι ὅτι θὰ εὐρεθῇ συστοιχία, εἰ μὴ ἐλαφροτέρα, τοῦλάχιστον τοσοῦτον ἐλαφρὰ ὅσον ἡ τοῦ λοχαγοῦ Ρενάρ.

Ὁρμώμενοι ἐξ ὧν γνωστὰ ἡμῖν ἐγένοντο περὶ τῆς ἀεροπορίας ταύτης, ὡς βάσιν δὲ λαμβάνοντες τοὺς παρ' αὐτῶν τῶν κατασκευαστῶν δημοσιευθέντας ἀριθμούς, θὰ προσπαθήσωμεν διὰ βραχείων νὰ δειξώμεν οἷα πρόσδος ἐπετελέσθη ἐν τῇ ἀεροστατικῇ διὰ τῆς τελειοποιήσεως ταύτης τῶν Ρενάρ καὶ Κρέβς, καὶ οἷαν ἐν γένει ὑπεροχὴν ἐπὶ τοῦ ἀτμοῦ κέκτηται ὁ ἠλεκτρισμός, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, καίπερ φοβούμενοι μὴ, προσάγοντες ἐνταῦθα νέαν σειρὰν ἀριθμῶν καὶ τεχνικῶν ὄρων, κουράσωμεν τοὺς ἐπιεικῆς τῶν ἀναγνωστῶν, ὧν τὴν ὑπομονὴν ἐξήντησεν ἡδὴ τὸ ξηρὸν τῆς διατριβῆς ἡμῶν θέμα.

Ἡ ἠλεκτρικὴ συστοιχία τοῦ ἀεροστάτου τοῦ Σαλαί ἠδύνατο νὰ παράσχη δύναμιν πραγματικὴν 12 ἵππων ἐν διαστήματι 4 ὥρων. Τοῦ βάρους αὐτῆς μετὰ τῆς ἀναγκαίας πρὸς μετατροπὴν τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος δυναμομηχανῆς ἀνερχομένου εἰς ἔλασσον τῶν 500 χιλιογράμμων, ἐκάστη ἵππου δύναμις ἐνεργοῦσα ἐπὶ μίαν ὥραν ἀναλογεῖ πρὸς βάρος 10 χιλιογράμμων. Πρὸς παροχὴν ἴσης δυνάμεως κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα ἀτμομηχανῆς, ἔστω ἡ μέχρι τοῦδε τελειοτάτη, θὰ κατηνάλισκεν 1 χιλιογράμμον γαιάνθρακος καὶ 8 χιλιογράμματα ὕδατος καθ' ὥραν καὶ κατὰ ἵππου δύναμιν, ἥτοι ἐν συνόλῳ κατ' ἐλάχιστον ὄρον 9 χιλιογράμματα· διὰ δύναμιν δὲ 12 ἵππων ἐνεργούντων ἐπὶ 4 ὥρας θὰ ἀπῆται βάρος ὕλης 432 χιλιογράμμων· ὥστε μόνον τὸ ὑλικὸν τὸ ὑπὸ τῆς ἀτμομηχανῆς καταναλωθησόμενον, τοῦ βάρους αὐτῆς τῆς ἀτμομηχανῆς μὴ ὑπολογιζομένου, ἀναλογεῖ περίπου πρὸς τὸ βάρος τῆς ἠλεκτρομηχανῆς τοῦ ἀεροστάτου τοῦ Σαλαί.

Ὁ ἠλεκτρισμὸς λοιπὸν ὑπὸ ἴσον βάρος δύναται νὰ παράσχη μείζονα τοῦ ἀτμοῦ δύναμιν. Ἐνταῦθα δὲ ἐγκριταί, ὡς ἐν ἀρχῇ εἶπομεν, ἡ λύσις τοῦ προβλήματος τῆς ἀεροστατικῆς, νὰ εὐρεθῇ δηλ. πρὸς ὧθισιν καὶ διοίκησιν τῶν ἀεροστάτων μηχανῆς ὅσον ἐλαφρὰ τοσοῦτον καὶ ἰσχυρά. Ὁ ἠλεκτρισμὸς εἶνε ἄρα γε ἡ δύναμις αὕτη; Πῶς οὐχί, ἀφοῦ διὰ τῶν Ρενάρ καὶ Κρέβς, ἀφοῦ διὰ τῶν πειραμάτων, ἄτινα ἐκτελοῦσιν ἀδιακόπως τὰ γενικὰ ἐπιτελεῖα τῶν κυριωτέρων στρατῶν τῆς Εὐρώπης, καὶ ἐν οἷς πρωταγωνιστεῖ ὁ ἠλεκτρισμὸς, τοιαῦτα ἐπετεύχθησαν ἀποτελέσματα; Ἄν ὅμως αἱ προσδοκίαι τῆς ἐπιστήμης δὲν ἐδικαιώθησαν ὀλοτελῶς, ἂν ἡ διὰ τοῦ ἀεροστάτου ἀποκατάστασις συγκοινωνίας ταχυ-

τέρας τῆς διὰ τῶν ἀτμοπλοίων καὶ τῶν σιδηροδρόμων δὲν ἐπετεύχθη ἔτι, μὴ λησμονώμεν ἀφ' ἑτέρου ὅτι καὶ ὁ ἠλεκτρισμὸς τὸ πρῶτον στάδιον τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ διατρέχει καὶ ὅτι ἔτη ἴσως παρέλθωσι μέχρι οὗ ἀναχθῇ εἰς τὴν πρέπουσαν περιωπὴν. Ἡ ἐπιστήμη ἀγνοεῖ ἔτι τὴν σύστασιν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, γινώσκουσα δὲ ὅτι διὰ θερμότητος προέρχεται καὶ θερμότητα παράγει ἀδυνατεῖ εἰσεῖν νὰ παραγάγῃ αὐτὸν ἐκ θερμότητος κατ' εὐθείαν. Ὅταν διὰ τῶν ἐρευνῶν τῆς ἐπιστήμης καταστῇ δυνατόν νὰ μετασχηματίζωμεν τὸ καιόμενον χιλιογράμμον γαιάνθρακος κατ' εὐθείαν εἰς ἠλεκτρισμὸν ἀνευ τῆς βοήθειας λέβητος καὶ ἀτμομηχανῆς, ὁ δὲ ἠλεκτρισμὸς τότε καταστῇ παγκόσμιος, τὸ ζήτημα, ὅπερ ἀπησχόλησεν ἡμᾶς ἐν τῇ παρούσῃ διατριβῇ, ἔσται ἀφ' ἑαυτοῦ λελυμένον. Ἰσως τότε ἐπαληθεύσῃ τὸ λεχθὲν ὑπὸ Ἀμερικανοῦ τινος, μετὰ Χριστὸν προφήτου, ὅτι κατὰ τὸν εἰκοστὸν αἰῶνα ἡ μεταξὺ τῶν ἠπείρων συγκοινωνία ἔσται οὕτως ἀνεπτυγμένη, ὥστε οἱ κάτοικοι τῆς μιᾶς θὰ μεταβαίνωσιν ἀπὸ μεσημβρίας, ὅπως παρευρεθῶσιν εἰς τὰς θεατρικὰς ἐσπερίδας τῆς μᾶλλον μεμακρυσμένης ἠπείρου κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Η. Γεωργόπουλος, μηχανικὸς

ΙΟΥΛΙΟΣ ΦΕΡΡΥ

Ὁ θάνατος τοῦ ἐπιφανοῦς γάλλου πολιτευτοῦ ΙΟΥΛΙΟΥ ΦΕΡΡΥ, μικρὸν μετὰ τὴν ἀνάρρησιν αὐτοῦ εἰς τὸ ὑψηλὸν ἀξίωμα τοῦ Προέδρου τῆς Γερουσίας, βαθύτατα συνεκίνησε σύμπαντα τὸν πεπολιτισμένον κόσμον. Ὑπὸ τὰς περιστάσεις ὑφ' ἃς ἐπῆλθεν ὁ θάνατος οὗτος εἶχε τι τὸ τραγικόν, ἦτο οἰονεὶ κάθαρσις δράματος ἐκ τῶν προκαλούντων τὴν συντριβὴν καὶ τὸν ἔλεον. Ἀφοῦ διεδραμάτισε μέρος σημαντικὸν εἰς τὰ πολιτικὰ συμβάντα τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος καὶ ἀνῆλθον εἰς τὰ ὑπατα τῶν ἀξιωματῶν, ἠναγκάσθη ν' ἀποσυρθῇ ἐκ τῆς πολιτικῆς δράσεως, ὡς ὑποπεσὼν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ λαοῦ. Ἀπτότητος ἀπέναντι τῆς κατ' αὐτοῦ ἐγερθείσης φοβερᾶς θυέλλης τῆς λαϊκῆς κατακραυγῆς, ὑπερήφανος ἐν τῇ συναισθήσει τοῦ ἰδίου καθήκοντος, ἐζήτησεν ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἐν τῇ ἀφανείᾳ, γενναίως ὑπομείνας καὶ τὰ σκώμματα καὶ τὰς ὕβρεις καὶ τὰς συκοφαντίας, ἀναμένων τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἤθελον ἀγνωρισθῇ αἱ πρὸς τὴν πατρίδα ἐκδουλεύσεις του. Ἡ ἡμέρα αὕτη ἐβράδυνεν, ἀλλ' ἦλθεν ἐπὶ τέλους. Τὰ τελευταῖα σκανδαλώδη γεγονότα

τὰ συνταράξαντα τὴν Γαλλίαν σύμπασαν κατέδειξαν τὴν ἐπείγουσαν ἀνάγκην τῆς ἀναθέσεως τῶν κοινῶν εἰς χεῖρας ἐντίμους, εἰς χαρακτη- ρας δεδοκιμασμένης ἀγνότητος καὶ ἡ ἐξιλεωθεῖσα κοινὴ γνώμη ἔστρεψε τὸ βλέμμα πρὸς τὸν ἀδικηθέντα πολιτικὸν ἄνδρα, ὅστις ἀμέσως προσ- εκλήθη νὰ καταλάβῃ ἐν τῶν ὑψίστων τῆς πολιτείας ἀξιωμάτων. Ὁ- λίγας ὅμως ἡμέρας μετὰ τὴν περιφανῆ ταύτην ἱκανοποίησιν, καὶ μετὰ τὸν θρίαμβον τὸν ὅποιον ἤρατο διὰ τοῦ λόγου ὃν ἀπήγγειλεν ἀναλαμ- βάνων τὰ ὑψηλά του καθήκοντα, λόγου μεστοῦ συνετῆς φιλοπατρίας καὶ ἀξιοπροπέειας καὶ μετριοπαθείας, ὁ θάνατος ἐσφράγισε τὰ εὐγλωττα αὐτοῦ χεῖλη.

Ἡ εἰδήσις τοῦ θανάτου του καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἠκούσθη μετὰ λυ- πῆς εἰλικρινοῦς, διότι ὁ ἀνὴρ διατρίψας ἐπὶ ἀρετὸν χρόνον ἐν Ἀθήναις ὡς διπλωματικὸς ἀντιπρόσωπος τῆς κυβερνήσεώς του, ἦτο προσωπικῶς γνωστός, συνεδέετο δὲ μετὰ τῆς ἡμετέρας χώρας διὰ κοινῶν δεσμῶν συμπαθείας. Ὁ ἑλληνικὸς τύπος πολλὰ ἔγραψεν ὑπὲρ τῆς μνήμης του, τὸ Ἄστυ δὲ ἐδημοσίευσεν καὶ μίαν ἐπιστολὴν αὐτοῦ λίαν ἐνδιαφέρουσαν ἐν πρωτοτύπῳ καὶ ἐν μεταφράσει ἐχούσῃ οὕτω:

Παρίσιαι, 27 Ἰουνίου 1873.

Φίλε κύριε,

«Ὅταν σὰς ἀπεχαιρέτων, πρὸ τριῶν μόλις μηνῶν δὲν ὑπωπτευόμεθα οὔτε σεῖς οὔτε ἐγώ, ὅτι ἀντηλλάσσομεν τοὺς λόγους τῶν μακρῶν ἀπο- χαιρετισμῶν. Ἐπέστρεφον εἰς τὴν Γαλλίαν πλήρης ἐλπίδος καὶ ἐμπι- στοσύνης, ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν τῶν μᾶλλον προσφάτων εἰδήσεων, ἐκεί- νων αἵτινες πρὸ ὀλίγου εἶχον πληροφορήσει τὴν ἐκπεπληγμένην Εὐρώπην περὶ τῆς θαυμασίας ἀπελευθερώσεως ἡμῶν. Ἡ κυβέρνησις, ἣτις πρὸ μικροῦ εἶχε συντελέσει τὸ τεράστιον τοῦτο ἔργον, μοὶ ἐφαίνετο, ὅπως ἐφαίνετο εἰς τὸν κόσμον ὅλον, κυβέρνησις θεμελιωμένη, καὶ ἡ Γαλλία ἐμελλεν, ἐπὶ τινὰ χρόνον τούλάχιστον, νὰ ῥίψῃ τὴν ἄγκυραν καὶ ν' ἀ- ναπνεύσῃ. Ἀλλὰ μόλις ἔφθασα εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἡ κρίσις, ἣτις ἐμέλλε νὰ συμπαράσῃ τὰ πάντα, ἀπεκαλύπτετο διὰ συμπτωμάτων, πρὸ τῶν ὁποίων δὲν ἠδυνάμην νὰ πλανηθῶ, ἦτοι διὰ τῆς ἀνατροπῆς τῆς προε- δρείας τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, προμηνυούσης τὴν ἀνατροπὴν αὐτῆς τῆς προεδρείας τῆς Δημοκρατίας, καὶ διὰ τῆς περιφήμου ὑποψηφιότητος, ἣτις ἐμέλλεν ὀλίγας ἡμέρας βραδύτερον νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ κ. Θιέρσου ἐνώπιον τοῦ λαοῦ τῶν Παρισίων τὴν ἀποτυχίαν, ἐξ ἧς δὲν ἀνέκυψε. Τὰ γεγονότα ἐξετυλίχθησαν μετὰ φοβεράς ταχύτητος· αἱ συνέπειαι ἐπηκολούθησαν τὰ αἴτια μετὰ τῆς μοιραίας ἐκείνης ἀκρι-

βείας, ἣτις χαρακτηρίζει τὴν σύγχρονον ἱστορίαν· ἡ κυβέρνησις τοῦ κ. Θιέρσου ἀνετράπη, καὶ ἠναγκάσθη ν' ἀρνηθῶ τὴν συνδρομὴν μου εἰς τὴν ὑποκριτικὴν, τὴν ἄνευ ἀρχῶν, τὴν ἄνευ μέλλοντος καὶ ἄνευ βάσεως σύστασιν, ἣτις ἀπὸ μᾶς ἡμέρας εἰς ἄλλην, παρέδωκεν ἐκ νέου τὰς τύχας ἡμῶν εἰς τὸ ἄγνωστον.

«Ἄρκοῦσαν ἔλαβα πείραν τῶν ξένων πραγμάτων ἀπὸ ἐνὸς ἔτους, ὅπως γινώσκω τὴν κρίσιν ἣν ἡ Εὐρώπη φέρει περὶ τῆς τελευταίας ἡμῶν περιπετείας. Ἡ κρίσις αὕτη δὲν εἶνε εὐνοϊκὴ. Ἡ δυνάμην νὰ χαρῶ διὰ τοῦτο ὡς ἄνθρωπος κόμματος. Πλὴν ἐρυθριῶ ὡς πατριώτης. Αἱ διοι- κοῦσαι τάξεις μίαν φορὰν ἀκόμη ὑπήκουσαν εἰς τυφλοὺς φόβους καὶ ἔχασαν τὴν εὐκαιρίαν, ἣτις δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ δοθῇ εἰς αὐτὰς καταλ- ληλοτέρα, ὅπως ἰδρῦσωσιν ἐν Γαλλίᾳ κυβέρνησιν ἐλευθέραν καὶ μετριο- παθῆ. Ὁ κ. Θιέρσος ἤθελε νὰ συναρμόσῃ τὸ πολίτευμα τῶν μεσαίων τάξεων τοῦ 1830 πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας, ἀλλ' αἱ μεσαῖαι τάξεις ἐκώφευσαν. Ὁ βαθμηδὸν φωτιζόμενος ὀρίζων ἐσκο- τίσθη ἐπὶ μᾶλλον. Δὲν ἠξέυρομεν ποῦ μᾶς φέρουσι, καὶ τὸ λυπηρότερον, τὸ ταπεινωτικώτερον εἶνε, ὅτι οἱ κρατοῦντες τὸ πηδάλιον δὲν γνωρίζουσι οὔτε ἐκείνοι ποῦ μᾶς ὀδηγοῦσιν.

«Ἄλλ' ὅ,τι ἂν συμβῇ, αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ σὰς εἶπω, ὅτι τῆρῶ τοῦ εὐγενοῦς τόπου σας ἀνάμνησιν ἣτις οὐδέποτε θὰ ἐξαλειφθῇ, ὅτι φιλέλλην ἦλθον, φιλέλλην ἀπῆλθον, καὶ φιλέλλην θὰ παραμείνω καὶ ὅτι μεταξὺ τῶν συμπαθῶν καὶ γλυκειῶν ἀναμνήσεων, τὰς ὁποίας ἀποκομίζω ἐκ τῆς βραχείας ἀποστολῆς μου, θέτω εἰς τὴν πρώτην τάξιν ὑμᾶς, ἀγαπητὴ κύριε, καὶ ὅλους τοὺς ἰδικούς σας. Διατηρήσατέ μοι, εἰς ἀντάλλαγμα ὀλίγον τι ἐκ τῆς φιλίας ἐκείνης, τῆς ὁποίας ἡ χαριε- στάτη καὶ ἀξιολογώτατη οἰκογένειά σας μοὶ ἔδωκε τόσον ἀφθονα καὶ τόσον πολύτιμα δείγματα.

«Πιστεύσατε, ἀγαπητὴ κύριε, εἰς τὰ πλήρη ἀγάπης αἰσθήματά μου.

ΙΟΥΛΙΟΣ ΦΕΡΡΥ.»

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀπηυθύνετο πρὸς τὸν κ. Γ. Τυπάλδον Κοζάκην, μεθ' οὗ ὁ μεταστάς συνεδέετο διὰ προσωπικῆς φιλίας. Πρὸς τελείαν δὲ κατανόησιν αὐτῆς, παραθέτομεν χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ Παρνασσῶ πληροφορίας τινὰς περὶ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἡ ἐπιστολὴ ἐγράφη καὶ περὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις διπλωματικοῦ σταδίου τοῦ Φερρῦ.

Ὁ Ἰούλιος Φερρῦ ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας φθίνοντος τοῦ θέρους τοῦ 1871, ὡς ἑκτακτος ἀπεσταλμένος καὶ πληρεξούσιος πρεσβευτῆς τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας παρὰ τῇ Αὐλῇ τῶν Ἀθηνῶν. Ἐπεκράτει τότε

ἐν Ἀθήναις πολὺ μικρὰ ἐκτίμησις περὶ τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων τῆς Γαλλίας. Τὸ γαλλικὸν ἔθνος εὐρίσκετο ὑπὸ τὸ βῆρος φοβερᾶς καταστροφῆς, ὁποίας ὁμοίαν δὲν ἀνέφερον τὰ χρονικὰ τῶν νεωτέρων εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν. Τὸ μέλλον τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος τῆς Γαλλίας ἐφαίνετο πλέον παρὰ ἀμφίβολον. Προσωπικῶς δὲ περὶ τοῦ Ἰουλίου Φερρὺ διεδίδετο ὅτι εἶχε τάσεις σοσιαλιστικὰς, καὶ ὅτι ἡ στάσις αὐτοῦ διαρκούντος τοῦ κινήματος τῆς Κομουνᾶς τῶν Παρισίων δὲν ὑπῆρξεν ἀνεπίληπτος. Ὑπὸ τοιούτους ὅρους ἐφθασεν ὁ Ἰούλιος Φερρὺ εἰς Ἀθήνας, ὅπου τὸν ἀνέμενον βασιλεῖα συγγενέουσα μετὰ τῶν ἰσχυροτάτων βασιλευόντων οἰκῶν τῆς Εὐρώπης, καὶ διπλωματικὸν σῶμα ἐν τῷ συνόλῳ ἐλάχιστα εὐμενὲς πρὸς τὴν Γαλλικὴν Δημοκρατίαν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ τότε ἀνωτέρα τῶν Ἀθηνῶν κοινωνία, χροιάν οὕτως εἰπεῖν ἔχουσα μοναρχικὴν καὶ ἀριστοκρατικὴν, δὲν ἦτον εὐμενῶς διατεθειμένη πρὸς τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς Γαλλίας. Ὁ ἀρκούντως ἀποκλειστικὸς ἐκεῖνος κύκλος ἐσώζετο ἀκόμη τὸ 1871, ἀποτελούμενος ἐκ τῶν λειψάνων τῆς περὶ τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως Ὁθωνος προνομιούχου ὁμάδος, ἧς κέντρον ἦσαν οἱ Φαναριῶται. Ὅλας αὐτὰς τὰς κατ' αὐτοῦ προκαταλήψεις τὰς μετέβαλεν ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀν ὅχι πάντοτε καὶ ὑπὲρ τοῦ πολιτεύματος ὅπερ ἐξεπροσώπει, ὁ Ἰούλιος Φερρὺ διὰ τῆς ἐξόχου προσωπικότητός του, διὰ τῆς δεξιότητός του, διὰ τοῦ συμπαθοῦς χαρακτῆρος του, καὶ πρὸ πάντων διὰ λεπτῆς τινος συναισθήσεως τοῦ ἀρμόζοντος κατὰ τὰς περιστάσεις, τῆς συναισθήσεως ἐκείνης ἣν οἱ Γάλλοι ὀνομάζουσι tact. Ἐκαλλιέργησε τὰς τόσον καλὰς καὶ ὠφελίμους εἰς τὴν Ἑλλάδα γενομένας σχέσεις τῆς ἡμετέρας Αὐλῆς πρὸς τοὺς ἡγέτας τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας. Διέλυσε τὰς κατ' αὐτοῦ προλήψεις τῶν ξένων καὶ τῶν ἡμεδαπῶν, μεθ' ὅλην τὴν ἐπίμονον ἀντίπραξιν τινῶν ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις συναδέλφων του καὶ ἰδίως τοῦ πρέσβεως τῆς Αὐστρίας βαρῶνου Pottenburg. Ὁ Ἰούλιος Φερρὺ ἦτο τὸ 1871 ἀνὴρ περίπου τεσσαρακονταπενταετῆς, καλοῦ ἐξωτερικοῦ, ὁμιλητικὸς, πολὺ περιποιητικὸς πρὸς τὰς Κυρίας, κομψὸς τὴν περιβολὴν καὶ τοὺς τρόπους καὶ ἀριστοκρατικὸς τὰς ἔξεις. Αἱ περὶ τῶν πολιτικῶν μας ἀνδρῶν καὶ περὶ τοῦ πολιτεύματός μας κρίσεις του ἦσαν αὐστηραὶ μᾶλλον. Ἀλλὰ μεγάλως ἐτίμα τὴν νοημοσύνην καὶ τὴν δραστηριότητα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Εἶνε δ' ἄξιον ἀναγραφῆς ὅτι αὐτὸς ὁ ἀδιάλλακτος δημοκρατικὸς ἐν Γαλλίᾳ, ἐθεώρει ἐν Ἑλλάδι τὴν μοναρχίαν ὡς τὸν σπουδαιότερον αὐτῆς θεσμόν.

Τὰ δὲ πολιτικὰ συμβάντα, αὐτίνα ὑπαινίσσεται ἡ ἐπιστολὴ αὕτη γραφεῖσα ἐκ Παρισίων ὀλίγον μετὰ τὴν ἐξ Ἀθηνῶν ἀναχώρησιν τοῦ

Φερρὺ, περιστρέφονται κυρίως περὶ τὴν ἀπροσδόκητον ἀνάρρησιν τοῦ στρατάρχου Μὰκ-Μαὼν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ προέδρου τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, γενομένην τὴν 24 Μαΐου 1873 καὶ θεωρηθεῖσαν τότε ὡς προανάκρουσμα πραξικοπήματος πρὸς παλινόρθωσιν τῆς βασιλείας ἐν Γαλλίᾳ. Καὶ εἰς τὰς ὀλίγας αὐτὰς γραμμὰς ἀκόμη διαφαίνεται ἡ ἐνθερμος φιλοπατρία τοῦ ἀνδρός, ἣτις ἡμφισβητήθη μὲν καὶ ἠδικήθη προσκαίρως ἀλλ' ἠτύχησε ν' ἀναλάμψη καὶ νὰ ἀναγνωρισθῆ θριαμβευτικῶς ὑπὸ τῶν συγχρόνων, μέλλει δὲ βεβαίως νὰ ἐκτιμηθῆ δεόντως ὑπὸ τῆς ἀμερολήπτου ἱστορίας.

✕ **

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΤΑ ΜΕΤΕΩΡΑ

Ἐκεῖ ὅπου ὁ Πηγεῖος ἀφίνων τὴν στενὴν κοιλάδα τὴν μεταξὺ τοῦ δασώδους Κερκητίου (Κόζιακα) ὄρους καὶ τῶν παραφυάδων τῆς Κρατσόβας, τῆς ὀρεινῆς χώρας τῶν Αἰθίκων, εἰσέρχεται μεγαλοπρεπῆς εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Θεσσαλίας, ὑψοῦνται ἀριστερᾶ βράχοι μεμονωμένοι, δυσθεώρητοι, παραδόξου σχήματος καλούμενοι προσφυῶς Μετέωρα. Εἶνε δὲ ταῦτα ἡ ἀνώμαλος βραχώδης ἄκρα δευράδος τῶν Καμβουνίων βαθύτερον εἰσχωροῦσα εἰς τὴν πεδιάδα.

Εἰς τὴν βᾶσιν ἐνὸς τούτων τῶν βράχων, ἀπροσίτου καὶ σήμερον ἔτι, κεῖται ἡ κωμόπολις Καλαμπάκα (Σταγοί) εἰς τὴν θέσιν ἣ ἐκεῖ που ἔνθα ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις Αἰγίνιον. (Αἰγίνιον δὲ Τυμφαίων, ὁμορον Αἰθικία καὶ Τρίκκη. Στράβ. σελ. 450).

Εἶνε περίεργον πῶς τὰ περιωθέντα ἔργα τῶν ἀρχαίων συγγραφέων δὲν ἀναφέρουσιν οὐδὲν περὶ τῶν τόσῳ περιέργων τούτων βράχων, οἵτινες ὡς μελαψοὶ γίγαντες ὑπὸ ποικιλωτάτας μορφᾶς ἐκφύονται ἐκ τῆς πεδιάδος καὶ παρουσιάζουσιν ἐν τῶν σπανιωτέρων καὶ μεγαλοπρεπεστέρων φυσικῶν φαινομένων.

Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα καὶ ἐκεῖ τὰ ὄρη ἦσαν ποτε ἠνωμένα καὶ ἐκ βιαίου σεισμῶ, ὅστις ἐπέφερε τόσας ἀλλοιώσεις εἰς τὰ θεσσαλικά ὄρη, ἀπεσπάσθησαν καὶ ταῦτα ἀφήσαντα τοὺς φανταστικούς τούτους βράχους μεταξὺ αὐτῶν, τοὺς ὁποίους βαθμηδὸν ἡ ἐπίρροια τῆς ἀτμοσφαιρᾶς καὶ τὰ κατερχόμενα ὕδατα ἀπεγύμνωσαν πάσης βλαστήσεως καὶ κατέστησαν αὐτοὺς λείους ὡς νὰ ἐλαξεύθησαν ποτε διὰ γλυφίδος.

Τὸ ὕψος καὶ ἡ ἐπιβλητικὴ μεγαλοπρέπεια αὐτῶν παρεκίνησαν τοὺς πρῶτους χριστιανούς ἵνα ἀνέλθωσι, τίς οἶδε τὸ κατ' ἀρχὰς διὰ ποίων μέσων, καὶ νὰ ἰδρῦσωσιν ἐκεῖ, ὅπου ἀετὸς μόνον δύναται ἐλευθέρως νὰ στήσῃ τὴν καλιὰν του, εὐκτηρίους οἴκους, ὅπως ἐκεῖθεν οἰοῖται πλησιέστερον ὑμῶσι τὸ θεῖον.

Ἀναχωρήσαντες ἐκ τοῦ σταθμοῦ δι' ἡμιῶν κατὰ τὴν 4 Μ. Μ. ἀφήκαμεν ἀριστερᾶ τὴν Καλαμπάκαν καὶ ὀπισθὲν μας ἀμπέλους καὶ ἀγρούς μωρεοφύτους. Ἐλικοειδῆς ἀτραπὸς ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ ὄρους, ἄλλοτε λιθόστρωτος καὶ σκιαζομένη εἰς πολλὰ μέρη ἀπὸ ἀρκεύθους, φέλικας καὶ πρίνους μᾶς ἔφερε μετὰ μιᾶς ὥρας πορείαν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, ὅπου κάμψαντες γωνίαν τινὰ εὐρέθημεν ἀπέναντι τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Στεφάνου τῆς πλησιέστερας καὶ προσιωτέρας ὄλων. Ἐκεῖ ἀφιπτεύσαμεν καὶ διέβημεν τὴν σιδηρὰν γέφυραν, ἣτις ἄλλοτε χάριν ἀσφαλείας ἦτο κινήτη, καὶ κάτωθεν τῆς ὁποίας στενὸν καὶ βαθὺ χάσμα ἐκτείνεται προκαλοῦν ἴλιγγον. Ἀπὸ τοῦ βάθους τούτου ἀνερχόμενος ὁ κισσὸς περιπλέκει τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς Μονῆς.

Ἦτο ὠραία θερινὴ ἀσέληνος νύξ. Μετὰ τὰς πρῶτας δεξιώσεις τοῦ ἀνθηγομένου πατρὸς Σωφρονίου καὶ ἀφοῦ πρῶτον ἐπεσκεψόμεν τὸν Ναόν, ἐξήλθομεν ἐπὶ μικρὰς πλατείας ἐπὶ τοῦ βράχου, ἣτις ἔβλεπε πρὸς τὴν Καλαμπάκαν. Ἀστέρες ἀργυροὶ ἔλαμπον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ κάτωθεν ἄλλοι ἀστέρες χρυσοί, τὰ φῶτα τῆς κωμοπόλεως, καὶ ἡμεῖς ἰστάμεθα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ χάους, ἰλιγγιώντες ν' ἀτενίσωμεν εἰς τὴν πρὸ τῶν ποδῶν μας χαίνουσαν ἄβυσσον, τὴν ὁποίαν τὸ σκότος τῆς νυκτὸς καὶ οἱ μελανοὶ βράχοι καθίστων διπλασίως βαθυτέραν καὶ φοβερωτέραν· ἐνῶ ὁ οὐρανὸς διαγελῶν ἄνωθεν ἡμῶν ἐφαίνετο πολὺ πλησιέστερον καὶ μᾶς προσεκάλει τρόπον τινὰ ἐκεῖ νὰ στρέψωμεν τὰ βλέμματά μας.

Τὴν πρὸ τοῦ δειπνοῦ ὥραν διήλομεν εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Μονῆς, ἐνθα ὁ πατὴρ Σωφρόνιος, τῆ παρακλήσει μας, πάνυ καλοκάγαθως μᾶς διηγῆθη τὴν ἱστορίαν τῶν μονῶν ὡς ἐγνώριζεν. Ἴδου ἐν συνόψει αὐτῆ.

Ὁ Ἅγιος Στέφανος ἡ πλουσιωτέρα καὶ νῦν Μονὴ ἐκτίσθη ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ τὸ 757 μ. Χ. Οὗτος γενόμενος καλόγηρος μετωνομάσθη Ἀντώνιος. Ἡ μία πλευρὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ τείχους ἐκτίσθη ἐκ νέου τὸ 1857 ὑπὸ τοῦ νῦν ἡγουμένου πατρὸς Κωνσταντίου. Ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τοῦ ἁγίου Στεφάνου εὐρίσκεται εἰκὼν τῆς Θεομήτορος, ἡ λεγομένη Πορταρίτισσα, φέρουσα χρονολογίαν 387 μ. Χ.

Τὸ ἀρχεῖον τοῦ Ἁγίου Στεφάνου ἐκᾶη πρὸ 200 ἐτῶν. Ἡ ἀπώλεια ἦτο μεγάλη καὶ ἐθνικὴ, διότι βεβαίως θὰ περιεῖχε πολὺτιμα κειμήλια

ἀφοῦ κτήτορες καὶ μονάζοντες ἦσαν αὐτοκράτορες καὶ μεγιστάνες. Ἡ νέα ἐκκλησία ἡ ἀφιερωθείσα εἰς μνήμην τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους ἐκτίσθη πρὸ 22 ἐτῶν.

Τὴν μονὴν τῶν Μετεώρων ἀφιερωμένην εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν τοῦ Σωτῆρος, ἐκτίσσε μοναχὸς ἐξ Ἑπάτης Ἀθανάσιος, τὴν ἐμεγέθυσε δὲ καὶ τὴν ἐπροίκισεν ὁ Ἰωάσαφ, ὅστις καὶ αὐτὸς ἐγκατέλιπε τὸ βασιλικὸν σκήπτρον χάριν τοῦ μοναχικοῦ σχήματος.

Τὸ Βαρλαάμ ἐκτίσθη ἀπὸ δύο ἀδελφούς εὐγενεῖς Ἰωαννίτας: τὸν Θεοφάνην καὶ Νεκτάριον. Περὶ τῶν ἄλλων Μοναστηρίων, ἦτοι τῆς Ἀγίας Τριάδος καὶ τῶν ὑποδεστέρων τῶν ὑπαγομένων εἰς ταῦτα ὡς κυριαρχικά, δὲν ἐγνώριζε νὰ μᾶς εἴπῃ τι. Ἐὰν αἱ σημειώσεις μου εἴνε ἑλλιπεῖς καὶ ἀσυνάρτητοι, εἴνε ἀποτέλεσμα τῶν πληροφοριῶν, ἃς ὁ σεβάσμιος ἀνθηγοῦμενος μᾶς παρέσχεν. Ἀκολουθῶς μᾶς ἔδωκε τὸ βιβλίον ἐν τῷ ὁποίῳ οἱ ἐπισκέπται γράφουσι τὰς ἐντυπώσεις των εἰς πεζὸν ἢ ἔμμετρον λόγον καὶ εἰς διαφόρους γλώσσας. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον παρατήρησα εἴνε ὅτι οὐδεὶς Ἄγγλος, Γάλλος ἢ Γερμανὸς ἐγράψε τὰς ἐντυπώσεις του εἰς ἄλλην παρὰ τὴν μητρικὴν του γλῶσσαν, ἐνῶ πολλοὶ Ἕλληνες ἐγράψαν ταύτας εἰς γλῶσσαν ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐδανείζοντο καὶ τὰς ἐντυπώσεις των. Ἐκτὸς τούτου οἱ περισσότεροι, θέλοντες νὰ ὑψωθῶσιν ὑπεράνω ἑαυτῶν, κατέπιπτον εἰς σημεῖον τοιοῦτο, ὥστε ἐπισκέπτῃς τις ἐγράψεν ὅτι «ἔκρινε καλὸν νὰ καῖ ἡ βίβλος ἐκείνη, διότι γέμει ἀνοησιῶν.» Ἡ ἀνάγνωσις τῆς συμβουλῆς ταύτης ἐπηύξησε τὴν ἰλαρότητά μας, ἣτις δὲν ἠύχαριστησε τὸν πατέρα Σωφρόνιον, κρύψαντα τὴν βίβλον ἵνα μὴ γράψωμεν καὶ ἡμεῖς τὰς ἐξ αὐτῆς ἐντυπώσεις μας.

Ὅταν τὴν χαραυγὴν, μετὰ νύκτα κακίστην, ἦν διήλομεν ἐπὶ ποδός, διότι λεγεῶνες ζωφίων μᾶς ἠνάγκασαν νὰ ἐγκαταλείψωμεν τὰς κλίνας μας καὶ νὰ τραπῶμεν εἰς ἀτακτον φυγὴν, εὐρέθημεν συνηθροισμένοι ἐπὶ τῆς μικρᾶς πλατείας, ὠραῖον καὶ ποικίλον θέαμα ἐξελίσσετο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας. Κάτωθεν ἡμῶν εἰς βάθος καταπληκτικόν, ἐπὶ τῆς βάσεως ἐνὸς τῶν βράχων, Καλογήρου ἐπιλεγομένου, ἐπακουμβῶσα ἡ Καλαμπάκα περιεκυκλοῦτο ἐτέρωθεν ἀπὸ τοὺς εὐθαλεῖς ἐκ μωρεῶν κήπους τῆς καὶ τὰς ἀμπέλους τῆς. Ἡ κοίτη τοῦ Πηνειοῦ, ἡ ὁποία κατ' ἀρχὰς ἐφέρετο δεξιῶς καὶ πλησίον τῶν ἀπέναντι βράχων, νῦν ὀλίγον κατ' ὀλίγον κατατρώγει τὴν μωρεοφυτον πεδιάδα τῆς Καλαμπάκας, ἦν, ἂν δὲ ληφθῇ πρόνοια κυβερνητικὴ, ἀπειλεῖ νὰ μεταβάλλῃ εἰς χαλικώδη κοίτην, ἣτις κατὰ τὸ θέρος ὁπότε τὰ ὕδατα τοῦ Πηνειοῦ δι' ἀποτόμου στροφῆς ἀπομακρύνονται καὶ περιοριζόμενα εἰς τὸ βαθύτερον μέρος αὐτῆς διέρχονται ὑπὸ τὴν γέφυραν τῆς Σαρακίνας, τῆς ὁποίας

τὸ ἐν τόξον στηρίζεται ἐπὶ βράχου ὁμοίας φύσεως μὲ τοὺς τῶν Μετεώρων, ἀντανακλάται κάτασπρος κατ' ἀντίθεσιν τῶν ἐκατέρωθεν σκοτεινῶν βράχων. Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τῆς γεφύρας καὶ παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Κερκητιοῦ ὄρους ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις Φαλώρια. Ἡ γεφύρα αὕτη εἶνε ἀρχαίας κατασκευῆς, ἀλλὰ τὸ ἐν τόξον αὐτῆς καταστραφέν ἀντικατεστάθη διὰ ξυλίνου ἐπὶ τουρκοκρατίας. Μετὰ τὴν ἀνοιξιν, ὅταν πίπτωσι ραγδαῖαι βροχαὶ καὶ ἀναλύωσι μεγάλην ποσότητα χιόνος, ὁ Πηνειὸς πλημμυρεῖ, καὶ ἐπειδὴ τὸ στενὸν τῆς γεφύρας Σαρακίνας δὲν ἐπετρέπει τὴν διόδον, ἐκχειλίζει καὶ βραχιῶν μέγας ἐξέρχεται τῆς κοίτης καὶ λαμβάνει τὴν πρὸς τὴν Τρίκκην ἄγουσαν, καθ' ὅδον δὲ συναντᾷ τὸν Ληθαῖον ὃν πλημμυρεῖ καὶ ἐπιφέρει καταστροφὰς εἰς τὴν πόλιν. (Ὁ Στράβων λέγει ὅτι τρεῖς ὑπῆρχον Ληθαῖοι ποταμοί: ἀπολὺ δὲ πλησιέστερον ὁ Ληθαῖος (ποταμὸς) ἐμβάλλον εἰς τὸν Μαϊάνδρον, τὴν δὲ ἀρχὴν ἔχων ἀπὸ Πακτύου τοῦ τῶν Ἐφεσίων ὄρους, ἕτερος δὲ ἐστὶ Ληθαῖος (ποταμὸς) ὁ ἐν Γορτύνη καὶ ὁ περὶ Τρίκκην, ἐφ' ᾧ ὁ Ἀσκληπιὸς γεννηθῆναι λέγεται» Στράβ. σελ. 903). Ἀπέναντι ὑψοῦται ὁ Κόζιακας κατάφυτος μὲ τὰς βραχώδεις κορυφὰς του. Μικροὶ γήλοφοι, ὡς αἱ εὐρίσκόμεναι ἔξωθεν τῆς Λαρίσσης τοῦμπαι, ἀλλὰ φυσικοὶ καὶ κατάφυτοι, εἶνε ἐσπαρμένοι ἐπὶ τῆς στενῆς κοιλάδος μεταξύ τῶν Μετεώρων καὶ τοῦ ποταμοῦ. Ἐπὶ ἐνὸς τούτων εἶνε ὁ ναὸς τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ, ὅστις τὴν φορὰν ταύτην ἐξελέξατο ταπεινὸν μέρος διὰ κατοικίαν του. Ἐκεῖθεν ὁ Πηνειός, ὡς κατακτητῆς, μεγαλοπρεπῶς εἰσβάλλει εἰς τὴν πεδιάδα, ὑπερήφανος διότι μελανοὶ γίγαντες παρίστανται ὡς φύλακες κατὰ τὴν εἴσοδον αὐτοῦ, ἔτοιμοι νὰ καταπλακώσωσι τὸν πολυμηρόν, ὅστις ἤθελε διαμφοισθητῆσαι αὐτῷ τὴν διάβασιν, ἐνῶ εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος ὁ Ὀλυμπος καὶ ἡ Ὄσσα ἀπεχωρίσθησαν ἵνα ἀφήσωσιν ἐλευθέραν τὴν ἔξοδόν του ἐκ ταύτης.

Τὸ βάθος τῆς κοιλάδος, ἐξ ἧς ἐξορμᾷ ὁ ποταμὸς, χάνεται εἰς καμπυλότητα τῶν παραφυάδων τοῦ τε Κόζιακα καὶ τῆς Κρατσόβας. Βαθεῖα εἰς τὸν ὀρίζοντα ΒΔ. ἐκτείνονται κλιμακῆδὸν αἱ δευράδες τῆς Πίνδου, ὧν ἡ ὑψηλότερα φαίνεται ἐγγίζουσα τὸν οὐρανόν, ὀπισθεν δὲ τούτων κρύπτεται ἡ Ἥπειρος. Ἐκεῖθεν εἶδομεν καὶ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, ἀλλὰ δὲν εἶχεν οὔτε τὴν ὠραιότητα οὔτε τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς ἀνατολῆς, ὅταν ὁ ἥλιος ἀναδύη ἐκ τῆς θαλάσσης.

Ἐξελθόντες τῆς Μονῆς ἀνήλθομεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν Μετεώρων, ἧτις Κουκούλα ὀνομάζεται. Ἐκεῖθεν φαίνονται ὅλοι οἱ βράχοι ἐπὶ τῶν κορυφῶν καὶ τῶν πλευρῶν τῶν ὁποίων εἶνε ἐκτισμένοι αἱ λοιπαὶ Μοναί, ὧν τινες τόσον ἀκριβῶς ἐφαρμόζονται ἐπὶ τοῦ χείλους αὐτῶν,

ὥστε νομίζει τις ὅτι εἶνε συνέχεια τοῦ βράχου. Ὁ ὑψηλότερος ὄλων εἶνε ὁ τῶν Μετεώρων καὶ πλησίον τούτου ὁ τοῦ Βαρλαάμ. Εἶνε παράδοξος ἡ ἰδιοτροπία αὕτη τῆς φύσεως ἢ θέσασα εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ μέρος τοὺς ἀχειροποίητους τούτους βράχους, οἱ ὅποιοι φαίνονται ὡς νὰ ἐξῆλθον ἀπὸ τὸ ἴδιον ἐκμαγεῖον μεταξύ δὲ τῶν ὑψηλοτέρων βράχων Μετεώρων καὶ Βαρλαάμ καὶ τοῦ ταπεινοτέρου τῆς Ἁγίας Τριάδος ὑπάρχει κατωφέρεια εἰς τὴν ὁποίαν αἱ διαφόρου μεγέθους βράχοι, ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ σχήματος, ἀποτελοῦσι κλίμακα καὶ φαίνονται ὡς νὰ ἐρρίφθησαν ἐκεῖ χάριν παιδίας. Δὲν εἶνε ἀμφιβολία ὅτι οἱ βράχοι οὗτοι παρήχθησαν ἐξ ἠφαιστιογενεῶς ἐκκρήξεως. Ἀνάγονται δὲ εἰς τὸ εἶδος τῶν κοκκολίθων καὶ εἶνε μία σύμμικτος χαλκίων ὁμοίων τῶν τῆς θαλάσσης ἀνά τὰς παραλίας καὶ τιτάνου, ὅπου ἀναμιξ ἐύρισκονται καὶ παντοειδῆ θαλάσσια κογχύλια, ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι εἰς προϊστορικὴν ἐποχὴν οἱ βράχοι οὗτοι ἐκαλύπτοντο ὑπὸ ὑδάτων.

Φαίνεται δὲ ὅτι ἐσωτερικῶς οἱ βράχοι οὗτοι θὰ ἔχωσι πολλὰ σπηλαιώδη κοιλώματα, τινὰ τῶν ὁποίων καθήκουσι μέχρι τῆς ἐπιφανείας, περιπατῶν δὲ τις ἐπὶ τῶν βράχων καὶ κτυπῶν διὰ ράβδου ἢ λίθου ἐπ' αὐτῶν, ἀκούει ἠχῶ ὁμοίαν ἐκείνης ἣν ἀναδίδει καὶ τὸ ἔδαφος τῆς Αἰδηψοῦ.

Ἐκ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου στενὴ ἀνώμαλος καὶ ὀλισθηρὰ ἀτραπὸς εἰς τὴν δυτικὴν τοῦ ὄρους πλευρὰν μᾶς ἔφερε μετὰ 20 λεπτῶν πορείαν πρὸ τοῦ βράχου τῆς Ἁγίας Τριάδος, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ ἀνάβασις δὲν ἦτο τόσον εὐκόλος εἰς δειλοὺς ἐπισκέπτας, διότι ἡ ἐκλογή ταύτης ἐπρόκειτο μεταξύ τοῦ δικτύου καὶ τῆς ἐναερίου κλίμακος στηριζομένης μέχρι τινὸς ἐπὶ τοῦ βράχου, ταύτην διαδέχεται γεφύρα ξυλινὴ ἐπὶ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ, καὶ αὕτη συνέχεται μὲ κρεμαστὴν ἄλλην κλίμακα ἐντὸς ὁπῆς τοῦ βράχου ὀπότεν ἐξέρχεται τις ὡς ἀπὸ ἄδην εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας· καὶ ὅμως ἡ τελευταία αὕτη εἶνε ἡ ὀλιγώτερον ἐπικίνδυνος κατὰ τὴν διαβεβαίωσιν τῶν ἀνελθόντων, διότι καίτοι τρεῖς ἐκ τῆς συνοδίας μας ἀνήλθον μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ μία κυρία, δὲν εἶχον τὴν τόλμην νὰ τοὺς μιμηθῶ, ἀλλ' ἐκάθισα μετὰ τῶν λοιπῶν ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν εὐθαλῶν δρυῶν. Ἐκεῖθεν μέχρι Καλαμπάκας ἐλάβομεν τὴν πλέον ἀπότομον ἀτραπὸν καθὸ συντομωτέραν. Αὕτη χρησιμεύει καὶ ὡς δρόμος τῶν ὑδάτων ἐν καιρῷ καταιγίδων, αἰτινες φαντάζομαι πόσον φοβεραὶ θὰ εἶνε εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, ὅποτε μελανὸς οὐρανὸς περικαλύπτει τοὺς μελανοὺς βράχους καὶ ἀγρία ἠχῶ ἀντηχεῖ μεταξύ αὐτῶν. Εἰς πολλὰ μέρη ἦτο τόσον ὀλισθηρὰ, ὥστε δὲν ἠδύνατό τις νὰ στηριχθῆ ἐπὶ τῶν πετρῶν, αἰτινες εἰς τινὰ μέρη ἀπετέλουν ἀληθῆ μωσαϊκὰ ὡς νὰ ἐφιλοτέχνησεν

αὐτὰ ἐπιτηδεῖα χεῖρ τεχνίτου. Τὸ ὕδωρ κατερχόμενον ἔχει ὑποσκάψει τὸν βράχον τῆς Ἀγίας Τριάδος.

Ἡ κωμόπολις Καλαμπάκα κεῖται ἐν μέρει ἐπὶ βραχώδους κατωφερίας καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ ὑψηλοτέρου καὶ ἀπροσιτωτέρου τῶν βράχων Καλογήρου ἐπιλεγομένου. Ἐῖνε ἔδρα τοῦ ἐπισκόπου Σταγῶν. Ἐντὸς τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας ὑπάρχει μαρμαρίνος ἄμβων, ἐν ᾧ ἡ ἀνάθασις γίνεται διὰ δύο ἀντιθέτως κειμένων κλιμάκων, τέσσαρες δὲ κίονες ὑποβαστάζουσι τὸν οὐρανὸν αὐτοῦ. Λέγουσιν ὅτι ἐπ' αὐτοῦ ἐτίθετο ὁ θρόνος τοῦ Ἀνδρονίκου.

Τὸ ἀπὸ Καλαμπάκας ταξείδιον εἶνε τερπνότατον, διότι ὁ συρμὸς τρέχει κατ' ἀρχὰς μεταξὺ τῶν μωρεοφύτων ἀγρῶν καὶ ἀμπέλων ἐξ ἑνὸς καὶ τῶν μελανῶν βράχων ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους. Ὄταν δὲ εἰσέρχεται εἰς τὴν πεδιάδα, βλέπει τις τὸν Πηνειὸν παρακάμπτοντα τὸν Κόζινα καὶ λούοντα τοὺς πόδας αὐτοῦ. Παρέκει συναντᾷ ὠραῖα χωρία κατὰφυτα καὶ περιβαλλόμενά τινα ἐξ αὐτῶν ἀπὸ ποτάμια, συμβάλλοντα τῷ Πηνειῷ. Καὶ διὰ τῆς γραφικῆς ταύτης ὁδοῦ εἰσέρχεται εἰς τὸν σταθμὸν τῶν Τρικκάλων, τὰ ὅποια κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, ἐπειδὴ συνέπιπτε καὶ ἡ ἐτησία ἐμπορικὴ πανήγυρις, εἶχον ὄψιν μεγαλοπόλεως. Τσοῦτον πλῆθος εἶχε συρρεύσει ἐκεῖ ἕνεκα τῆς ἑορτῆς, ὥστε καὶ ὁ σταθμὸς καὶ οἱ δρόμοι καὶ ἡ ἔξωθεν τῆς πόλεως ἀγορὰ ἔγεμον πανηγυριστῶν.

Ἀμαλία Παπασταύρου

ΕΚ ΤΩΝ ΕΡΕΙΠΙΩΝ

I. ΤΟ ΜΟΝΟΠΑΤΙ

(SONNET)

Οἱ λογισμοί μου στρώνονται καὶ κάνουν μονοπάτι,
τὸ μονοπάτι ὅπου ἀργὰ ὁ νοῦς μου ἀκολουθεῖ·
κ' ἐνῶ ἡ καρδιά μου ἀκούραστη τοῦ λέγει: περιπάτει
αὐτὸς ποτὲ δὲν εἴμπορεῖ ἐστὴν ἄκρην νὰ βρεθῇ.

Στὸ μονοπάτι ἀπλόνονται ἀγριεμμένοι βᾶτοι
κ' ἓνα λουλοῦδι μοναχὸ καὶ φοβισμένο ἀνθεῖ·
οἱ βᾶτ' εἶν' ἀτελείωτοι κ' ἀγκάθια εἶνε γεμάτοι
καὶ τὸ λουλοῦδι ἀρχινᾷ κ' αὐτὸ νὰ μαραθῇ.

—Οἱ βᾶτ' εἶν' ἡ ἐνθύμησες καὶ τὸ λουλοῦδι ἡ ἐλπίδα—
Τὸ μονοπάτι κάποτε τὸ δέν' ἡ καταγιγίδα
κ' οἱ βᾶτοι ἀγριεύουσι καὶ τὸ λουλοῦδι γέρνει.

Μὰ ἐκεῖ ποῦ λέγω πῶς θὰ ἴδῳ τὰ φύλλα του ἐστὸ χῶμα,
ξαναγεννιέται μόνο του κ' ἀνθίζει, ἀνθίζει ἀκόμα
γιατὶ ἀπ' τοὺς βᾶτους πάντοτε ζωὴ καινούργια παίρνει.

2. ἼΣΤΟ ΔΡΟΜΟ

Ἐῖνε ἡ ὥρα ἡ βραδυνὴ π' ἀνάβουν τὰ φανάρια·
λίγα ἀστεράκια ποῦ καὶ ποῦ φέγγουν ἀνάριxa-ἀνάριxa
καὶ τὰ σβυστὰ παράθυρα φωτίζοντ' ἓνα-ἓνα.
ὄλοι γυροῦν ἐστὸ σπίτι των μὲ πόδια κουρασμένα
γιατὶ προσμένει ἀπὸ νωρὶς στρωμένο τὸ τραπέζι·
ἐμπρὸς ἐστὴν πόρτα δλόχαρο ἓνα παιδάκι παίζει
καὶ κτίζει σπίτια ψεύτικα μὲ λασπωμένο χῶμα,
ὅπως ἐγώ, τρανὸ παιδί, ἐλπίδες κτίζω ἀκόμα. . .
Μὲ κουρασμένο τὸ μυαλὸ σέρνω τὰ βήματά μου
καὶ καμαρώνω ἀπὸ κρυφὰ μιὰ κόρη, ὅπου ἔμπροστά μου
μαζὶ μὲ τὴ μητέρα της βαδίζουν πλάι-πλάι·
ἡ κόρη ἀκατάπαυστα μιλεῖ, χαμογελάει,
καὶ παίζει τὴν ὀμπρέλα της μὲς' ἐστ' ἄσπρα δάκτυλά της·
ρόδα καὶ κρῖνοι δροσεροὶ ἀνθοῦν ἐστὰ μάγουλά της,
τὰ χεῖλη ποῦ χαμογελοῦν καὶ πάντ' ἀνοιγοκλείνουν
τὴ μυρωδιὰ τῆς πασχαλιᾶς δλόγουρά των χύνουν
καὶ τὰ πουλάκια ποῦ περνοῦν ζηλεύουν τὴ λαλιά της...
Κατάκοπ' ἡ μητέρα της μὲ τὰ λευκὰ μαλλιά της
καὶ μὲ σκυμμένο τὸ κορμί σιγὰ-σιγὰ βαδίζει
καὶ ἐστὸ πλευρὸ τῆς κόρης της τὸ σῶμα της στηρίζει,
γιατὶ θαρρεῖ πῶς δὲν βαστοῦν τὰ βήματά της μόνα.

Τί θέλει τάχα ἡ ἀνοιξὶ ἐστὸ πλάι τοῦ χειμῶνα;

Ἰωάννης Πολέμης.

ΕΟΡΚΙΑ

(ΕΞ ΑΝΕΚΔΟΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΗΣ)

Λούγκα¹.

Λούγκα δρούγκα πάει στήν Πόλη,
Πάει στα άγρια τὰ βουνά,
Πού δὲν λαλᾶν κοκκόρια,
Ούτε γεννιέται νύφη καὶ γαμπρός.
Ἡ δρούγκα ἦρθε,
Ἡ λούγκα δὲν ἦρθε,
Πάει στα άγρια τὰ βουνά.

Τὴν λούγκαν τὴν ξορκίζουν πρὶν λαλήσῃ, δῆλα δὴ πρὶν ώριμάσῃ, μὲ τρία ἀδράχτια, τῶν ὁποίων τὰς ἄκρας θέτουν εἰς τὸ πῦρ ἕως ὅτου μαυρίσουν· μετὰ ταῦτα κάμνοντες μὲ τὰς θερμανθείσας ἄκρας τῶν ἀδραχτίων τρίς τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τῆς λάγκας, λέγουν τρίς τὸ ἀνωτέρω ξόρκι, εἰς ἐκάστην ἐπανάληψιν τοῦ ὁποίου πτύουν τρίς.

Σπληνά².

Καλῶς τὸ νιδ φεγγάρι
Καὶ τ' ἄξιο παληκάρι.
Ὅ,τι σῶχουν ριμμένα,
Στὸν τοῖχο κολλημένα.
Ἡ σπληνα ἐπαινέφτηκε νὰ γένη σὰν ἐσένα,
Κι' ἐκείνη ἐκατάντησε σὰν τοῦ φειδιοῦ τὴ γλῶσσα.
Τὸ φεγγάρι σὰν ἀλῶνι
Καὶ ἡ σπληνα σὰν βελόνι (τρὶς).

Λέγοντες τὸ ἀνωτέρω ξόρκι τρίβουν τὴν κοιλίαν τοῦ πάσχοντος πρὸς τὸ μέρος τοῦ σπληνός.

Κριθαράκι³.

Χάμ! χάμ! κριθαράκι,
Ἐγὼ σ' ἔσπειρα σταράκι
Καὶ σὺ βγῆκες κριθαράκι
Πέσε μέσ' τὸ πηγαδάκι (τρὶς).

¹ Ἐξοίδημα ποῦ βγαίνει συνήθως ὑπὸ τὴν μασχάλην.

² Πάθος τοῦ σπληνός.

³ Τὸ γνωστὸν οἰδήμα ποῦ βγαίνει ἐπὶ τῶν βλεφάρων.

Ξορκίζουν πλησίον ἐνὸς πηγαδιοῦ, ὃ δὲ ἐξορκιστῆς πρέπει νὰ εἶνε πρῶτο θηλυκὸ παιδί.

Σφελαγγόδεσμα¹.

Ὁ Χριστὸς τραπέζι στρώνει
Κι' ὄλους τοὺς ἄγιους καλεῖ
Τὴν κυρὰ² δὲν τὴν καλεῖ
Γιατὶ σουρεῖ³ καὶ κατουρεῖ.
Φεύγα σφελαγγόδεσμα
Γιατὶ σὲ κυνηγáει
Τὸ ξεῖδι, τὸ λάδι καὶ τὸ κυνηγόχωμα⁴ (τρὶς).

Πέρνουν ξεῖδι, λάδι καὶ κυνηγόχωμα, τὸ βράζουν ἐντὸς πηλίνου ἀγγείου κάμνοντες οὕτω μίαν ἀλοιφήν, διὰ τῆς ὁπείας ἀλείφοντες τὸ σφελαγγόδεσμα τοῦ ἐξορκιζομένου λέγουν τρίς τὸ ἄνω ξόρκι.

Ἄερικό⁵.

Ἄερικό κι' ἀνεμικό τί γύρευες ὄω ποῦρρες;
Νὰ πᾶς νὰ βγῆς σὲ ὄρι, σὲ βουνό, σὲ ριζιμνὸ λιθάρι,
Νὰ ξεραθῆ ἢ ρίζα του, νὰ μαραθῆ ἢ κορφή του (τρὶς).

Θέρμαις.

Ὅσο ἀπέχ' ὁ οὐρανός, τόσο κι' ἀπ' τὸ κορμί σου
Νᾶνε μακριὰ ἢ θέρμαις κ' ἢ ἀρρώστια.
Ἄκου Χριστέ καὶ Παναγιά τ'σ ἀμαρτωλῆς τὴ χάρι
Πάρε τὴ θέρμ' ἀπ' τὸ κορμί καὶ ρίξ'νε στὸ χορτάρι (τρὶς).
Καίουν τρία φύλλα δάφνης καὶ λιβανίζουν τὸν πάσχοντα.

Ἄθασκαμός⁶.

Γρίβος καβαλάρ'ς⁷ πέραγε στὴ μέσ' ἀπ' τὸ παζάρ'
Στάχτ' ποῦλγνε,
Στάχτ' ἀγόραζε,
Στάχτ' στα μάτια π' ἀθασκάναν τὸ παιδί μ'.
Κόκκιν' γελάδα⁸ πέραγε, μὲ τὸ παλημοῦσκι τ'σ ἀντάμα
Ὅσ' τ'ν εἶδανι,
Οὔλ' τ'ν ἀθασκάνανι,
Καὶ 'κεῖν' π' ν' ἀθασκάνανι,
'Εκεῖν' τ' ξαθασκάνανι.
Κι' ὄσ' ἀθασκάναν τὸ παιδί μ',
'Εκεῖν' νὰ τὸ ξαθασκάν'νι (τρὶς).

Εἰς ἐκάστην ἐπανάληψιν ρίπτουν κάρβουνο ἀναμμένο μέσα σὲ ποτῆρι μὲ νερό.

¹ Σειρὰ ἐξανθημάτων ἐπὶ τοῦ προσώπου τῶν μικρῶν παιδιῶν.

² Ὄνομα νεράιδας. ³ Συρίζει.

⁴ Τὸ χῶμα τῆς φωλεᾶς τῆς σφηκός.

⁵ Ἄερικός πόνος λέγεται πᾶς πόνος προερχόμενος ἐκ τοῦ ἀέρος.

⁶ Τὸ ξόρκι τοῦτο εἶνε διὰ μικρὰ παιδιὰ, τὰ ὁποῖα ξορκίζει ἡ μήτηρ των.

⁷ Ὁ διάβολος. ⁸ Ἡ κακὴ ὥρα

Κάψιμο.

Ὁ Χριστὸς βαφτίστ' κε
 Στὸν Ἰουρδάν' ποταμῷ.
 Ἀληθινὰ βαφτίστ' κε
 Κ' ἢ φωτιὰ σβήστ' κε (τρὶς).

Εἰς ἐκάστην ἐπανάληψιν ἀλείφουν τὸ καὲν μέλος με λάσπην.

Ἀνδρέας Μαρούλης

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

Μάρτιος 1895.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΣΥΛΛΟΓΟΥ. Συνεκροτήθη ἡ τακτικὴ συνεδρία τοῦ μηνός. Ἀπεφασίσθη ὅπως δωρηθῶσιν εἰς τὴν Φιλαρμονικὴν Ἀθηνῶν τὰ δανεισθέντα αὐτῇ μουσικὰ ὄργανα. Ἀνεκοινώθη εἰς τὸν Σύλλογον ὅτι ἡ Α. Μ. ὁ βασιλεὺς ἐνέκρινε τὸν ὄργανισμὸν τῆς ἐπὶ ἀναδασώσεως ἐπιτροπῆς, ὀρίσας τὴν Α. Υ. τὸν πρίγκιπα Γεώργιον ὡς πρόεδρον αὐτῆς. Ἀνεκοινώθη ἐπίσης ἡ τακτοποίησις τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Συλλόγου καὶ ἐζητήθη πίστωσις διὰ τὸ δέσιμον τῶν βιβλίων. Διεγράφησαν μέλη μὴ καταβαλόντα τὴν ἐαυτῶν συνδρομὴν, ἐξελέγησαν δὲ μέλη ἀντεπιστέλλοντα οἱ κκ. Κάρλος Πέλ, Ἐμμ. Ἀντωνιάδης, Ρ. Ι. Καλαϊσάκης, Θ. Ροδοκανάκης, Π. Σαλβάγος· παρέδρα οἱ κκ. Δ. Βενιζέλος, Μ. Ἰορδανόπουλος, Α. Μάτσας, Ν. Μουραβάκης, Ν. Βλάχκαλης καὶ Π. Σαργγλούς· μετετέθησαν δὲ εἰς τὴν τάξιν τῶν τακτικῶν μελῶν οἱ κκ. Π. Κουτσαλέζης, Δ. Μπαλάνος, Γ. Τραπάντζαλης, Σ. Τυπάλδος.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΜΗΜΑΤΩΝ. Τμῆμα Καλῶν Τεχνῶν. Δίς συνῆλθε τὸ τμῆμα τοῦτο, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Ἀλεξάνδρου Α. Σούτσου. Κατὰ τὴν πρώτην ἀνακοίνωσιν ὑπεβλήθη ὑπὸ τοῦ προέδρου σχέδιον περὶ διατάξεων σχετικῶν πρὸς τὴν δραματικὴν ἰδιοκτησίαν, ἀνεγνώσθησαν δὲ πλὴν αὐτοῦ καὶ σημειώσεις ὑπὸ τοῦ κ. Κορομηλά, εἰλημμένοι ἐκ μακρᾶς αὐτοῦ ἐκθέσεως περὶ ὄργανισμοῦ τοῦ ἐθνικοῦ θεάτρου. Τὸ ὑπὸ τοῦ προέδρου ὑποβληθέν σχέδιον στηρίζεται κυρίως ἐπὶ τῆς γαλλικῆς νομοθεσίας· καὶ ἄλλοτε δὲ ἠσχολήθη πρὸ ἐτῶν ὁ κ. Σούτσος ὡς πρόεδρος τοῦ δραματικοῦ συλλόγου εἰς τὸ αὐτὸ θέμα καὶ αἱ προτάσεις αὐτοῦ ἔκτοτε γενόμεναι δεκταὶ εἶχον διατυπωθῆ κατὰ τὸ συνέδριον τῶν ἑλληνικῶν συλλόγων εἰς σχέδιον νόμου ἐκτυπωθὲν ἐν τοῖς πρακτικαῖς τοῦ συνεδρίου.

Τὸ τμῆμα μετ' ἱκανὴν σύσκεψιν ἀπεφάσισεν ὅπως αἱ προκαταρκτικαὶ αὐταὶ μελέται ὑποβληθῶσιν εἰς τὸ νομικὸν τμῆμα τοῦ συλλόγου, παρακληθησόμενον νὰ ἐπεξεργασθῆ αὐτάς καὶ ὑπὸ νομικὴν ἐποψιν, ὅπως ἐκ τῆς κοινῆς ταύτης ἐργασίας τῶν δύο τμημάτων προκύψῃ σχέδιον νόμου διαβιβασθησόμενον ἀρμοδίως εἰς τὴν Κυβέρνησιν μετὰ τῆς παρακλήσεως νὰ ἀναλάβῃ τὴν νομοθετικὴν μέριμναν περὶ τῆς δραματικῆς ἰδιοκτησίας.

Κατόπιν ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ κ. Φιλίππου Οἰκονομίδου ἀπεφασίσθη ὅπως τὸ τμῆμα διαβιβάσῃ εἰς τοὺς ἐπιζῶντας συγγενεῖς τοῦ φιλέλληνος

γαλάτου ποιητοῦ Κασμίρου Delavigne, οὐ μετὰ τινὰς ἐβδομάδας τελεῖται ἐν Γαλλίᾳ ἡ ἑκατονταετηρὶς τῆς γεννήσεως, φιλόφρονά ἐπιστολὴν διατρανοῦσαν τὰ πρὸς τὴν μνήμην τοῦ ποιητοῦ τῶν μεσσηνιακῶν ᾠδῶν αἰσθήματα τῶν εὐγνωμονούντων Ἑλλήνων. Προέτεινε δὲ ὁ αὐτὸς κ. Οἰκονομίδης καὶ τὴν ἐπανάληψιν τοῦ ὑπὸ τοῦ «Παρνασσού» ἐτησίου ἑορτασμοῦ τῆς ΚΕ' Μαρτίου.

Κατὰ τὴν δευτέραν δὲ συνεδρίαν ὁ πρόεδρος κ. Α. Α. Σούτζος ὠμίλησε περὶ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ πρὸ τῆς ἀναγεννήσεως καὶ κατ' αὐτὴν Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν. Ἀνέπτυξεν ὅποια ἦσαν αἱ σχέσεις τοῦ Βυζαντίου μετὰ τῆς Ἰταλίας, ἡ ἐπιρροὴ τῶν Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν, τὰ ἔργα των καὶ ἡ δι' αὐτῶν προπαρασκευὴ τῆς ἀναγεννήσεως, ἐν τέλει δὲ ἐμνημόνευσε τῶν γνωστοτέρων κατὰ τὴν ἀναγέννησιν ἐν Ἰταλίᾳ διαπρεψάντων Ἑλλήνων ζωγράφων.

Μετὰ τοῦτον ὁ κ. Γ. Δουρούτης ὠμίλησε περὶ τῆς ἐν τῷ ναϊδρίῳ τῆς Ἁγίας Φιλοθέης ὑπογείου κρύπτης καὶ τῶν εἰκόνων ἀρίστης Βυζαντινῆς τέχνης τῶν εὕρισκομένων ἐν τοῖς κελίοις τῆς μονῆς. Ἐξέφρασε δὲ τὴν ἰδέαν, ὅπως τὸ τμῆμα παρακαλέσῃ τὸν μητροπολίτην Ἀθηνῶν ἵνα διατηρηθῶσι καὶ αἱ κρύπται καὶ αἱ εἰκόνες. Ὁ αὐτὸς κ. Δουρούτης εἶπέ τινα περὶ τῶν ἐν τῷ ναῷ τῆς Καπνικαρέας γραφειῶν ἐπιγραφῶν ἐπὶ τῶν εἰκόνων ἀναφερομένων καὶ τὴν κτίσιν τῆς ἐκκλησίας, ἐψέξε δὲ τὸ ἀνακριβὲς αὐτῶν.

Τμῆμα Ἀρχαιολογικόν. Τὸ τμῆμα τοῦτο συνεκρότησε μίαν μόνην συνεδρίαν, καθ' ἣν ὁ χειρουργὸς κ. Κωνστ. Λάμπρος ἐποίησατο τὰ μάλιστα ἐνδιαφέρουσαν ἀνακοίνωσιν περὶ τῶν παρ' ἀρχαίους Ἑλλήσι καὶ Ῥωμαίοις ἐν χρήσει χειρουργικῶν ἐργαλείων. Ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου τοῦ ἐμνήσθη διὰ λέξεων θερμῶν ὁ κ. Κ. Λάμπρος τῶν ἱατρικῶν ἀρχαιολογικῶν ἑρευνῶν τῶν καθηγητῶν κκ. Ἀναγνωστάκη καὶ Μαγγίνα. Εἰς τὰς ἐν λόγῳ ἐρεύνας, εἶπεν ὁ κ. Λάμπρος, ὅτι ὀφείλει τὴν πρώτην ἰδέαν περὶ σχηματισμοῦ συλλογῆς ἀρχαίων ἐργαλείων χειρουργικῆς. Ἐπέδειξεν εἶτα ἐκ τῶν παρ' ἀρχαίους Ἑλλήσιν ἐν χρήσει ἐργαλείων τὰς σικύας, μαχαίρια, βελόνας πρὸς συρραφὴν ἐπὶ τραυμάτων, ἐργαλεῖα πρὸς παρακέντησιν τοῦ ὕδρωπος ἀσπίτου καὶ παρακέντησιν τοῦ ὀφθαλμοῦ κλπ.

Πρὸς κύρωσιν δὲ τῶν λεγομένων του ἀνέφερον ὁ κ. Λάμπρος εἰς τὰ περὶ ἐκάστου τῶν ἐργαλείων ἐκτιθέμενα σειρὰν ὄλην καταλλήλων καὶ συναφῶν χωρίων ἐκ τε τοῦ Ἱπποκράτους, τοῦ Γαλανοῦ, τοῦ Ἀετίου, Ἀρεταίου καὶ τῆς λοιπῆς χορείας τῶν Ἑλλήνων ἱατρῶν συγγραφεῶν καὶ τοῦ Κέλσου καὶ τῶν Ἀράβων καὶ δὴ τοῦ Ἀβουлкаσμή.

Τμῆμα Νομικόν. Τὸ τμῆμα συνῆλθε δίς εἰς συνεδρίαν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Ν. Δαμασκηνοῦ καὶ προέβη εἰς τὴν συζήτησιν τοῦ περὶ ἀναγκαστικῆς ἐκτελέσεως νομοσχεδίου. Ὁ κ. Ἀραβαντινὸς παρέτῆρσεν ἀντίφασιν ὑπάρχουσαν μετὰ τοῦ ἄρθρου τούτου καὶ τοῦ περὶ διακρίσεως κτημάτων νόμου. Τὸ τμῆμα, μετὰ μακρὰν συζήτησιν, εἰς ἣν ἔλαβον μέρος οἱ κ. κ. Δαμασκηνός, Δημαράς, Λουκάκος, Ρακτιβάν καὶ ἄλλοι, ἐδέχθη πρὸς ἄρσιν τῆς φαινομένης ἀντιφάσεως, ἵνα ἡ κατάσχες τῶν ἀσυγκομιστῶν καρπῶν ἐγγράφηται εἰς τὸ βιβλίον τῶν ἀκι-

νήτων, νὰ διατηρῆ δὲ τὸ προνόμιόν του ὁ ἐνυπόθηκος δανειστής, μόνον ἂν ἡ ἀπαίτησις του καταστῆ ληξιπρόθεσμος μέχρι τῆς στιγμῆς τῆς ὠριμάνσεως καὶ συλλογῆς τῶν καρπῶν. Ἐπίσης μακρὰ καὶ ἐπίμονος ἔλαβε χώραν συζήτησις ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 76, τὸ ὁποῖον εἶνε ὅλως νέον, ἐν οὐδεμιᾷ τῶν ξένων δικονομιῶν ἀπαντῶμενον. Τὸ τμήμα ὡς ἐκ τῆς σπουδαιότητος τῶν ἐν αὐτῷ γεννωμένων ζητημάτων, ἀνέβαλε νὰ ἀποφανθῆ ὀριστικῶς καὶ διέκοψε τὰς ἐργασίας του, ἐπαναλαμβάνομένας μετὰ τὸ Πάσχα.

Τμήμα Φυσιογνωστικόν. Ἄπαξ συνῆλθε τὸ τμήμα τοῦτο ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ κ. Γ. Μακκᾶ. Ὁ καθηγητὴς κ. Α. Χρηστομάνος ἐποίησατο ἀνακοίνωσιν περὶ τοῦ συμβάντος τὴν 28 Ἰανουαρίου (9 Φεβρουαρίου) ἐ. ἔ. ἡμέραν Πέμπτην καὶ ὥραν 8.20' μ. μ. σεισμοῦ τῆς Σαμοθράκης. Ὁ κ. Χρηστομάνος ἀποσταλαῖς ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἔσχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ σπουδάσῃ ἐκ τοῦ πλησίον τὰ ἀποτελέσματα τῶν σεισμοῦ, ἐμνημόνευσε δὲ φαινόμενων τινῶν λίαν ἐνδιαφερόντων καὶ πρωτοφανῶν, οἷον τοῦ σχεδόν ταύτοχρόνως καὶ ἐξ ἀντιθέτων διευθύνσεων προελθόντος σεισμικοῦ θαλασσοῦ κύματος, ὅπερ ἐν Σαμοθράκῃ ἐγένετο αἰσθητὸν ἐκ Β πρὸς Μ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ σεισμοῦ, ἐν δὲ τῇ ἀπέναντι παραλίᾳ τοῦ Δεδεαγαῆτος κατὰ τὴν ὥραν 8.25' μ. μ. ἐκ Μ πρὸς Β.

Ἐἶχε δ' ὁ σεισμός διεύθυνσιν ἐκ ΝΔ πρὸς ΒΑ καὶ κατέρριψεν ἐκ τῶν 550 περίπου οἰκιῶν τῆς νήσου τὰς 400. Μετὰ τὸν κ. Χρηστομάνον ὁ κ. Κοκκίδης ἀνεκοίνωσε τοὺς ὑπ' αὐτοῦ καταρτισθέντας πίνακας μετεωρολογικῶν παρατηρήσεων συναρμολογηθέντας ἐκ πασῶν τῶν αὐτῷ γνωστῶν πηγῶν καὶ τετυπωμένας τῆδε κάκεισε. Διὰ τῶν παρατηρήσεων τούτων συμπληροῦνται αἱ τοῦ μακαρίτου Σμιθ δημοσιευθεῖσαι ὑπὸ τοῦ συλλόγου ἐν τῇ μετεωρολογίᾳ καὶ φαινομενολογίᾳ τῆς Ἀττικῆς, καὶ δι' αὐτὸ τὸ τμήμα ἐψήφισε καὶ τὴν δημοσίευσιν τούτων.

Ἀναγνώσματα κατὰ τὸν μῆνα Μάρτιον ἐγένοντο τὰ ἑξῆς: τοῦ κ. Βλάδαν Γεώργεβιτς, πρέσβους τῆς Σερβίας ἐν Ἀθήναις περὶ τοῦ Σέρβου ποιητοῦ Λαζάρου Λαζάρεβιτς, τοῦ κ. Ν. Χ. Ἀποστολίδου περὶ τοῦ βίου τῶν ἐντόμων, μετὰ προβολῆς εἰκόνων, τοῦ κ. Π. Κ. Ἀποστολίδου περὶ φυσιολογικῆς ψυχολογίας, τοῦ κ. Κ. Βάμβα περὶ συναγωνισμοῦ, τοῦ κ. Σ. Π. Λάμπρου περὶ Ἱπποδρόμου Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀγίας Σοφίας, μετὰ προβολῆς εἰκόνων, τοῦ κ. Δ. Σωμερίτου περὶ τῆς ἀξίας τοῦ βουλευτικοῦ ὄρκου, τῆς κυρίας Καλλιόπης Κεχαγιαῖ ὀδοπορικαὶ ἐντυπώσεις ἐξ Ἀμερικῆς, τοῦ κ. Α. Καράλη περὶ Χίου καὶ Χίων, τοῦ κ. Κ. Μητσοπούλου περὶ σεισμῶν, μετὰ προβολῆς εἰκόνων, τοῦ κ. Τιμ. Ἀμπελαῖ περὶ τῶν Ἑπτανησίων ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν, τοῦ κ. Α. Δευτεραίου περὶ ἀλβανικῶν καὶ μαυροβουνιωτικῶν περιέργων, καὶ τοῦ κ. Ἡλία Τσιτσέλη περὶ τῶν χαρακτῆρων τοῦ Λασκαράτου.

Θρησκευτικαὶ δὲ ὁμιλίαι ἐγένοντο τρεῖς, δύο παρὰ τοῦ κ. Ἰγνατίου Μοσχάκη καὶ μία παρὰ τοῦ κ. Ἀναστ. Διομήδους Κυριακοῦ.